

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İŞLETME ANABİLİM DALI

BATMAN KOSGEB KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ
PROFİLİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Meral TUNÇ BARANOĞLU
YÜKSEK LİSANS TEZİ
İşletme Anabilim Dalı

Temmuz-2018
BATMAN
Her Hakkı Saklıdır

T.C.
BATMAN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL VE ONAYI

Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ danışmanlığında Meral TUNÇ BARANOĞLU tarafından hazırlanan "Batman KOSGEB Kadın Girişimciliği Profiline Yönelik Bir Araştırma" adlı tez çalışması 09/07/2018 tarihinde aşağıdaki jüri üyeleri tarafından oy birliği ile Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı'nda YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Jüri Üyeleri

İmza

Başkan

Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Danışman

Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Üye

Dr. Öğr. Üyesi Sedat ÇELİK

Dr. Öğr. Üyesi Feridun DUMAN

Yukarıdaki sonucu onaylarım.

Dr. Öğr. Üyesi H. Ferhat KORKMAZ
SBE Müdür V.

TEZ BİLDİRİMİ

Bu tezdeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edildiğini ve tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada bana ait olmayan her türlü ifade ve bilginin kaynağına eksiksiz atıf yapıldığını bildiririm.

DECLARATION PAGE

I hereby declare that all information in this document has been obtained and presented in accordance with academic rules and ethical conduct. I also declare that, as required by these rules and conduct, I have fully cited and referenced all material and results that are not original to this work.

Meral TUNÇ BARANOĞLU

Tarih:

ÖZET

YÜKSEK LİSANS TEZİ

BATMAN KOSGEB KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ PROFİLİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

Meral TUNÇ BARANOĞLU

Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
İşletme Anabilim Dalı

Danışman: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

2018, 93 Sayfa

Jüri

Danışmanın Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ
Dr. Öğr. Üyesi Sedat ÇELİK
Dr. Öğr. Üyesi Feridun DUMAN

Kadınlar dünya nüfusunun yaklaşık olarak yarısını oluşturmaktadır. Kadınların istihdam sorunlarının çözümlerinden biri olarak kadın girişimciliği görülmektedir. Türkiye’de de kadın girişimciliğini desteklemek amacıyla devlet tarafından birçok destek verilmektedir. Bu şekilde kadınların iş hayatına girerek, işveren olmalarının sağlanması, hem ülkedeki istihdamı arttıracak hem de ülke ekonomisine katkı sağlamış olacaktır. Kadınların girişimci olarak ekonomiye katkı sağlamaları için girişimci kadınların önündeki engellerin kaldırılması gerekmektedir. Bu nedenle, kadın girişimcilerinin sorunlarının görülebilmesi de kadın girişimciliğini etkileyen faktörlerin görülmesi sağlanmalıdır. Bu tezin amacı; Batman ilinde KOSGEB Desteğiyle işyeri açan kadınların girişimcilik profillerinin belirlenmesidir. Araştırma, nicel araştırma yöntemi üzerine kurgulanmış olup kadın girişimciliği hakkında araştırma soruları ve hipotezler önerilmiştir. Yapılan ki kare analizi sonucunda girişimcilik desteği ile hane geliri arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Kadın, Girişimci, Destek, Hibe, KOSGEB, Danışmanlık

ABSTRACT

MS THESIS

**BATMAN KOSGEB IS A RESEARCH ON THE PROFILE OF WOMEN
ENTREPRENEURSHIP**

MERAL TUNÇ BARANOĞLU

**THE GRADUATE SCHOOL OF SOCIAL SCIENCE OF BATMAN
UNIVERSITY**

Advisor: Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

2018, 93 Pages

Jury

Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ

Dr. Sedat ÇELİK

Dr. Feridun DUMAN

Almost half of the world's population is women. Women's entrepreneurship is seen as one of the solutions to these women's employment problems. A lot of support by the state in order to support women's entrepreneurship. In Turkey in this way, entering women's business life and becoming suployers will increase employment in the country and contribute to the country's economy. In order for women to be able to contribute to the economy as an entrepreneur in the country, obstacles in front of entrepreneur women must be removed. For this reason, factors affecting women's entrepreneurship should be seen in order to see the problems of women entrepreneurs. The purpose of this thesis is to determine the female women entrepreneurial professions of the Batman KOSGEB. Research is based on quantitative research method and research questions and hypotheses are proposed. Chi-square analysis finds a significant and meaningful variance between entrepreneurial support and family income.

Keywords: Women, Entrepreneur, Support, Grant, KOSGEB, Consultancy

ÖNSÖZ

Bu tez alınmasında Batman KOSGEB Kadın Girişimciliği Profili incelenerek elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır.

Öncelikle tez konusunu seçerken isteklerimi göz önünde bulundurup bana yardımcı olan tez danışmanım Prof. Dr. Murat GÜMÜŞ'e teşekkürlerimi sunarım. Bu zorlu tez sürecinde benden desteğini esirgemeyen Dr. Öğr. Üyesi Caner GÜÇLÜ'ye, Dr. Öğr. Üyesi Sedat ÇELİK'e ; tüm eğitim hayatım boyunca maddi manevi desteklerini bir an için bile esirgemeyen her zaman yanımda olan sevgili aileme teşekkürlerimi borç bilirim.

Meral TUNÇ BARANOĞLU
BATMAN-2018

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
ÖNSÖZ	iii
İÇİNDEKİLER	iv
ÇİZELGELER	v
KISALTMALAR	vii
GİRİŞ	1
1.KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ	2
1.1.Kadın Girişimciliği Kavramı.....	2
1.2. Kadın Girişimciliğin Önemi.....	4
1.3. Kadın Girişimcilerin Karakteristik Özellikleri.....	6
1.4. Erkek ve Kadın Girişimcilerin Karşılaştırılması.....	8
1.5. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler.....	10
1.6. Kadın Girişimcilik Tipleri.....	11
1.7. Kadın Statüsünün Tarihsel Gelişimi.....	13
1.7.1. Türkiye’deki Gelişimi.....	13
1.7.2. Dünyada Kadın Hareketi ve Girişimciliği.....	18
1.8. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	21
1.8.1. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	22
1.8.2. Kadın Girişimcilerin İşlerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri.....	26
1.9. Girişimci Kadınlara Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar.....	29
1.10. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Faktörler.....	34
1.11. Demografik Faktörler.....	35
1.11.1. Yaş.....	35
1.11.2. Medeni Durum.....	36
1.11.3. Aile ve Sosyal Durum.....	36
1.11.4. Mali Durum (Ekonomik).....	37
1.11.5. İş Tecrübesi.....	38
1.12. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Kişisel Değerler.....	38
1.13. Sosyo-Kültürel Faktörler.....	40
1.13.1. Ailenin Etkisi.....	40
1.13.2. Eğitimin Etkisi.....	40
1.13.3. Çevrenin Etkisi.....	42
1.13.4. Dinin Etkisi.....	43
1.14. Psikolojik Faktörler.....	43
1.15. Yasal, Siyasal ve İdari Faktörler.....	46
1.16. Ekonomik Faktörler.....	46

2. KADIN GİRİŞİMCİLİK PROFİLİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....	49
2.1. Araştırmanın Amacı	49
2.2. Araştırmanın Önemi.....	49
2.3. Araştırmanın Kısıtları.....	50
2.4. Araştırmanın Yöntemi.....	50
2.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	50
2.6. Araştırmanın Bulguları.....	51
3. ARAŞTIRMA SONUÇLARI VE TARTIŞMA.....	60
4. SONUÇ VE ÖNERİLER.....	64
KAYNAKLAR.....	67
EKLER.....	78
ÖZGEÇMİŞ.....	82

ÇİZELGELER LİSTESİ

Çizelge 1.1. Hisrich'e göre erkek ve kadın girişimcilerin arasındaki farklar.....	9
Çizelge 1.2. Kadın girişimci tipleri.....	12
Çizelge 2.1. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin yaşına göre dağılımı.....	51
Çizelge 2.2. Araştırmaya katılan kadınların medeni durumuna göre dağılımı.....	52
Çizelge 2.3. Araştırmaya katılan kadınların eğitim durumuna göre dağılımı.....	52
Çizelge 2.4. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin gelir durumlarına göre dağılımı (girişimcilik öncesi).....	53
Çizelge 2.5. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin gelir durumlarına göre dağılımı (girişimcilik sonrası).....	53
Çizelge 2.6. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin evlilik yaşları.....	54
Çizelge 2.7. Araştırmaya katılan evli kadın girişimcilerin sahip olduğu çocuk sayısına göre dağılımı.....	54
Çizelge 2.8. Araştırmaya katılan evli kadın girişimcilerin sahip olduğu hane halkı sayısına göre dağılımı.....	55
Çizelge 2.9. Araştırmaya katılan evli kadın girişimcilerin sahip olduğu ev mülkiyetine göre dağılımı.....	55
Çizelge 2.10. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin ailede mirastan pay alma durumu.....	55
Çizelge 2.11. Kadın girişimcilerin başarı çıktıları.....	56
Çizelge 2.12. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetine başlamadan önceki faaliyetlerine göre dağılımı.....	56
Çizelge 2.13. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimci olma nedenlerinin önem derecesine göre dağılımı.....	57
Çizelge 2.14. Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin işlerini kurarken karşılaştıkları sorunların önem derecesine göre dağılımı.....	57
Çizelge 2.15. Girişimcilik desteği ile hane geliri durumu.....	58
Çizelge 2.16. İş deneyimi ile başarı durumu.....	58
Çizelge 2.17. Katılımcıların eğitim düzeyleri ile başarı durumu.....	59
Çizelge 2.18. Katılımcıların medeni durum ile başarı durumu.....	59

KISALTMALAR

3B	:Bilgi Başvuru Bankası
AB	:Avrupa Birliği
ABD	:Amerika Birleşik Devletleri
ABİGEM	:Avrupa Birliği Geliştirme Merkezi
AIESEC	:Uluslararası Ticari Bilimler Ekonomi Öğrenciler Birliği
BM	:Birleşmiş Milletler
CEDAW	:Kadına Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi
DB	:Dünya Bankası
DPT	:Devlet Planlama Teşkilatı
DSİ	:Devlet İstatistik Enstitüsü
EBSO	:Ege Bölgesi Sanayi Odası
FCEM	:Dünya Kadın Girişimciler Derneği
GAP	:Güneydoğu Anadolu Projesi
GEM	:Küresel Girişimcilik Raporu
GAP-GİDEM	: Güneydoğu Anadolu Projesi-Girişimleri Destekleme Merkezi
IBRD	:Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası
IDA	:Uluslararası Kalkınma Birliği
ILO	:Uluslararası Çalışma Örgütü
INSTRAW	:Birleşmiş Milletler Uluslararası Kadının İlerlemesi İçin Araştırma ve Eğitim Merkezi
İYİG	:İhracat Amaçlı Yurtdışı İş Gezisi Katılım Desteği
KAGİDER	:Kadın Girişimciler Derneği
KEDV	:Kadın Emegini Değerlendirme Vakfı
KIG	:Kadın İstihdamının Geliştirilmesi Projesi
KOBİ	:Küçük ve Orta Büyüklükte İşletme
KOSGEB	:Küçük, Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı
KSSGM	:Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü
SEED	:Southeast Europe Enterprise Development
SPSS	: Statistical Package For Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi
TBMM	:Türkiye Büyük Millet Meclisi
TES-AR	:Türkiye Esnaf, Sanatkâr ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü
TİSK	:Türkiye İşveren Sendikaları Konfederasyonu
TOBB	:Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği
TSO	:Ticaret ve Sanayi Odası
TÜİK	:Türkiye İstatistik Kurumu
TÜGİAD	:Türkiye Genç İş Adamları Derneği
TÜSİAD	:Türkiye Sanayiciler ve İş Adamları Derneği
UNDP	:Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı
UNESCO	:Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
WEP	:Bankanın Kadın Girişimciliği Programı

GİRİŞ

Günümüzde kadınların iş hayatına katılması, girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları; ülke ekonomileri için oldukça önemlidir. Geçmiş çalışmalar kadın girişimcilerin artmasının ülkelerin kalkınmasına, gelişmesine çok faydalı alacağını ortaya koymaktadır. Girişimcilik anlayışının erkeklerle birlikte kadınların da ilgisini çekmeye başlamasıyla kadınlar bu süreçte yer almaya başladılar (Soysal, 2010: 71).

Kadınlar cinsiyetleri sebebiyle karşılaştıkları engellerden dolayı çalışma hayatının dışında kalmaktadırlar. Bu sebeple girişimcilik faaliyetlerinde bulunarak kendi işlerini kurmak, onlar için işgücüne katılma yolunda önemli bir alternatif oluşturmaktadır. Kadınların girişimci olarak katılmasıyla işsizlik sorunu ve ekonomik büyüme önemli ölçüde desteklenmektedir. Bu sebeple kadın girişimciliği dünyada olduğu kadar Türkiye’de de kadın istihdamı sorununun çözümünde önemli bir faktördür (İplik, 2012: 1). Ekonomisi gelişmekte olan Türkiye’de ekonomiyi büyütmeyi ve tasarrufları arttırmayı sağlamak, kullanılmayan işgücü potansiyelini değerlendirmek, yeni iş sahaları ve istihdam alanları oluşturmak kadınların girişimcilik faaliyetlerinin teşvik edilmesinden geçmektedir (Soysal, 2010: 71). Bu nedenle, son yıllarda kadınların çalışma hayatında ağırlıkları gittikçe daha fazla hissedilmektedir. Özellikle ekonomik ve toplumsal gelişmede girişimcilik daima anahtar rol konumundadır. 1980’li yıllardan itibaren girişimcilik üzerine birçok çalışma yapılmıştır. Girişimcilik kavramı erkekler kadar kadınların da ilgisini çekmeye başlamıştır. Kadınların çalışma hayatına katılmalarının artması ile birlikte kadın işgücünün toplam işgücü içindeki oranında bir yükselme görülmektedir. Ekonomik, sosyal ve teknolojik gelişmeler tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de kadınların rolünde bir değişime neden olmuştur (Nayır, 2008: 634).

Kadınların kendi işinin sahibi olarak çalışmaları çok eskilere dayanırken, bir ülkenin gayri safi milli ve yurtiçi hâsilasına katkıları son otuz yılda, bazı ülkelerde ise sadece son beş yılda ön plana çıkmıştır. Dünya Bankası, son on yılda, dünyadaki ekonomik büyümenin yaklaşık yarısının kadın girişimcilerin katkısına dayandırılabilceğini saptamıştır. Güneydoğu Asya’da kadın girişimcilerin sayısı toplam girişimcilerin %50’sinden fazlasını oluşturmaktadır. Geçmişte ekonomik durgunluk yaşayan Macaristan, Polonya ve Rusya’nın kalkınmasına kadın

girişimciler tarafından sağlanan fırsatlara bağlanabilmektedir (Mboko ve Smith-Hunter, 2009).

Türkiye’de 1990’lı yıllardan başlayarak resmi, özel, ulusal ve uluslararası kuruluşların kadın girişimciliğini geliştirmeye yönelik çalışmalarında artış gözlenmiştir. 1992 yılında Türkiye’de girişimcilik ilk kez geniş kapsamlı ele alınmıştır. Girişimciliğin kadınlar arasında özendirilmesi ile kadınlara hibe, eğitim, destek hizmetlerinin sağlanması konusunda çalışmalar başlatılmıştır (Tütek, 1998).

Bu çalışma, Türkiye’nin sosyal ve ekonomik gelişmesine katkıda bulunmak ve sürdürülebilir kalkınmayı gerçekleştirebilmek için ekonomik değer üreten kadın girişimci sayısını arttırmak, var olan kadın girişimcileri güçlendirmek ve onları dünya ile bütünleştirmek gerekmektedir (Can ve Karataş, 2007).

Kadınların iş hayatında yer alması ve başarısının sağlanması için iş hayatlarında başarılarını etkileyen faktörlerin tespitine yönelik kapsamlı araştırmalara ihtiyaç vardır. Bu düşünceler ışığında gerçekleştirilen bu çalışmanın amacı; Batman ilinde KOSGEB kadın girişimciliği profillerini belirlemektir.

1. KADIN GİRİŞİMCİLİĞİ

Girişimciliğin kadın bağlamında irdelendiği bu çalışmanın ilk bölümünde, kadının girişimci birey olarak konumu, sorunları ve çalışma yaşamına dahil oluşu kavramsal ve tarihsel düzeylerde ele alınacaktır. Öte yandan kadın girişimcilere destek veren kurum ve kuruluşlara yer verilecektir.

1.1. Kadın Girişimciliği Kavramı

Günümüzde dünya ile bütünleşme hareketlerinin yoğunlaşmasıyla artan rekabet, dikkatleri girişimcilik ve girişimci kavramlarına çekmiştir. Girişimcilik kavramı çoğunlukla girişimci birey baz alınarak tanımlanan bir kavram olmakla birlikte Schumpeter tarafından “yeni bir organizasyon kurarak veya faaliyet halindeki bir organizasyon içerisinde risk alarak pazar fırsatlarını avantaja çevirmek için yenilik düşüncesinin yeni bir ürüne, hizmete veya işe dönüştürülme süreci olarak” tanımlanmıştır (Kurt, 2006:100). Girişimci kavramının temelini oluşturan bu tanımdan da anlaşılacağı üzere girişimciyi, toplumun mevcut ve olası gereksinimlerini belirleyerek kendi sezgi ve deneyimlerinden hareket edip risk alarak

geleceğe yönelik kararlar alan yenilikçi ve yaratıcı kişi olarak tanımlayabiliriz (TÜGİAD, 1993). Buna ilave olarak Avrupa Komisyonu, kadın girişimcileri, “kendi başına bir iş kuran veya hisselerin çoğuna sahip olan; risk alan, karar alan ve işin yürütülmesinde aktif görev alan kadın” olarak tanımlanmaktadır (European Commission, 2002: 3).

Girişimcilik, yaşanılan çevrede beliren fırsatları görerek projeler oluşturma, projeleri yaşama taşıyarak zenginlik üretme ve insan yaşamını kolaylaştırma becerisine sahip olmaktır. Girişimci açısından girişimci süreci ise, bireysel bağımsızlık tatmin gibi psikolojik; para, servet gibi ekonomik bir ödül; statü, itibar, güç gibi sosyolojik kazanımlara yol açan, stres dolu ve özel çaba gerektiren bir değer yaratma sürecidir (İlter, 2010: 5).

Ecevit (1993: 20) ise, kadın girişimciliği aşağıdaki gibi tanımlanmıştır:

- Evin dışında, iş yapmak amacıyla kurduğu bir veya birden fazla işletmesi olan;
- Kurduğu işletmede tek başına çalışan veya istihdam ettirdiği personeliyle birlikte çalışan veya işveren sıfatıyla ortaklık kuran;
- Herhangi bir mal veya hizmetin üretilmesiyle ilgili faaliyetleri yürüten, mal ve hizmetin dağıtım, pazarlama, satışını yapan veya yaptıran;
- Yaptığı işle ilgili ilişkiye girmesi gerektiği kişi, kurum ve kuruluşlarla kendi işletmesi adına ilişki kuran;
- İş sürecinin tüm adımlarını organize eden, tüm aşamalarında karar veren;
- İşinden elde ettiği kazancın veya zararın tüm getirilerini üstlenen kadındır.

Girişimci kadın kavramına yukarıdaki içeriğin kazandırılmasının nedeni Türkiye’de “girişimci kadın” olarak nitelendirilebilecek kişilerin, sayılarının gösterdiğinden çok daha az olacağı varsayımdır. Bazı faktörler, günümüzde kadınların çalışma dünyasına erkeklerle eşit ya da eşite yakın koşullarda, bağımsız ve yukarıdaki özellikleri taşıyarak girebilmelerini engellemektedir.

Diğer bir tanım olarak, Devlet İstatistikleri Enstitüsü’nün (DİE) kadın girişimci tanımı; işteki durumu “işveren” veya “kendi hesabına çalışan” şeklinde olan, işinin idari ve hukuki sorumluluğunu üstlenmiş, işinin başında etkili şekilde bulunan, ürettiği ürünün veya hizmetin fiyatı arz-talep ilişkisi içinde belirleyen kadınlardır (Çelebi, 1993: 36).

Dünyada ve Türkiye’de, 1970’ten sonra kadınların hak temelli büyük bir ilerleme kaydettikleri gözlemlenmektedir. Kadınlar çalışma hayatındaki varlıklarını hatırı sayılır bir oranda hissettirmişlerdir. Kadınların sahip oldukları yetenek ve becerileri kullanabilme, bağımsız olma, esnek çalışma saatleri ile 1970-1990 yılları arasında engellerle karşılaşmış olmaları gibi nedenlerle kadınlar girişimcilik faaliyetlerine girmişlerdir. Bir işverenin denetiminde ücret karşılığında çalışmak yerine kişisel birikimlerini kullanarak kendi işinin patronu olmayı tercih etmişlerdir. Kadınlar 1980’li yıllarda iş yaşamında tecrübe, yüksek mevkiye ulaşmak için çaba sarf etmiş, 1990’lı yıllardan sonra erkek egemenliğinde olan sektörlerde görülmeye başlanmışlardır (Liman, 1993: 195).

Özellikle, kadın işgücü dört ana kategoride görülmektedir. Bunlar (Liman, 1993: 196);

- Memurlar ve işçiler
- Kendi işini kuranlar
- İşyerlerinde yöneticiler
- Eğitim sayesinde kazandığı mesleğini yapanlar.

Yukarıda kadın girişimciliği tanımları değerlendirildikten sonra, kadın girişimciliğinin daha iyi anlaşılması için literatürden çeşitli bakış açılarıyla incelenmesi gerekmektedir. Bu nedenle, literatürden bazı yazarların bakış açılarıyla kadın girişimciliğinin önemi ve kapsamı konusunda aşağıda bilgi verilmiştir.

1.2. Kadın Girişimciliğinin Önemi

Yüzyıllardır kadınlar, üretimin her aşamasında emek harcayarak üretime destek vermelerine rağmen, sosyo-ekonomik kalkınmadan payına düşeni alamamış, dünyada yoksulluktan en fazla etkilenen kesimi oluşturmuştur (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 196) Türkiye’de kadınlar 1950’li yıllarda çalışma hayatına katılmaya başlamışlardır. Toplumda değişim ve dönüşümün etkisiyle eğitim almaya ve başka sektörlerde çalışmayı talep etmişlerdir. Ancak toplumsal yapıya nüfuz etmiş olan geleneksel kültürel değerler kadınların ev dışında çalışmasına birtakım sınırlandırmalar getirmiştir. Kadının yeri evidir anlayışı, kadını ev dışında çalışmamaya veya çalışsa bile ev içi rolleriyle çalışma hayatındaki rolleri arasında sıkışıp kalmaya mahkum etmiştir. Ayrıca kadının çalışma hayatına atılmasından

sonraki süreçte yaşadığı sıkıntılar bununla sınırlı olmayıp kadınlar tacize, şiddete ve ayrımcılığa da maruz kalmaktadır (Kocacık ve Gökaya, 2005: 196) Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde mevcut olan toplumsal cinsiyet eşitsizliklerinin ekonomik kalkınmayı engellediği yapılan araştırmalarda belirlenmiştir (Baltacı, 2011: 62). Dünya Bankasının bir raporunda cinsiyet ayrımcılığının olduğu ülkelerde yoksulluğun daha derin, ekonomik büyümenin daha yavaş olduğunun belirtilmesi bu durumu açıkça ifade etmektedir (Dünya Bankası, 2012).

Yukarıda literatürden görüldüğü üzere, hem Dünyada hem Türkiye’de erkek egemen sistemin olduğu açıktır. Bu yüzden iş, siyaset gibi pek çok alanda erkekler hâkimdir. Türkiye’de bu durumun nedeninin ‘‘ataerkil toplum yapısı olduğu’’ görüşü hâkimdir (Kavaf, 2010: 2). Bu durumun gün geçtikçe değiştiği, kadınların kendilerini geliştirmek istedikleri, yeni fikirlere açık, bilgi ve yeteneklerini ekonomik kazanca dönüştürmeye yöneldikleri görülmektedir. Kendi kişisel birikimi ve yeteneğiyle kadınlar üretime geçmektedirler. Kendilerine ve aile bütçesine katkı sağlamaktadırlar (Göküş vd., 2013: 95).

Kadınların aile bütçelerine katkı sağlamaları yanında kadınlar; kendilerini daha bağımsız hissedebilmek, sosyal hayata katılabilmek, belki de kendini daha güvende hissetmek amacıyla iş yaşamına katılmak istemektedir. Ancak mevcut duruma bakıldığında kadınların önemli bir bölümü iş yaşamında karşılaştıkları taciz ve mobbing gibi olaylar ya da zor çalışma şartları gibi nedenlerle sadece geçimlik üretim, ev içi üretim ve gönüllü çalışma gibi kayda geçmeyen faaliyetlerde çalışmakta ve bu faaliyetlerde bile ekonomik kalkınmaya ciddi katkı yapmaktadırlar. Kadınların kendini güvende hissettiği bir ortamda çalışarak kendi içsel tatminini sağlaması ve toplumsal statüsünün yükselmesi için kadın girişimciliğinin yükselmesi gerekmektedir (Göküş vd., 2013: 95). Aynı zamanda girişimcilik, kadınlara kendi kaderlerini belirleme ve bağımlılıklarının üstesinden gelebilme imkanı da sunmaktadır (Şahin, 2006: 31).

Türkiye’deki kadınlar ise; büyük bölümü ailesiyle yaşayan ve tüm gücünü, potansiyelini, emeğini aile üyelerine veren bireylerdir. Yani kadını güçlendirmek demek bir yerde aileyi de güçlendirmek demektir. Eğer aileleri güçlendirmek istiyorsak kadını güçlendirmemiz gerekmektedir. Güçlü kadın anlayışı, toplumsal alanda yaşanan pek çok sorunun çözümüdür (Yetim, 2002; Kavaf, 2010: 1). Yapılan

anket çalışmaları kadınların, gelirlerinin çoğunu aileleri için harcadığını göstermektedir. Yani kadınların geliri arttıkça, bu geliri kişisel tüketimden ziyade ailenin geçimine harcadığı söylenebilir. Dolayısıyla kadınların geliri arttıkça tüm ailenin refah düzeyi artmaktadır (Baltacı, 2011: 62). Bu bağlamda düşünüldüğünde çalışan kadın sayısının artması genç kuşakların daha iyi koşullarda eğitim almaları ve daha sağlıklı yetişmeleri konusunda olumlu katkılar sağlayacaktır (İnciroğlu, 2012). Aynı zamanda kadın girişimcilerin ekonomik ve sosyal anlamda ülkeye getirdiği kazanımlarının geleceğe yönelik olarak değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu bağlamda kadın girişimcilerin, hem kendileri hem de istihdam ettikleri kişiler için iş fırsatı sunmaları çalışma yaşamında daha etkin ve aktif olmaları; onların toplumdaki konumlarının güçlenmesine, toplumların gelişmişlik düzeyini etkilemesine ve gelir dağılımındaki adaletsizliği de önlemeye yönelik önemli katkılar sağlamaktadır (Can ve Karataş, 2007).

Yukarıdaki açıklamayı destekleyici olarak, Genç Girişim ve Yönetişim Birliği Yönetim Kurulu Başkanı Metin Özbek (2017) girişimciliğin gerektirdiği dayanıklılık ve duygusal zekanın kadınlarda bulunduğunu, kadın girişimci sayısının artışıyla ülke ekonomisinin daha yükseklere çıkacağını belirtmiştir. Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde, kadın girişimciliğinin, ülke kalkınması için önemli olduğunu vurgulamakta, kadınların üretim hayatına katılmaları için destekleyici politikaların geliştirilmesi gerektiğini ifade etmektedir. Türkiye’de 1 milyon 200 bin erkek girişimciye karşılık 80 bin kadın girişimci olduğunu, kadın girişimcilere verilen desteklerin münferit kaldığını ifade eden Özbek, kadınların girişimcilik faaliyetleri önündeki engellerin kamu-özel sektör işbirliği ile kaldırılabilirliğini ifade etmektedir (<http://www.hurriyet.com.tr>).

Kadın girişimciliğinin önemi literatürden analitik olarak incelenmiş olup aşağıda kadın girişimciliğinin önemini destekleyen kadın girişimcilerin karakteristik özellikleri incelenecektir.

1.3.Kadın Girişimcilerin Karakteristik Özellikleri

Kadın girişimcileri tanımlayan kişisel karakteristikler girişimcilik faaliyetlerinde başarılı olmaları için çok önemlidir. Bu karakteristikler; dinamik, bağımsız, özgüvenli, rekabetçi ve amaç yönelimli olmalıdır (Zapalska ve Fogel,

1998: 141). Ayrıca girişimcilik faaliyetini sürdüren kadınlar hırslı olma, risk alma, kendi işini kontrol etme gibi özellikler çerçevesinde de betimlenmektedir (Zhao, 2005: 26). Türkiye’de girişimci kadınları belirleyen temel karakteristikler ise; kendine güven, cesaretli ve sabırlı olmasıdır (Yetim, 2008). Ardak vd. (1994)’nin yaptıkları bir çalışmada kadınların mücadelecisi, hırslı, evine iş götüren ve kendileri için erişilmesi zor hedefler belirleyen yapıda oldukları sonucuna ulaşılmıştı (Örücü vd., 2007: 124).

Türkiye’de girişimci kadınların ortak özelliklerini detaylı olarak Arıkan (2002:219) aşağıdaki gibi ele almıştır Bunlar;

- Başarma isteği
- Risk alabilme
- Bağımsız olma

Bu özelliklerin dışında, araştırmacılar girişimcinin başarılı olabilmesi için aşağıdaki özelliklere de sahip olmaları gerektiğini belirtmişlerdi. Bu özellikler şunlardır;

- Doğru karar alabilme
- Zamanı iyi değerlendirebilme
- Geleceği iyi planlama

Susanne Jalbert “Kadın Girişimcilerin İş Hayatında Global Yükselişi”adlı makalesinde kadın girişimcilerin özelliklerini aşağıdaki gibi sıralamıştır (Jalbert, 1999:9);

- Yüksek enerjiye sahip olma
- Risk alma
- Kişisel motivasyonu yüksek
- Evli ve ilk çocuk olma
- Babası serbest çalışan olan
- Sosyal becerisi yüksek
- Mali yeterliliği olan
- İnsanlar arası ilişkileri iyi olan
- İş yönetimi ile ilgili becerileri olan

Kadın girişimcilerin karakteristiklerine örnek olarak, 2006 yılında Öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmada kız öğrencilerin erkek öğrencilere kıyasla daha

empatik, daha gelişmiş sosyal becerilere sahip, sorumlu bireyler oldukları sonucuna ulaşılmıştır (Halıçınarlı ve Bender, 2006). Kadın girişimciler de, kadın olmanın yarattığı farklılık ve hassaslıkla duygusal zekalarını iş hayatlarına yansıtabilmekte ve genellikle bunun olumlu sonuçlarını görmektedirler (Şahin, 2006: 41). Kadın girişimcilerin erkek girişimcilerden farklı karakteristikler taşıdığı görülmektedir. Bu nedenle sonraki kısımda erkek ve kadın girişimciler karşılaştırılmıştır.

1.4. Erkek ve Kadın Girişimcilerin Karşılaştırılması

Bazı araştırmacılara göre, kadın ve erkek girişimciliğini ayırmak çok anlamlı kabul edilmemektedir. Diğer araştırmacılar ise, kadın ve erkek girişimciler arasındaki farkları ortaya koymuşlardır (Güney, 2006: 28).

Kadın girişimcilerin erkek meslektaşlarına nazaran göstermiş oldukları farklılıkların onların yapısal ve düşünsel özelliklerinden kaynaklanabileceği düşünülebilir. Bunun tamamen beynin çalışma prensiplerinin kadınlardaki farklı davranışlarından ibaret olduğu da varsayılabilir (İlter, 2010: 68).

Hisrich ve Bowen (1986), kadın girişimcilerin özelliklerini araştırmış ve onların işletme konusunda olmasa da genel olarak iyi bir eğitime sahip olduklarını, kontrol alanlarının daha yüksek olduğunu, diğer kadınlara göre daha erkeksi olduklarını veya değerlerinde daha kararlı olduklarını, büyük olasılıkla girişimci bir babaya sahip olduklarını, ailenin ilk veya tek çocuğu olduğunu, erkek egemenliğin olduğu alanlara daha az rağbet ettiklerini, çoğunlukla evli olduklarını, nadiren büyük bir işletmeye sahip olduklarını ve iş konusunda eğitime ihtiyaç duyduklarını ortaya koymuşlardır (Akt: Güney, 2006: 36). Bu araştırmada ortaya konmak istenen bilgi, cinsiyet ayrımı çabası değil, sosyo-ekonomik farklılıkların ortaya koyulma çabasıdır. Kadın girişimciler; motivasyon kaynakları, girişime başlama yaşları, girişimcilikte destek aldıkları kişiler, girişimde buldukları sektörler, eğitim geçmişleri, kaynak kullanımları, tecrübeli oldukları alanlar gibi konularda erkek girişimcilerden farklı özellikler taşımakta ve kendilerine has bir kültür oluşturmaktadır (Hisrich ve Peters'den 1998; Akt: İpçioğlu, 2011: 100).

Çizelge 1.1. Hisrich ve Peters'e Göre Erkek ve Kadın Girişimcilerin Arasındaki Özellikler

Özellikler	Erkek Girişimciler	Kadın Girişimciler
Motivasyon	Bir şey ortaya koyabilmek için çaba sarf etme- Kendini gerçekleştirme	Kendini kanıtlama, bir amaç uğruna çaba harcamak, özgür olmak
Girişimcilik Yapma Nedeni	Çalıştığı işi sevmeme, işinden olma, varlık sahibi olma (miras, bağış vb.)	Çalıştığı işten soğuma, sevdiği işi yapma isteği, ilgi duyduğu alanla ilgili fırsat yakalama, kişisel koşullarda değişiklikler
Mali Kaynakları	Kişisel birikimi, varlığının olması, banka kredileri, yatırımcıların destekleri	Kişisel birikimi, varlığı, kişilerden sağlanan borç
Mesleki Geçmişi	Yaptığı iş sayesinde kazandığı deneyim, konunun uzmanı olma veya uzmanlık alanında yüksek başarı elde etmiş olma, ilgili işletmecilik alanında uzmanlaşma	İş yaptığı alanda deneyim, iş hayatında orta düzey yönetici veya idari kademelerde deneyim sahibi olma, hizmet sektöründe mesleki deneyim
Kişisel Özellikler	Hedefe yönelen, idealist, yenilikçi, kararlı, inatçı, özgüveni yüksek olan, enerjisi yüksek, hevesli, kendi işinin patronu olmak isteyen	Esnek, toleranslı olan, hedefe yönelen, yaratıcı, gerçekçi, enerjisi yüksek, özgüveni orta düzeyde seyreden, hevesli, ekonomik çevre ile baş etme yetisine sahip
Geçmiş Yaşamı ile İlgili Özellikleri	Girişimcilik yaşı 25-35 yaş aralığında, babası serbest meslek sahibi olan, üniversite eğitimi almış kişiler, konusu işletmecilik	Girişimcilik yaşı 35-45 yaş aralığında, babası serbest meslek sahibi olan, ilk çocuk olan, üniversite eğitimi almış, konusu liberal sanatlar
Girişimciye Destek Olan Gruplar	Konunun uzmanı profesyoneller, kişiler iş ortakları, eş	Yakın arkadaşlar, aile üyeleri, Kadın Sivil Toplum Örgütleri, eş
Yapılan İş Türü	İnşaatçılık, imalatçılık, yapımçılık	Hizmet sektöründe yer alan işler, eğitim, halkla ilişkiler, danışmanlık

Kaynak: Hisrich ve Peters (1998)' den Akt: İpçioğlu, 2011:100

Tüm bu özellikler içinde girişimciliği etkileyen sosyo-kültürel değerlerle ilgili olan özellikler diğerlerine göre daha ön plana çıkmaktadır. Dolayısıyla kadın girişimciliğinde, sosyal uyumu koruma, iyi ilişkiler kurma, sosyal prestij, onur, toplumsal onay ve yakın çevre desteği gibi özellikler daha önemlidir (Yetim, 2008: 65).

1.5. Kadınları Girişimciliğe Yönlendiren Nedenler

Girişimcilik faaliyetlerine katılımında kadınları pek çok faktör etkilemektedir. Birincisi, sosyo-kültürel alt yapıdaki değişimin eğitim seviyesini yükseltmesiyle kadının çalışma hayatına girmesidir. İkincisi şirketlerde orta seviyede yönetici olan kadınların şirketlerin personel azaltma politikasından endişe duymaları, bir anda işlerinden olacakları düşüncesi yüzünden kendi işinin patronu olmak istemeleridir. Üçüncüsü, kadın girişimciliğinde rol model olan kadın sayısının artması ile kadınların cesaret almasıdır. Dördüncüsü, pek çok şirkette “Cam Tavan” olarak isimlendirilen ve kadın çalışanların ne kadar başarılı olursa olsun işletmede ancak belli bir noktaya kadar yükselebilecekleri düşüncesinin geçerli olması yani erkek egemen sistemin iş yaşamında devam etmesi olarak değerlendirilebilir. Kadınları girişimciliğe yönelten nedenler bu şekilde sıralanabilmektedir (Arıkan, 2002: 213).

Türkiye’de 1990’lardan başlayarak kamu kurumları, sivil toplum örgütleri ve uluslararası kuruluşların kadın girişimciliğini geliştirmeye yönelik ilgi ve etkinliklerinde artış gözlenmiştir. Kadın girişimciliğin gelişebilmesi öncelikle uygun girişim ortamının oluşturulabilmesine bağlıdır. Dünyada kadın girişimciliği; uygun çalışma mekanı oluşturulmasını sağlayacak finansal kaynaklarla birlikte danışmanlık ve eğitim desteği ile geliştirilmektedir. Türkiye’de kadın girişimcilere bu tür destekler bakanlık destekleri, sivil toplum kuruluşlarının etkinlik ve programları, uluslar arası kuruluşlarla ortak yürütülen projeler, bankaların finansman imkanları ile sağlanabilmektedir. Bu desteklerin yeterli olup olmadıkları tartışma konusu olmakla birlikte; kadın girişimcilerin var olan destek sistemlerinden ne ölçüde yararlandıklarının araştırılması, kadın girişimcilik sisteminin geliştirilmesi açısından önemlidir. Bu amaçla bazı kurum ve kuruluşlar Türkiye’de kadın girişimci sayısının arttırılması, mevcut potansiyelin daha iyi değerlendirilerek kadın girişimcilerin ülke

ekonomisine katkılarının sağlanması ve kadın girişimcilerin desteklenmesi konularında çalışmalar yapmaktadır. Ayrıca bu kurum ve kuruluşlar kadın girişimciliğin teşvik edilmesi, özellikle kadınların kendi işlerini kurarak ekonomiye daha fazla katılmaları için de çalışmalar yapmaktadır (Tekin, 2005).

Girişimcilik kadınlara; daha fazla özerklik, özgür hareket etme imkanı vermektedir. Bununla birlikte kadınlara “işine yönelik kısa ve uzun vadede planlar yapma, kaynakları optimum kullanma, insanlar arası ilişkileri kurma ve sürdürme, işinde edindiği deneyimleri verimli kanallara aktarma” gibi alanlarda da beceri kazanmaktadır (Çiftçi, 2010: 48).

Kadınları girişimcilik faaliyetlerine yönelten diğer faktörler arasında; özel ve iş yaşamını bir dengeye oturtma, tanınma, ün sahibi olma, bağımsızlık, finansal başarılar elde etme, rol modellerini takip etme isteği, hayat standartlarını yükseltme, takdir edilme, kendini geliştirme, kendini gerçekleştirme nedenlerini de sıralamak mümkündür (Aslan ve Güneş, 2017).

Yukarıda bahsedilen girişimcilik faaliyetlerine yönelen faktörlerle birlikte iş fikirlerinin başarılı sonuçlara ulaşması için kadın girişimci adayların finansman kaynakları, iş planı, hukuki süreçlerle ilgili özellikle eğitim desteğine ihtiyacı bulunmaktadır. Türkiye’de girişimciliğin geliştirilmesi için hizmet sunan başlıca kuruluşlardan biri olan KOSGEB’tir. KOSGEB verdiği Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleriyle sadece girişimcilik bilincini oluşturmamakta aynı zamanda iş fikri olan girişimcileri hibe ve kredi olanakları ile desteklemektedir (Uluköy vd., 2013).

Kadınları girişimciliğe yönlendiren nedenler ayrıca girişimci tiplerini etkilemektedir.

1.6. Kadın Girişimcilik Tipleri

Günümüze kadar girişimcilik konusunda yapılan çalışmaların büyük bir çoğunluğu erkekler baz alınarak yapıldığı için girişimciliğin genelde erkekler için geçerli olduğu düşüncesi hakimdir. Ancak, kadın girişimcilerin iş hayatına atılması ile girişimci tipine yeni bir boyut getirilmiştir (İlter, 2010: 67).

Yapılan araştırmalar sonucunda yaşam aşamaları ve motivasyonlar belirlenerek beş tür kadın girişimci ortaya çıkarılmıştır. Birinci tür kadın girişimci; iş yaşamlarının ortalarında tecrübe kazandıktan sonra işletmelerinden ayrılan,

buldukları işletmede kendilerine fırsat verilmediği için girişimci olan kadınlardır. İkinci tür girişimci daha fazla esneklik isteği ile güdülenip girişimci olmaktadır. Üçüncü tür girişimci işletmelerini çalışma hayatlarının daha başındayken kuran kadınlar olarak görülmektedir. Dördüncüsü, çalışma hayatı bittikten sonra iş kuran kadınlardır. Beşincisi, yaşamlarının rastgele, herhangi bir zamanında işten çıkarılma, işsiz kalma korkusu ile girişimcilik faaliyetlerine giren kadınlar olarak görülmektedir (Gürol, 2000: 227).

Goffe ve Scase (1985) iki faktöre dayalı olarak dört farklı girişimci kadın tipi tanımlamışlardır. Bu faktörlerden ilki, kadın girişimcilerin bireycilik ve kendine güven ilkelerini benimseyen geleneksel girişimcilik eğiliminde olduğu varsayımını içermektedir. İkincisi ise, kadınların erkeklerin astı konumunda olmayı kabullendiğini varsayan geleneksel cinsiyet rolünü içermektedir. Bu iki faktöre dayalı olarak dört girişimci kadın tipi tanımlanmaktadır (Akt: Kutanis, 2006: 62).

Çizelge:1.2. Kadın Girişimci Tipleri

Kadın Girişimci Tipi	Özellikleri	Girişim Alanları
Geleneksel	Girişimcilik ideallerini ve geleneksel cinsiyet rollerini aynı ölçüde yapmaktadır.	Konuk evi işletmeciliği, sekreterlik, bakım ajansı, restoran, kuaför salonu vb.
Yenilikçi	Girişimci rolünü, geleneksel rolünden daha üstün tutan ve öncelikli hedefi işini büyütmek olan girişimcidir.	Yükseköğül mezunu olan kadınların yürüttüğü basın, reklam, halkla ilişkiler, Pazar araştırmaları vb.
Evcimen	Geleneksel rolünü girişimci rolünden üstün tutan ve girişimciliği bir yan iş gören girişimcilerdir.	Uzun vadeli ve küçük ölçekli işler yaparlar ve daha çok evde üretilebilen ürünlerin ticaretiyle uğraşırlar.
Radikal	Kadınların ikinci plana atılmasının önüne geçmeye çalışan ve işini bu amaca hizmet eden bir araç olarak gören girişimcidir.	Basın, yayın, perakende, satış, eğitim ve küçük ölçekli imalat işleri.

Kaynak: Goffe ve Scase'den Akt: Kutanis, 2006'dan uyarlanmıştır.

Kutunis (2006: 84) yaptığı araştırmada, Türkiye’deki kadın girişimcilerin yaptıkları iş bakımından, daha çok geleneksel ve evcimen girişimcilerin özelliklerini taşıdıklarını belirtmiştir. Yani terziilik, tekstil, kuaför vb. gibi hizmet sektöründe yer alan iş kollarında girişimcilik yapmaktadırlar.

1.7. Kadın Statüsünün Tarihsel Gelişimi

Kadınların sosyal, hukuki, hak temelli kazanımlarının, iş ve girişimcilik faaliyetlerinin giderek arttığı, kadın statüsünün iyileştirildiği görülmektedir. Gerek dünyada gerek Türkiye’de kadınların tarihsel gelişimi aşağıdaki başlıklarda ele alınmıştır.

1.7.1. Türkiye’deki Gelişimi

Türkiye’de kadın hakları ile ilgili gelişmeler ve cinsiyet eşitliği için yapılan bazı adımlar aşağıda sıralanmıştır. Kadının sosyal ve iş yaşamında meydana gelen bu değişimler kadın- erkek eşitliğinin sağlanması açısından çok önemli kazanımlardır.

-1858’de mirasın kız ve erkek çocukları arasında eşit dağıtılması hükmü verilmiştir. Kadınlar bu kanun ile ilk defa miras yoluyla mülkiyet hakkı kazanmıştır.

-1876’da ilk anayasa olan Kanuni Esasi kabul edilip temel haklar düzenlenmiştir. Kız ve erkek çocukları için ilköğretim zorunlu hale getirilmiştir.

-1897’de kadınlar ücretli işçi olarak çalışma hayatına girmiştir.

-1913’te kadınlar ilk kez devlet memuru olarak çalışmaya başlamıştır.

-1913’te kadınlar esnaflık ve tüccarlığa başlamıştır.

-1923’te Cumhuriyet’in ilanı ile kadınların kamusal alana girmesini sağlayan yasal ve yapısal reformlar başlamıştır.

-1923’te Tevhid-i Tedrisat Kanunuyla eğitim laikleştirilmiştir. Kız ve erkek çocukları eşit haklarla eğitim görmeye başlamıştır.

-1926’da Medeni Kanun kabul edilmiştir. Erkeğin çok eşliliği ve tek taraflı boşanmasına ilişkin hüküm kaldırılıp kadınlara boşanma, velayet ve malları üzerinde tasarruf hakkı verilmiştir.

-1933’te kız çocuklarına mesleki eğitim verilmesi için Kız Teknik Öğrenim Müdürlüğü kurulmuştur.

-1933’te kadınlara köylerde muhtar olma ve ihtiyar meclisine seçilme hakkı

verilmiştir.

-1934'te kadınlara seçme ve seçilme hakkı verilmiştir.

-1936'da İş Kanununun yürürlüğe girmesiyle kadınların iş yaşamında düzenlemeler yapılmıştır.

-1937'de kadınların tehlikeli, ağır ve yeraltındaki işlerde çalışması ILO Sözleşmesiyle yasaklanmıştır.

-1966'da eşit değerde iş için kadın ve erkek işçiler arasındaki ücret eşitliğini sağlayan ILO Sözleşmesi kabul edilmiştir.

-1975'te BM bünyesinde 1. Dünya Kadın Konferansı düzenlenmiştir. Konferansta 1975- 1985 yılları arasındaki döneme "Kadın On Yılı" denmiştir.

-1985'te Türkiye, CEDAW'ı (Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi) imzalamıştır.

-1990'da kadının çalışmasını kocanın iznine bağlayan kanun hükmü iptal edilmiştir.

-1990'da Türkiye'de ilk kadın sığınma evi hizmete açılmıştır.

-1993'te Halk Bankası kadınların girişimcilik faaliyetlerine özendirilmesi amacıyla kadınlara düşük faiz ile kredi vermeye başlamıştır.

-1993'te KSSGM (Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü) tarafından şiddete uğrayan kadınlara girişimcilik ve el emeğinin değerlendirilmesi alanlarında destek verilmesi amacıyla 3B (Bilgi Başvuru Bankası) kurulmuştur.

-1994'te Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ve Dünya Bankası arasında yapılan anlaşma sonucunda KİG (Kadın İstihdamının Geliştirilmesi) Projesi, KSSGM tarafından yürütülmüştür.

-1993'te KSSGM tarafından Dünya Bankası ve Japon Hibe Fonundan elde edilen finansmanla Türkiye'de kadın girişimcilere desteklerin neler olduğu, kadınların bu desteklere nasıl ulaştıklarıyla ilgili bir araştırma olan Küçük Girişimcilik Projesi hazırlanmıştır.

-1997'de KSSGM'nin önerisiyle nüfus cüzdanlarındaki "evli, bekâr, boşanmış, dul" sözcüklerinin yerine sadece "evli" veya "bekâr" sözcüklerinin kullanılmasını düzenleyen genelge yayımlanmıştır.

-1997'de zorunlu temel eğitim, sekiz yıla çıkarılmıştır (<https://www.google.com/amp/s/www.alaturkaonline.com/turkiyede-kadin->

haklarinin-tarihsel-gelisimi/amp/, 2018).

Yıldan yıla gerek hukukta, gerek eğitimde, gerekse de iş yaşamında kadınların hayatlarında iyileşmeye neden olacak gelişmeler devam etmektedir.

Türkiye uzun yıllar boyunca kapalı sistem ekonomi politikalarla yönetilmiş, serbest piyasa ekonomisine geçilmesiyle birlikte rekabet ortamına geçilmiştir. Kapalı ekonomik model ile Türkiye iş dünyası uzun yıllar boyunca küresel rekabet ortamından uzak, iç piyasada hâkim olmanın verdiği rahatlıkla karlarını korumuş, ekonomik belirsizliklerden uzakta risk almayan bir ortam oluşturmuştur. Günümüzde ise bu durum artık imkânsızdır. Her geçen gün küçülen dünyada rekabetten uzak durmak iş dünyası için mümkün değildir. Söz konusu gelişmeler Türkiye ekonomisi için de geçerli olup son yıllarda girişimciliğin önemi kavranmıştır. Hem özel hem de resmi kurum ve kuruluşlar girişimciliğin gelişmesi için her türlü desteği yapmaya başlamışlardır. Girişimcilik önündeki tüm sorunlar ele alınmakta sorunların çözümleriyle ilgili devlet politikaları üretilmektedir. Girişimcilik faaliyeti yapan tüm işletmelerin başarılı olacağını beklemek hayal olur. Dünyanın en gelişmiş ekonomileri arasında yer alan, birçok finansal desteklerle işletmeleri destekleyen ABD’de (Amerika Birleşik Devletleri) bile girişimler uzun olmayabilmektedir. Girişimlerin uzun ömürlü olmama nedenleri arasında satışlardaki yetersizlikler, rekabette zayıflık, beklenmedik harcamalar, alacaklıların tahsilatı yapmaması/ eksik yapması gösterilmektedir (Berry, 2007)

Benzer gelişim şekli ve sorunlar Türkiye’deki girişimciler için de geçerli olmaktadır. Türkiye’de 2011’de yapılan bir araştırmada tam zamanlı işte çalışanların %76’sı girişimcilikle ilgili olumlu görüş belirtmişlerdir. 2001’de GEM ‘e (Küresel Girişimcilik Raporu) göre uluslararası girişimcilik endeksinde 100 yetiştikten şirket kuranların sayısı Meksika’da %18.7, İrlanda’da %12, ABD’de %11.7 iken Türkiye’de %4.6 kişi olmuştur. (TÜSİAD, 2003:8).

2002’de 69 ülkeden 198.000 kişiye yapılan aynı araştırmada, Türkiye’nin %6.1 olan girişimcilik notu %12.2 olmuştur. Bununla Türkiye 30 etkinlik güdümlü ekonomi arasında Türkiye 17. sıradadır. Benzer durumda kurumsallaşmış girişimcilerin 18-64 yaş arasındaki yetişkin nüfusa oranı 2006’da %2.2, 2008’de %4.6 iken 2010’da %10.7’ye yükselmiş durumdadır (Türkiye’de Yükselen Değer Girişimcilik, 2011).

İşyerlerini kurma aşamasında olan girişimcilerin oranı 2006'da %2.2, 2008'de %3.2, 2011'de 3.7 iken, 2012'de 7.2'ye yükselmiştir. Bu istatistikler, Türkiye'de yıldan yıla girişimcilik faaliyetlerinin arttığını göstermektedir. Kadın girişimciliğinde Türkiye'nin yaptığı çalışmalar sayesinde kadın girişimciliğinde ilerleme kaydedildiği ama istenilen düzeye gelmediği görülmektedir. 2010'da toplam işyeri sahiplerinden kadınların payı %6.9, erkeğin payı ise %93.1'dir. 2010'da Türkiye'deki tüm çalışanları içinde işyeri sahiplerin payı %5.3'tür (TÜİK, 2013).

Mali kaynaklara erişim hem Türkiye'de hem dünyada girişimciler için sorun olarak durmaktadır. Kurulan işyeri ve kapanan işyeri istatistiklerine bakıldığında son yıllarda kapanan işyerlerinde artış görülmektedir. Bu durum, son dönemlerde ekonomik ve siyasi krizlerin etkisiyle işyerlerini zora soktuğunu, işyerlerinin ayakta kalmakta zorlandığını göstermektedir. İstikrarsızlıkların olduğu dönemlerde girişimcilik faaliyetinde bulunmak isteyenlerin girişimcilik faaliyetlerini erteledikleri veya yapmak istemedikleri görülmektedir. Kısacası Türkiye'de girişimciliğin gelişmesi 1980'li yıllarda başlamış, 1990'lı yıllarda hız kazanmış, 2000'li yıllarda destekler artmış/destek sağlayan kurum ve kuruluşların sayısında artış olmuştur. Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007-2013)'de girişimcileri tüm süreçlerde yalnız bırakmayacak bir dizi gündem ele alınmıştır. Bunlar;

- İş kurma ve iş geliştirme sürecinde eğitim/ danışmanlık hizmeti vermek
- Teknoloji geliştirme girişimcilerin önünü açmak
- Risk sermayesi ve benzer araçları yaygınlaştırmak

KOBİ'lere bu alanlarda destek verilmiştir (Kalkınma Bakanlığı, 2006:40,76,82). Bu desteklerle, 2011'de her 100 erkeğe karşılık 28 kadın girişimcilik faaliyetlerinde bulunmuştur (Türkiye'de Yükselen Değer Girişimcilik, 2011).

Yapılan uluslararası bir araştırmada kadınların %39'unun girişimciliğe olumlu baktığı, İsviçre %42 oyla kadınların girişimcilikte en cesur olduğu ülkenin İsviçre olduğu ortaya çıkmıştır. Türkiye'nin ise %41 oyla ikinci sırada yer aldığı çıkmıştır. 2011'de yapılan uluslararası araştırmada, Türkiyeli kadınlar %50 oranla İsviçreli kadınlarla aynı oranda girişimciliğe olumlu bakma ve kendi işin kurma konusunda Avrupa'nın en cesur ülkesi konumuna gelmiştir.

Onuncu Kalkınma Planında (2014-2018) aşağıdaki konuların ele alınması sağlanmıştır:

- Girişimciliğin eğitim sisteminde okutulan dersler içinde bulunması
- Küçük yaşta girişimcilik kültürünün aşılması
- Üniversite- sanayi işbirliğinin yapılması
- Akademisyen ve öğrencilerin ar- ge ve girişimciliğin desteklenmesi
- Sanayi, hizmet, ticaret sektörü yanında tarım sektöründe de girişimciliğin yaygınlaştırılması
- STK'lar ile birlikte eğitimlerin düzenlenmesi
- Yenilik tabanlı girişimcilik destek mekanizmalarının geliştirilmesi
- Girişimciliği geliştiren kümelenme oluşumlarının desteklenmesi
- Girişimcilerin finansman kaynaklarına erişimlerinin kolaylaştırılması
- Sanayi sektöründe eğitim ve desteklerin sağlanması
- Girişimciliğin tüm topluma yayılmasının sağlanması
- Girişimcilik kültürünü geliştirmek, başarılı yeni işyerlerinin kurulmasını teşvik etmek
- Girişimcilik politikalarına rehberlik etmek (Kalkınma Bakanlığı, 2013: 35, 46, 98-100).

Bu amaçlar doğrultusunda yapılan çalışmalarla, Türkiye'de girişimciler desteklenmiş ve desteklenmeye devam edilecektir.

2011'de %50 oranında Türkiyeli kadınların olumlu girişimciliğe bakma araştırmasını, Ulusal Franchising Derneğinin verileri de desteklemektedir. Amerika'da 12, Finlandiya'da 60, Almanya'da 45 kişiden biri kendi işini kurmak isterken Türkiye'de iki kişiden biri kendi işini kurmak istemektedir (<https://www.kobilersizinicin.com/turkiyede-girisimcilik.aspx>, 2017).

İlave örnek olarak dünyanın önde gelen doğrudan satış şirketi Amway'in, aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 44 ülkede girişimcilik eğilimlerini araştırdığı "Amway Global Girişimcilik Araştırması 2015"e göre, Türkiye girişimcilik ruhu endeksinde dünyada 10. sırada yer almıştır. Araştırmaya göre, 2014'te girişimciliğe destek dünyada % 43'ten % 75'e çıkarken Türkiye'de ise kendine özgü olumsuz koşullar nedeniyle % 58'ten % 39'a gerilemiştir. Türkiye'de girişimciliğe ilginin en yüksek olduğu bölge % 66 ile Doğu Anadolu Bölgesi olurken en az olumlu tutum sergileyen bölge % 51 ile Ege'dir (<http://www.dunya.com>,2018). Amway' in

araştırmasına bakıldığında Türkiye’de girişimcilik ruhunun olduğu, gerekli desteğin olmadığı yorumu yapılabilir.

100’den fazla ülkede faaliyet gösteren lider doğrudan satış şirketlerinden Amway tarafından gerçekleştirilen ve Türkiye ile birlikte 45 ülkede girişimciliğin nabzını tutan Amway Global Girişimcilik Raporu 2016’ya göre Türkiye toplumunun % 42’si girişimci olmak istiyor. Türkiye’de erkeklerin % 45’i kadınların ise % 40’ı girişimciliğe olumlu bakmakta olup 35 yaş altı % 36, 35-49 yaş % 32, 50 yaş ve üzeri % 23 oranlarında seyretmektedir. Aynı araştırmada en yüksek % 29 ile katılımcılar kendi işinin patronu olmak için girişimci olmak istediklerini belirtmişlerdir (<http://www.girisimhaber.com>).

1.7.2. Dünyada Kadın Hareketi ve Gelişimi

18. yüzyılın ortalarında İngiltere’de meydana gelen Sanayi Devrimiyle kadınlar çalışma hayatına girmiştir. Sanayi Devrimi İngiltere’de başlayıp tüm dünyaya yayılmıştır (Altun, 2008: 2).

ABD ve İngiltere’de Sanayi Devrimi yoğun bir şekilde yaşanmıştır. Binlerce çalışan kadının bu ülkelerde, çalışma koşullarının iyileştirilmesi için protesto yürüyüşleri, grev gibi demokratik araçlarla hak arayışlarına giriştikleri görülmektedir. ABD Pensilvanya’da 1845’te 1500 iplik işçisi kadının haftada 6 gün çalışmak ve çalışma gününün 10 saate indirilmesi talepleri için bir ay kadar grev yapmaları önemli bir olaydır. 1848’de ABD’li kadın hakları savunucusu Lucretia Moot ile Elisabeht Stanton kadın hakları kongresi gerçekleştirdiler. Dünya kadın mücadelesi açısından önemi ilk kez bir kadın hakları kongresinin gerçekleştirilmesidir. Moot ile Stanton ABD Bağımsızlık Deklarasyonunda yer alan ‘‘tüm erkekler eşit doğmuştur’’ yerine ‘‘tüm kadınlar ve erkekler eşit doğmuştur’’ maddesinin konmasını istemişlerdir. Kadınlardan gelen ilk taleplere bakıldığında kadınların aslında kendilerini kamusal alanda, kadınları ikincil konuma düşüren, aleyhine olan durumları lehine çevirmek için mücadele ettikleri görülmektedir. Bu durumların düzelmesi kadınların iş ve siyasal yaşamını değiştirmek anlamına gelmektedir. 1866’da yine Sanayi Devriminin en yoğun yaşandığı ülkelerden biri olan ABD’de kadınların hak temelli mücadelesinde önemli bir adım daha atılıp kadınlar bir örgüt kurmuşlardır. Ulusal Birlik adında olan bu örgüt, kadınların

erkeklerle aynı ücreti alması, kadınların lider konumuna gelmesi amacıyla kurulmuştur (Aklar, 1993: 198).

Avrupa’da da kadın hareketi için önemli gelişmeler yaşanmıştır. 1864’te Avrupa’da 1. Enternasyonal Uluslararası İşçi Birliği kurulmuş, Genel Konsey kadınların üyeliğe alınmasını kabul etmiştir. 1867’de John Stuart Mill İngiltere Parlamentosunda kadınlara oy hakkı istemiştir. Kadın sayısının artmasıyla ev dışına çıkan, iş hayatında sayıları artan kadınlar İngiltere’de seslerini çıkarmaya ve taleplerini yüksek sesle kitlelere ulaştırmayı başarmışlardır. 1889’da Londra’da Briant ve May için çalışan 700 kibritçi kadın işçi, sendikalaşmayı başlatmışlardır. Kibritçi kadın işçiler, vasıfsız binlerce işçiyi sendikalaştırmışlardır. 1888-1889 yıllarında binlerce kadın işçi sendikalaşmışlardır. 1900’de kadınlar İngiltere’de oy hakkı için dilekçe kampanyası başlatmışlardır. Bu imza kampanyasında 30 bin imzalı dilekçe Avam Kamarasına verilmiştir. Londra’da pek çok kadının katıldığı gösteriler yapılmıştır. Bu gösteriler kadın hareketi için İngiltere’de önemli adımlar olarak görülmüştür. Kadınların uzun süren mücadeleleri nihayet 1928’de meyvesini vermiştir. İngiliz kadınlar da erkekler gibi 21 yaşında oy hakkı elde etmişlerdir. 1905’de Rusya’nın önemli şehirlerinde ilk kez kadın hakları mitingleri yapılmıştır. Kadınların Rusya’daki kadın hareketi de 1908’de önemli bir başarı elde etmiş ve bu mitingler sayesinde Rusya Kadın Kongresi toplanmıştır. Rus kadınlar da pek çok kazanım elde etmişlerdir. 1908’de Almanya’da da kadınlar siyasal alanda kazanımlar elde etmiş, kadınların siyasal partilere üye olma yasağı kaldırılmıştır. İstedikleri siyasal partilere üye olabilmişlerdir. Bu yıllarda artık kadınlar Avrupa’nın önemli şehirlerinde toplanıp seslerini duyurmaktadırlar. 1910’da Danimarka Kopenhag’da 2. Uluslararası Sosyalist Kadınlar Kongresi toplanmıştır. Kongrede kadın hakları savunucusu Clara Zetkin 8 Mart’ın Uluslararası Kadın Günü olması teklifini yapmıştır. Zetkin’e göre kadınların kamusal talepleri nedeniyle sokağa çıkmasının, sorunları dile getirmesinin oldukça yoğun olduğu ortadadır. Kadın sorunlarının küresel çapta ele alınması gerekmektedir (Aklar, 1993: 199).

1947’de BM içinde ‘‘Kadının Statüsü Komisyonu’’ kurulup tüm üye ülkelerde kadının sorunları, konumları ile ilgili konular ele alınmıştır. BM 1975 yılını Uluslararası Kadın On Yılı ilan etmiştir. 1975 yılında ele alınacak konular kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için gerekli adımların atılması, cinsiyet eşitliğinin

arttırılması, kadınların kalkınma çabalarının tüm politikalar içinde yer alması, kadınların dünya barışının güçlendirilmesine katkıları olacağı varsayımıyla hareket ederek yoğun çabaların, faaliyetlerin yapılması amaçlanmıştır. Mexico City’de Dünya Kadın Konferansının ilki yapılmıştır. 1975-1985 yılları Birleşmiş Milletler Kadın On Yılı ilan edilmiştir. (Aklar, 1993: 200).

Kadın girişimcilerin en hızlı artış gösterdiği ülke ABD’dedir. Kadınlar ABD’de maaş veya ücret karşılığında çalışmak yerine serbest çalışmayı tercih etmektedirler. Kadınları, serbest çalışmaya sevk eden nedenler şöyle sıralanabilmektedir (Liman, 1993: 179);

-Teknolojik yenilikler sayesinde işyeri kurma maliyetlerin azalması

-Çalıştıklara şirketlere güvenmeme

-Firmaların hükümetle yapılan anlaşmalar dışındaki hizmetlerde büyüme eğilimi göstermesi

-1980’lerdeki motive edici ve kolaylaştırıcı gelişmeler, örneğin endüstride deregülasyon doğrultusunda gelişmeler

Kanada’da küçük girişimlerin üçte biri kadınların elindedir. Bu ülkedeki kadın girişimcilerin dörtte üçünden fazlasının kendi işini kurmadan önce kazanılmış iş tecrübeleri vardır. Kadın girişimcilerin çoğunluğu hizmet sektöründe yoğunlaşmasına rağmen imalat sektörü kadın girişimcilerin işteki başarılarını en çok tatmin eden ve en çok gelir sağlayan sektördür. Bunun Kanada’nın sosyo- kültürel yapısıyla ilgili olduğu düşünülmektedir. 1980’den itibaren, kendi işini kuran kadınların sayısında, kendi işini kuran erkeklere kıyasla üç kat daha yüksek artış görülmüştür (Liman, 1993: 55).

İngiltere’de kadın girişimcilerle ilgili yapılan araştırmalara göre, kadın girişimcilerin deneyim ve eğitim durumları erkeklere göre önemli ölçüde farklıdır. Erkek girişimciler, iş deneyimlerine göre kendi işlerini kurmaktadır. Kadınların genel olarak toplumsal cinsiyet rollerine bağlı olarak deneyim kazanmaları, iş kurma sürecindeki sektör seçimini etkilemektedir. Kadınların geleneksel role uygun olarak işyeri açmaları şaşırtıcı değildir. Geleneksel rollerine uygun olmayan alanlarda iş kurmaları demek yüksek risk almaları anlamına gelmektedir. Bu rollerin kazandırdığı deneyimlerle güçlenen kadınların en iyi yaptıkları işi sektöre taşımaları başarılarını arttırmaktadır (Koç, 2005: 50).

Japonya'da faal olan işletmelerin %23'ü kadınlar tarafından kurulup işletilmektedir.Çeşitli araştırmalardan elde edilen verilere göre Rusya'da 10 kişi ve üzerinin çalıştığı işletmelerin %65'ini kadınlar kurmuştur. 1990'dan beri Almanya'da kurulan işletmelerin üçte birini kadınlar kurmuştur.

1990'dan beri Macaristan'da kurulan işletmelerin %40'ını kadınlar kurmuştur. Polonya'da kurulan işletmelerin %38'ini yine kadınlar kurmuştur. Bu durum Avrupa Birliğine üye ülkelerde yeni girişimlerin üçte birini kadınların yaptığını göstermektedir (Liman, 1993: 52-55).

İşyeri açan, işleten kadınların en yüksek olduğu ülkeler Kanada ve ABD olurken, en düşük olan ülkenin Yunanistan olduğu görülmektedir. Diğer Avrupa ülkelerindeki durum ise aşağıdaki gibidir (Liman, 1993: 56):

- İsveç'teki kadın girişimci oranı %28
- Fransa'daki kadın girişimci oranı %25
- Norveç'teki kadın girişimci oranı %29
- Almanya'daki kadın girişimci oranı %25
- Hollanda'daki kadın girişimci oranı %20

Bu araştırma 1970'ten bugüne dek İngiltere, Kanada ve ABD gibi gelişmiş sanayi toplumlarında kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden koparak kendi işyerlerini kurdukları, kendi işinin patronu olduklarını göstermiştir.

1.8. Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Kadın ve erkek girişimciler girişimcilik faaliyetlerini yürütürken bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Temel bazı sorunları ortak olabilmektedir. Kadının, kadın olmasından kaynaklı bazı ek sorunları bulunmaktadır (Greene, 2003: 1). Bu sorunların genel olarak sosyo-kültürel çevreden ve iş yükünden kaynaklı olduğu belirtilmektedir. Kadınların iş kurmak ve yürütmek için gerekli donanım, kaynağa, desteğe ulaşmada erkeklere kıyasla daha fazla zorluk çektikleri görülmektedir. (KSSGM, 2000: 201).

Weiler ve Bernasek (2001), yaptıkları çalışmada kadın girişimciliğin önündeki en önemli iki engeli şu şekilde açıklamışlardır (Weiler ve Bernasek, 2001: 87):

- Kadınlara karşı sürdürülen ayrımcılığın azalmasına rağmen, uzun süredir

etkili olan erkek işbirliğinin işe alma durumlarında hala hissedilmesi ve sürdürülmesi

- Kadın işverenlerin işletmelerini erkek işverenlere oranla daha zayıf işletmesi
Woldie ve Adersua (2004)'ya göre ise kadınların başarısını etkileyen diğer zorlukları ise; rahatça pazarlık veya müzakere edebilmek için etkili iletişim ihtiyacı, borçluların yönetimi, düzgün kayıt tutma ve ailevi sorumluluklarla beraber yürütülmesi şeklinde sıralamaktadır. Yeterli eğitim ve öğretim eksikliği, yaş ayrımcılığı da diğer engellerdir (Woldie ve Adersua, 2004: 88).

Kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunurken karşılaştıkları sorunları işyerini kurma sürecindeki sorunlar ve işyeri kurulduktan sonra işin yürütülmesi sırasında karşılaşılan sorunlar olarak ele alınmıştır.

1.8.1. Kadın Girişimcilerin İş Kurma Aşamasında Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Kadınların işyerini kurma sürecindeki sorunları altı başlık altında toplamak mümkündür. Her ne kadar işyeri kurma sürecindeki sorunlar olarak belirtile de kadınların işyerini yürütürken de bu sorunlar karşılarında çıkmaktadır (Arat, 1993). Bu sorunlara etkili çözümler getirerek kadınların daha fazla girişimcilik faaliyetlerinde yer alması sağlanabilmektedir.

Sermaye Temini:

Kadınların girişimcilik faaliyetlerine girerken karşılaştıkları en büyük sorun yeterli sermayeyi bulamamasıdır. Sermaye temini için akla ilk gelen kredi almaktır. Kendi işini kurmak isteyen kadının önce finansmana gereksinimi olacaktır. Buna giden yol da krediden geçmektedir. Türkiye'de kadınların krediye ulaşabilirlikleri kısıtlı olmakla birlikte, banka kredisinden yararlanmaları konusunda ayrımcı ve engelleyici kurallar yoktur. Hatta bu hususta kadınları cesaretlendirici, destekleyici işlemler düzenlenmektedir. Kadınlar bu fonlardan, kredi kullanım olanaklarından ya yeterince haberdar değiller ya da bu konuda yeterli bilgilendirilmeden yoksundurlar. Kadınların bankalardan kredi alamamalarının en önemli sebebi teminat olarak gösterebilecekleri bir varlıklarının olmamasıdır (Arat 1993: 209).

Taşınmaz varlıkların yani gayrimenkullerin çoğu erkekler üzerinde kayıtlı

olduğu için kadınlar bankalar tarafından istenen en önemli teminat kaynağı olan gayrimenkul kefaletini temin etmekte zorlanmaktadır. Kadın girişimcilerin bankada yaşadıkları diğer sorunlar; bankalar ile ilgili deneyim ve bilgi eksikliği yaşamaları, kadınların erkeklere kıyasla daha düşük eğitim seviyesinden dolayı yazılı başvurular ve evrak hazırlama konusunda zorlanmaları, kadınların açtıkları işyerinin küçük olması nedeniyle bankaların borç verme maliyetini artırması yüzünden bankaların kadın girişimcilere borç vermeye gönüllü olmamasıdır. Bu sorunların ortadan kaldırılması, kadın girişimcilerin faaliyetlerinin kolaylaştırılması gerekmektedir. Kadın girişimcilerin işyeri açarken karşısına çıkan bu engellerin iyileştirilmesi, kredi koşullarının kolaylaştırılması gerekmektedir (Şekerler, 2006: 122). Kredi miktarlarının kadınların ihtiyacına yetecek miktarda olması sağlanmalı, faizler düşük olmalı, teminat koşulları esnek olmalı, kredi verilecek alanlar geniş tutulmalıdır.

Gerekli ve Yeterli Eğitimden Yoksunluk:

Kadın girişimcilerin yaşadığı diğer önemli sorun gerekli ve yeterli eğitimden yoksun olmaktır. Toplumsal cinsiyet rolleri yüzünden kadınlar erkeklere kıyasla daha az eğitim almaktadır. Yani gerekli eğitimden yoksunluk kadın girişimcilerin en çok karşılaştıkları sorunlar arasındadır. Türkiye’de var olan eğitim sisteminde girişimcilikle ilgili yeterli düzeyde girişimcilik eğitimi verilmemektedir. Erkeklerin çoğunlukla dışarıda bir işte çalışmalarını doğal girişimcilik becerilerini geliştirirken kadınların böyle bir şansı daha az görülmektedir. Kısacası, kadınların girişimcilik becerilerini geliştirecek, güçlendirecek boyutta olmadığı görülmektedir. Kadınlar toplumsal cinsiyet rollerden kaynaklı erkeklerden daha az örgün eğitim almaktadır. Eğitim ve iş hayatındaki deneyimlerin azlığı yüzünden kadınlar iş yaşamındaki rekabet ortamında zorluklar yaşamaktadır. Kadınlara yönelik yapılan mesleki eğitim kadınların var olan geleneksel beceri ve toplumsal cinsiyete dayalı rollerini pekiştirici, destekleyici niteliktedir. Toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı hem örgün eğitim hem de mesleki eğitim açısından erkeklerin gerisine düşmektedir. Mesleki eğitimde de kadınlar erkekler gibi iyi eğitim alamamaktadır. Erkeklere çıraklık, ustalık eğitimleri tam olarak verilirken kadınlara bu eğitimler tam verilmemektedir. Bundan dolayı kadınlar kendi meslekleriyle ilgili gerekli donanıma sahip değildirler. Meslekleri ile ilgili araç ve gereçleri kullanmakta zorlanıp acemilik

yaşamaktadırlar. Ayrıca işlerini yürütürken malzeme temininde zorlanmaktadırlar (Arıkan, 2002: 237). Girişimcilikte iletişim ile ilgili yeterli donanıma sahip olmak çok önemlidir. Kadınların eğitimden yoksunluğu iletişimlerini olumsuz yönde etkilemektedir. Kadınların bürokratik işlemlerde zorlanmaları, yazma ve konuşma becerisine yeterli düzeyde sahip olmamaları onları girişimcilik faaliyetlerinde zorlamaktadır (Bozkurt, 2009: 15). Girişimcilik faaliyetlerinde bulunmak isteyen kadınlara yeterli düzeyde eğitim programları hazırlamak, kadınlara işyeri açacak düzeyde eğitim altyapısı sağlamak, kısa ama etkili kurslar açmak gerekmektedir. Verilecek bu kurslarda kadınların mesleki eksiklikleri tamamlanarak, işyerlerini tek başlarına yürütebilecek düzeyde eğitim almaları sağlanmalıdır. İşlerinde gerekli olan araç ve gereçlerin kullanımlarını öğrenmelidirler. Kadınların eğitime ulaşma süreçleri iyileştirilmeli, kolayca eğitime erişebilmeliler. Kadınların mesleki gelişimlerinin iyileştirilmesi, kadınların kendi gelişimlerine ve refah düzeylerine katkı sağlamaktadır. Kadınların refahının artması Türkiye'nin ekonomik olarak güçlenmesini de sağlayacaktır (KSSGM, 2008: 5).

Bürokratik Engeller:

Kadınlar özellikle işlerini kurma sürecinde bürokratik engellerle karşı karşıya kalmaktadır. Türkiye'de yapılan araştırmalar kadınları girişimcilikten en fazla uzaklaştıran faktörlerden birinin bürokratik engeller olduğunu ortaya çıkarmaktadır. Türkiye toplumu topluluklara bağlılığı yüksek, bireyciliği gelişmemiş bir toplum olarak bilinmektedir. Bunun bir sonucu olarak da kişisel inisiyatifin ve girişimci faaliyetlerin yeterince güçlü olmadığı söylenebilmektedir. Dolayısıyla bu durum beraberinde bürokratik kurumların daha baskın olarak geliştiği sonucunu beraberinde getirmektedir (Aytaç ve İlhan, 2007)

Mesleki Malzeme Temini:

Girişimci kadınlar işyerlerini kurarken kaliteli, ucuz mesleki malzemelere, gerekli donanıma ulaşmada zorluk çekmektedirler. "Kadın" cinsiyetinden dolayı kadınlar pazar, fiyat araştırmalarını rahatlıkla yapamamaktadır. Kadınlar eğitim ve deneyim eksikliği nedeniyle mesleki araç ve gereçlerin kalitesini anlamakta güçlük yaşamaktadırlar (Gürol, 2006). Yine kadınlar cinsiyetlerinden ötürü iç ve dış fuarlara

katılmada zorluklar yaşamaktadır. Müşteri ve tedarikçi ile ilişkilerde deneyimsizlik yaşamaktadır (Kutunis ve Hancı, 2004).

Yalnızlık, İşe Adaptasyon Problemi, Acemilik:

Kadınların toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı ev dışında çalışma konularında beceri ve yetenekleri istenilen düzeyde değildir. Kadınların inisiyatif alma ve kullanma, yeni fikirler kabul etme, bağımsızlık özellikleri toplumsal cinsiyet rolleri nedeniyle sınırlandırılmıştır. Bu nedenlerden dolayı kadınlar girişimcilik faaliyetlerini başlatırken özgüven eksikliği yaşayabilmektedir (Kutunis ve Hancı, 2004). Eğer kadın çevresinden manevi destek de alamazsa kendini yalnız hissedip işe adapte olamamakta, hatta işyeri açmaktan vazgeçip başarısız olmaktadır.

Toplumun İşveren Kadına Alışık Olmaması:

Kadınlar, toplumsal cinsiyet rollerinden dolayı bugüne dek ailede babasının kızı, evlendiğinde kocasının karısı olarak anılmıştır. Bir birey olarak kabul görülmemiştir. Ailede erkek üyelere bağlı olarak yaşamını sürdüren kadınların iş hayatına girmesiyle toplumun kendisine verdiği bu roller değişim göstermiştir. Toplumun iş sahibi, hele de işçi istihdam eden kadına alışık olmaması kadınların girişimcilik faaliyetlerini yürütürken sorunlar yaşamasına neden olmaktadır. Bu durum kadınların iş kurma ve yürütme süreçlerini olumsuz etkileyip kadınları girişimcilik faaliyetlerinden soğutabilmektedir. Kadınların bazısında bu durumun kadınları tam tersi yönde etkilediği görülmektedir. Girişimcilik faaliyetlerini çevreye meydan okuma olarak görmekte ve girişimciliği başarmak için olumsuz olan bu durumu itici güç olarak kullanmaktadırlar. Cinsiyet eşitsizliği görülen toplumda kadın girişimcilerin piyasaya girmesi, pazar ve fiyat araştırması yapmasında karşılaşılan sorunlar bilinen bir gerçektir. 1923'te Türkiye Cumhuriyetinin kurulmasıyla birlikte kadınlar siyasi, eğitim, istihdam alanlarında geniş kazanımlar elde etmiştir (Işıktaç, 2002: 111-119). Ancak toplumdaki eski zihniyet kalıpları olduğu gibi toplumun hafızasında yer tutmaktadır. Cinsiyet eşitliğinin toplumda yerleşmesi için toplumun tüm katmanlarının, tüm kurumlarının konuyla ilgili bilinçlenmesi işbirliği ve dayanışma içinde olması gerekmektedir.

Kadınların ekonomik haklarına erişmesinin önünde yasal hiçbir engelin olmamasına rağmen kadınların toplum içindeki rolünün geleneksel, kültürel değerler tarafından şekillenmesi nedeniyle hibe, kredi olanaklarından yeterince faydalanamamaktadırlar. Geleneksel, kültürel değerlerin verdiği rollerden sıyrılabilen kadınları bu sefer de başka zorluklar beklemektedir. Kadınların girişimcilik faaliyetleri yapması evdeki geleneksel rolünü kaldırmamaktadır. Aile içinde geleneksel rolü gereği kendisinden evi çekip çevirmesi, çocukların bakım ve sorumluluğunu üstlenmesi beklenirken, erkeğin sadece mali yönden gereksinimleri sağlaması beklenmektedir. Bu durumun kadınların ikincil işgücü olarak tanımlanmasına neden olmuştur (Kırel vd., 2010: 6).

Türkiye’de girişimciliğin farkındalığı oluşmuş, girişimcilik kültürünün oluşumu giderek artmaktadır. Ancak girişimcilik teşvik politikaları tek başına yeterli değildir. Potansiyel girişimcilerin, yeni bir iş kurabilmesi için özellikle finansman ihtiyaçları karşılanmalı, girişimciliğe uygun çevre şartları sağlanmaları ve iyi bir girişimcilik eğitiminin verilmesi gerekmektedir. Dolayısıyla, teşvik politikasının yanında diğer politikalar da önemli olmaktadır. Aksi takdirde, teşvik politikası ne kadar iyi olursa olsun, girişimcinin iş kurarken diğer ihtiyaç duyduğu alanlarda sorunlar giderilmemişse teşvik politikasının hiçbir önemi kalmamaktadır (Aslan, 2009). Bu nedenle, kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar irdelenmelidir.

1.8.2. Kadın Girişimcilerin İşlerini Yürütürken Karşılaştıkları Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Kadın girişimciler sadece iş kurma sürecinde değil, iş kurduktan sonra da birtakım sorunlarla karşılaşmaktadırlar (Şekerler, 2006). Bunlar;

Bürokratik Engeller:

Girişimcilik faaliyetlerini yürüten kadınların çoğunun sorun yaşadığı konu, yazılı iletişim unsurlarını istedikleri düzeyde yapamama, işletme ile ilgili resmi işlemlerde kurumlarla ilişki kuramamadır. Yasal, kurumsal bilgi eksikliğinin verdiği sıkıntılardan söz edenlerin çoğunlukta olduğu görülmektedir. Kadınlara bürokratik işlemlerle ilgili eğitimlerin verilmesi, hem işini kurmuş hem de yeni iş kuracaklara faydalı olacağı açıktır. Hatta iş kurmayı düşünen ama bürokratik engeller nedeniyle

adım atamayan girişimci adayları için bu eğitimler teşvik edici olacaktır. Bu eğitimlerin işyerini kurmuş kadınlara da kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Eğitimlerin içeriğinin kadınlara özgüven kazandırıcı, girişimcilik için gerekli kişisel özellikleri ortaya çıkarıcı, girişimcilik yeteneklerini ve yaratıcılıklarını ortaya çıkarıcı eğitim, farkındalık programlarının verilmesi gerekmektedir (Şekerler, 2006: 125).

Toplumsal Cinsiyet Eşitsizliği- Kadına Yönelik Ayrımcılık:

Toplumsal cinsiyet eşitsizliği kadın ve erkeklerin toplumda hakları ve fırsatları kullanmanın cinsiyete göre farklılık göstermesidir. Cinsiyete dayalı ayrımcılık bir kadına, sırf kadın olduğu için erkeğe davrandığı/ davranacağından ya daha olumsuz ya da daha az olumlu davranmak veya görünüşte eşitlikçi olan uygulama ve davranışların daha sonra kadın üzerinde ayrımcı etkiler yaratmasıdır (Şahin, 2002: 34). Cinsiyet ayrımcılığı daha bireyin anne karnına düşmeden başlamaktadır. “İnşallah bir oğlun olur.” temennileriyle başlayan bir süreç olarak görülebilir. Kız ve oğlan çocukların giydikleri kıyafetlerin renklerinden, bebeklikten itibaren verilen mesajlara kadar farklılıklar göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri, kadınların iletişimlerine, meslek seçimlerine, kadınların duygusal erkeklerin güçlü oldukları önyargısına, kadınların nasıl gülmeleri gerektiğinden, nasıl yürümeleri gerektiğine kadar pek çok alanda kadınlara ayrımcı mesajlar vermektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınlar üzerindeki olumsuz uygulamalarının ortadan kaldırılması için toplumun her kesiminin ayrımcılıkla ilgili farkındalık yaşaması gerekmektedir. Kadına zarar veren uygulamalar yerine kadınların yararına alternatifler geliştirilmelidir. Kamu kurum ve kuruluşlarının, Sivil Toplum Örgütlerinin kadınlara destek olması gerekmektedir. İş hayatında kadın-erkek eşitliğinin sağlanması için herkese görev düşmektedir. Kadınları ayrımcılığa karşı korumak için uluslararası kuruluşlar vardır. Bunlar; BM(Birleşmiş Milletler), UNESCO(Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim, Kültür Örgütü), ILO (Uluslararası Çalışma Örgütü), AB (Avrupa Birliği), OECD (Ekonomik İşbirliği ve Kalkınma Teşkilatı) (Dalkıranoglu, 2006: 58).

Kredi Alma Sorunu:

Kredi veren çeşitli finans kurumları girişimci kadınlara temkinli bakmaktadırlar. Kadınların yazılı araçları (çek, senet, fatura vb.) yeterince kullanamamaları nedeniyle kadınlarla çalışma konusunda istekli değildirler. Bu durum kadınların ihtiyaçları olan krediyi alamamalarına, alsalar bile sürecin sancılı geçmesine neden olmaktadır. Kadınlar sadece Türkiye’de değil, diğer ülkelerde de problem yaşamaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinde kadınlara yönelik önyargılar vardır (Chowdhury 2009: 1). Özellikle kadın girişimcilerin ilişkilerinde cinsiyet temelli önyargı ve ayrımcılığa maruz kalmalarıdır (Carter ve Rosa, 1998). Güvensizlik yönünden kadınların durumu ile ilgili yapılan bir araştırmada, finansman kuruluşlarının kredi amacı ile başvuran girişimci kadınlara erkeklere olduğu kadar sıcak bakmadıkları belirlenmiştir (Soysal, 2010). Kendi işini kurmak isteyen veya mevcut işyerini büyütmek, geliştirmek isteyen kadınların kredi olanaklarından faydalanabilmeleri için finans sektörünün kadınlara karşı önyargılarını yıkmaları, kadınların kredilerden yararlanmalarını sağlamalıdır.

Çalışacak Eleman Sorunu:

Girişimci kadınlar, işyerine eleman alırken bazı sorunlar yaşamaktadırlar. Kadın girişimcilerin işe eleman alırken deneyimli, çalışkan eleman seçememesinden kaynaklanabileceği gibi çalışacak elemanın kadın işverene güvenmemesi, ücrette anlaşamama da olabilmektedir. Kadın girişimci toplumsal cinsiyet rollerinden kaynaklı veya kişilik özelliklerinden dolayı çalışana anaçlık duygularıyla davranabilmektedir. Zaman zaman işveren gibi değil, abla-kardeş, anne-evlat, bir arkadaş veya dost gibi davranabilmektedir. İşveren-işçi ilişkisini ayarlayamayan girişimci kadınlar çalışanları üzerinde otorite kurmakta zorlanabilmektedir (Gökakın, 2000: 118-120). Yani girişimci kadınlar, iş yaşamında profesyonel davranmak yerine geleneksel davranış kalıplarıyla hareket edebilmekte, bu da iş ilişkilerinde sorun yaşamalarına neden olmaktadır. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadınların iş yaşamında bu sorunları yaşamaması için iş ilişkilerini dengeli yürütmeleri şarttır.

Kadın girişimcilerin yukarıda bahsedilen sorunları çözmek için destek veren kurum ve kuruluşlar mevcuttur. Gelecek kısımda bu kurum ve kuruluşlardan bahsedilecektir.

1.9. Girişimci Kadınlara Destek Veren Kurum ve Kuruluşlar

Kadın girişimciliğinin ortaya çıkmasında bireysel özellikler ve nedenler kadar, girişimci olmayı cesaretlendirecek finansal destekler de önemlidir. Girişimciliğe yönelen kadının kurumsal olarak destek alabileceği bazı kurum ve kuruluşlar bulunmaktadır (Tekin, 2005). Aşağıda bunlara yer verilmektedir.

Küçük, Orta Ölçekli Sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı (KOSGEB)

KOSGEB, küçük ve orta ölçekli işletmelerin kurulmasını, teknolojik yeniliklere uyum sağlamasını, rekabet güçlerini yükseltmek, ekonomiye katkılarını ve etkinliklerini artırmak amacıyla kurulmuştur. Tüm bu amaçları gerçekleştirmek için girişimcilere, girişimci adaylarına bazı destekler vermektedir. Bunlardan bazıları (İYİG) İhracat Amaçlı Yurtdışı Gezisi Katılım Desteği, İş Geliştirme Merkezi Desteği, Yeni Girişimci Desteği, Yabancı Danışman Desteği gibi destek programları gösterilebilir. Son yıllarda KOSGEB, kadınların girişimcilik faaliyetlerini Kadın Girişimciliği programlarıyla desteklemektedir. Kadınların girişimciliğe yoğun ilgileri, talepleri doğrultusunda Uygulamalı Kendi İşini Kur (KİK) Eğitimleri verilmektedir. Bu eğitimleri, sadece resmi kurumlarda değil kadınların daha rahat ve kolay gidebildikleri Kadın Sivil Toplum Örgütlerinde de vermemektedir. Kadınlara girişimcilik konusunda pozitif ayrımcılık uygulanmakta, verdikleri hibe destek ve sayıları gün geçtikçe arttırılmaktadır. Kadın girişimciliği önündeki pek çok engelin kalkmasıyla kadın girişimci sayısı yıllara oranla artmaktadır (<http://www.kosgeb.gov.tr>, 2017).

Kadın Girişimciler Derneği (KAGİDER)

Kadın Girişimciler Derneği, 2002'de İstanbul'da kurulan bir sivil toplum örgütüdür. KAGİDER Türkiye'nin her yerinde şubesi olan, kar amacı gütmeyen bir kurumdur. Kadınların iş yaşamına atılması için mücadele etmektedir. Dernek amacına ulaşmak için Girişimcilik Bilinci Seminerleri ve Kadın Fonu adını verdikleri projeler geliştirmişlerdir. KAGİDER bu projeler ile kadınları girişimciliğe özendirilmekte, kadınların iş fikirlerine destek vermekte, işyeri açan kadınlara danışmanlık hizmeti vermektedir. Girişimcilik Bilinci Seminerleri yılda iki defa

yapılmaktadır. Bu seminerlerden sonra iş fikrini projelendiren kadınlara destek verilmektedir. Bu destekler arasında eğitim, danışmanlık, mentorluk vardır. Proje başına 30 bin avroyu aşmayacak şekilde hibe desteği verilebilmektedir (<http://www.kagider.org/>, 2017).

Misyonu; “ekonomik değer üreten girişimci kadın sayısını arttırıp Türkiye’nin ekonomisine katkı sağlamak”, vizyonu; “iş yaşamında etkili girişimci kadınlar yaratmak” olarak belirlenen KAGİDER’in üye, gönüllü sayısı her geçen gün artmaktadır (Türk, 2005:154).

KAGİDER, girişimci kadın sayısını arttırmak, işyeri açan kadınları güçlendirmek, girişimci kadınları dünya ile bütünleştirmek istemektedir. Bu amaçların gerçekleşmesiyle Türkiye’nin sosyal ve ekonomik gelişimine katkı sağlayacağı açıktır. KAGİDER 2006’da FCEM’e (Dünya Kadın Girişimciler Derneği) tam üye olmuştur. FCEM’e üye olmasıyla uluslararası alanda yer almaya başlamıştır. Bu gelişme ile Türkiye’deki girişimci kadınlar için önemli bir adım atılmıştır (<http://www.kagider.org/>, 2017).

Uluslararası Ticari Bilimler Ekonomi Öğrenciler Birliği (AIESEC)

1948’den beri çalışmakta olan AIESEC, dünyanın en büyük öğrenci ve değişim örgütüdür. AIESEC Bursa Şubesi, girişimcilik faaliyetleri yapmak isteyen, girişimcilik konusu ile ilgili kişiler, kurumlar, örgütler için her yıl “Ulusal Girişimcilik Kongresi” yapmaktadır. Kongrenin yapılma amacı, önemli bir konu olan girişimcilikle ilgili sorunlara çözüm önerileri getirmek, genç girişimci adaylarında farkındalık yaratmaktır. Kongre, Bursa Sanayi Ticaret Odası ile ortaklaşarak yapılmaktadır. Kongrelerde, kadın girişimcilik konuları ele alınmaktadır. Kadın girişimcilikle ilgili tüm konuların ayrıntılarıyla ele alınması kurumun kadın girişimciliğine verdiği önemi göstermektedir (<http://www.aiesec.org.tr/>, 2017).

Avrupa Birliği İş Geliştirme Merkezi (ABİGEM)

ABİGEM, Avrupa Birliği çatısı altında, TOBB ve EBSO kurumlarının bölgesel destekleriyle 2002’de İzmir, Gaziantep ve Kocaeli illerindeki KOBİ’lerin büyümesi, geliştirilmesi, rekabet gücünün artırılmasını sağlamak amacıyla kurulmuştur. KOBİ’lere profesyonelce danışmanlık ve eğitim desteği sağlanarak bölgenin ekonomik olarak kalkınması hedeflenmektedir. “Kendi İşimi Kuruyorum” adı verilen eğitim programlarında, iş fikrinin oluşturulması, değerlendirilmesi adımlarından sonra iş fikrinde kararlı olanlarla iş fikrinde kararsız olanlar gruplara ayrılıp grubun özelliğine göre ayrı eğitimler verilmektedir. İş fikrinde kararsız olanlara önce iş fikri oluşturmaya yönelik eğitim verilmekte iken, iş fikrinde kararlı olanlara iş planlaması, verimlilik, pazarlama, iş yönetimi, finans, işin yapılabilirlik durumunu kapsayan bir dizi eğitim programı verilmektedir. İş fikri uygun görülen girişimci ile plan hazırlanmaktadır. Girişimciye sadece iş fikri sürecinde değil, iş kurma ve sürdürme sürecinde de danışmanlık devam etmektedir. İşyeri kurulduktan sonra da ABİGEM, girişimciyi yalnız bırakmamakta, belli zaman dilimlerinde girişimciyi takip etmekte, işle ilgili tavsiyeler vermektedir (www.abigem.net, 2017).

Kadın Emeğini Değerlendirme Vakfı (KEDV)

KEDV, 1986’da kurulan kâr amacı gütmeyen bir sivil toplum örgütüdür. Kadınların yaşam kalitesini arttırmak, ekonomik durumlarını iyileştirmek amacıyla kurulan örgüte, 29.01.2001 tarihli 2001-2009 sayılı Bakanlar Kurulu kararıyla kamu yararına kurum statüsü verilmiştir. Vakfa yapılan bağışlar, hibeler vergiden düşürülebilmektedir (<http://www.kedv.org.tr/>, 2017).

Türkiye Sanayicileri ve İş Adamları Derneği (TÜSİAD)

TÜSİAD isminden de anlaşılacağı üzere iş adamları topluluğudur. Onu girişimcilik konusunda özel kılan yanı Bilgi Toplumu ve Yeni Teknolojiler Komisyonu adında bir bölümünün olmasıdır. Bu komisyonda Girişimcilik ve Yenilikçilik Çalışma Grubu kurulmuş olup iş fikri olan girişimci adayların iş adamlarıyla buluşturulması amaçlanmaktadır. Bu çalışma grubunda kongreler, seminerler, toplantılar düzenlenmektedir. Türkiye’de önemli ve ses getiren bir kurum olduğu için yayınladığı raporları, görüşleri girişimcilik için önemli adımlardır. Kadın

girişimciliğine de özel bir önem vermektedir. Girişimcilik faaliyetlerinde bulunmak isteyen kadınlara teknik, ekonomik, proje bazlı destekler vermektedir (www.tusiad.org, 2017).

Türkiye Genç İş Adamları Derneği (TÜGİAD)

TÜGİAD, ismi üzerinde genç iş kadın ve adamlarını bünyesinde toplayan bir kuruluştur. Girişimcilik açısından önemi bünyesinde Girişimcilik Komisyonu oluşturmasıdır. Komisyonun amacı, girişimciliği bir bütün olarak ele almaktır. Yani sistematik, periyodik şekilde Türkiye'deki girişimciliğin potansiyelini arttırmak için çalışmalar yapmak, girişimciliği engelleyen sorunları ortaya çıkarmak, sorunlara çözümler getirmek, Türkiye'nin girişimci profilini belirlemek, motivasyon, liderlik gibi konuları çeşitli platformlara getirip çeşitli kurumlarla, kişilerle ele almak, girişimcilik faaliyetlerini teşvik etmek, orijinal iş projeleri belirleyip fon sağlayan kurum ve kuruluşlara sunmaktır. Aynı zamanda başarılı girişimcileri ödüllendirmektir (www.tugiad.org.tr, 2017). Kadın girişimciliği girişimcilik faaliyetleri arasında yer alıp tüm hizmet ve destekler eşit oranda kuruluş tarafından verilmektedir. Kadın girişimciliğin önemi de çalışmalarda vurgulanmaktadır.

Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği (TOBB)

TOBB, odalar ve borsalar arasındaki iş birliği ve dayanışmayı sağlayan bir çatı organizasyondur. Ticari ve sanayi faaliyetlerin TOBB çıkarlarına uygun işlemlerini sağlamak, TOBB üyelerinin ve kamuoyu ilişkilerinin bütünlük içinde, ahlaki anlayışla yürütülmesini amaçlamaktadır. Bu amaçlardan yola çıkarak TOBB'un üstlendiği görevler şunlardır:

- Girişimcilik faaliyetlerine öncülük etmek
- Girişimcilerin olumlu ve olumsuz değerlendirmelerinin sözcülüğünü yapmak
- Girişimcilerin ihtiyaçlarını resmi makamlara iletmek, çözüm önerileri sunmak
- Yapılacak yasa, yönetmelik değişiklikleriyle ilgili resmi makamlara görüş bildirmek
- Uluslararası ticaret ve yatırım sistemlerinde meydana gelen gelişmeler ve

değişimlerle ilgili raporlar hazırlamak

- Uluslararası ticaret ve yatırım sistemlerindeki değişimlerle ilgili veri tabanları oluşturmak
- Yerli ve yabancı işletmeler arasındaki anlaşmazlıklarda arabuluculuk yapmak
- Ruhsat hazırlamak
- Tüm bu alanlarda araştırmalar yapmak

TOBB'un tüm görevleri içinde en önemlisi Türkiye'deki ticaret ve yatırım sektörünü ulusal ve uluslararası platformlarda temsil etmesidir. TOBB bünyesinde kadın girişimcilik faaliyetleri ayrı bir kurul olarak ele alınmaktadır. Kadın Girişimler Kurulunda kadın girişimcilik konusunda politikalar üreten, geliştiren, resmi makamlara bu konuda görüş bildiren çalışmalar yürütülmektedir. Kurulun diğer görevleri de girişimci kadınlara eğitim, farkındalık, iş fikri oluşturmaya yönelik destek, iş fikirlerini hayata geçirmeye yönelik destek çalışmaları sağlamaktır (<http://www.kadingirisimciler.org.tr/>, 2017).

Türkiye Esnaf, Sanatkar ve Küçük Sanayi Araştırma Enstitüsü (TES-AR)

TES-AR, Türkiye Esnaf ve Sanatkarları Konfederasyonu (TESK) ile merkezi Almanya olan Friedrich-Nauman Vakfı arasında yapılan işbirliğine dayalı sözleşme ile kurulmuştur. TES-AR'ın kuruluş amaçları şunlardır;

- KOBİ'leri etkin hale getirmek, yaygınlaştırmak,
  - KOBİ'lerin rekabet gücünü arttırmak,
  - KOBİ'lerin sorunlarını tespit etmek için araştırmalar yapmak, raporlar hazırlamak,
  - İşletmeleri ilgilendiren tüm konuları ele aldıkları paneller, seminerler, toplantılar hazırlamak,
  - Girişimcilik faaliyetlerini yürütmek isteyenlere danışmanlık desteği vermek.
- (www.tesk.org.tr, 2018)

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)

Birleşmiş Milletlerin bir alt kuruluşu olan Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı, uluslararası alanda çalışmalar yapmaktadır. 166 ülkede faaliyet yürüten bu kuruluş, çalışma yürüttüğü ülkede yerel halkın sosyo-ekonomik olarak

kalkınabilmesi için resmi makamlar ve sivil toplum örgütleriyle işbirliği yapıp sürdürülebilir kalkınma için çeşitli çalışmalar yapmaktadır. Çalışmaların yoğunlaştığı konular şunlardır;

- Yoksullukla mücadele
- Demokratik yönetim
- Kriz öncesi önleme
- Kriz sonrası onarım
- Enerji
- Çevre
- HIV/AIDS

UNDP, yoksullukla mücadele alanındaki çalışmalarda kadınların sosyo-ekonomik olarak güçlenmesine çok önem vermektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kadınları ikincil konuma düşürmesi nedeniyle kadınların pek çok alanda dezavantajlı grup olması yoksullukla mücadelenin odak noktasının kadın olmasını sağlamıştır. Kadınların kalkındırılması çalışmalarında mikrofinans, kredi, hibe desteklerinin kadınlara sağlanması çok önemlidir. Mikrofinans, kredi, hibe destekleri sayesinde yoksulluğa karşı mücadele edilmektedir.

UNDP, kadınları ekonomik hayata katmak, iş kurmalarını sağlayarak önce kendilerine, sonra ailelerine düzenli gelir sağlamalarını hedeflemektedir. Ekonomik olarak güçlenen kadının sosyal olarak güçlenmesi kaçınılmaz görülmektedir. Bu hedefler doğrultusunda yapılan çalışmalardan biri de Güneydoğu Anadolu Projesi-Girişimci Destekleme Merkezleridir (GAP-GİDEM). Bu programda yer alan UNDP, programlardan birinin kadın girişimciliği olmasını sağlamıştır (<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home.html>, 2017).

Yukarıda spesifik olarak kadın girişimciliğini destekleyen kurumlar bahsedilmiş olup her bir kurumun kadın girişimcileri etkileyen faktörleri göz önüne alması gerekmektedir.

1.10. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Faktörler

Kadın girişimciliği genel kabul gören girişimcilik faktörlerinden etkilenmektedir. Ancak kadına özgü durumlar ve öncelikler yönünden vurgulanması gereken unsurlar söz konusudur. Bu bölümde demografik, kişisel değerler, sosyo-

kültürel, psikolojik, yasal, siyasal, idari ve ekonomik faktör başlıkları altında yer verilecektir.

1.11. Demografik Faktörler

Demografi; ırk, cinsiyet, yerleşim ya da meslek gibi insanla ilgili faktörlerin incelenmesidir. Kadının kadın oluşundan kaynaklı kimi özellikleri onu ayrıca incelemeyi gerekli kılmaktadır. Kadın girişimciliğini etkileyen demografik faktörler altı madde olarak sıralanmaktadır. Bunlar; yaş, eğitim durumu, medeni durum, aile ve sosyal durumu, mali durum ve iş tecrübesi olarak sıralanmaktadır. Demografik yönden kadın girişimciliği aşağıda ayrı ayrı ele alınacaktır.

1.11.1. Yaş

Türkiye’de kadın girişimcilerle ilgili yapılan çalışmalar incelendiğinde, girişimci kadınların yarısından fazlasının ticaret sektöründe girişimci olduğu, genellikle 30-39 yaş diliminde yer aldığı ve yarısına yakınının eğitim düzeyinin sadece lise eğitimi düzeyinde kaldığı ve genellikle kentli oldukları görülmektedir (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 194).

Kadınların çalışma yaşamında daha aktif olarak katılımlarının artmasında başlıca şu faktörlerin etkili olduğu söylenmektedir (Kocacık ve Gökkaya, 2005: 195)

-Dünya genelinde çalışan kadınları koruyucu ve destekleyici yasaların ve uygulamaların artması

-Demografik gelişmeler

-Şehirleşme oranında artış

-Eğitim olanaklarının artması

-Standart dışı çalışma şekillerinin ortaya çıkması

-Geçim sıkıntısı ve ekonomik zorluklar

-Evlenme oranlarında azalma

-Boşanma oranlarında artış

-Toplumların, kadınların çalışmasına yönelik tutumlarında meydana gelen olumlu gelişmeler

-Çocuk bakımı ve diğer hizmetlerdeki iyileşmeler (Soysal, 2010: 65)

1.11.2. Medeni Durum

Girişimcilerde yerleşik bir düzene geçen, aile hayatı içerisinde anne ve baba rolünde olanlar olarak tabir edilen evli, bir yuva sahibi olan girişimciler; herhangi bir düzene geçemeyen, başka bir deyişle bekâr olan girişimcilere göre daha fazla sorumluluk sahibi olarak girişimcilikte yer aldıkları görülmektedir (Wagner ve Sternberg, 2004: 234).

1.11.3. Aile ve Sosyal Durum

Girişimcilik bireyin içinde bulunduğu sosyo-ekonomik ve kültürel yapının bir ürünüdür. Aile, akrabalar, arkadaşlar, sosyal ağlar, toplum, iş tecrübesi, alınan eğitim bireyin girişimcilik ruhunun gelişmesini ve sahip olduğu girişimci nitelikleri olumlu ya da olumsuz etkileyebilmektedir (KSSGM, 2000).

Geçmişten günümüze kadar yapılan birçok çalışma girişimcilerin ailesi, özellikle de babanın kendi işine sahip olması, girişimciliği etkileyen önemli bir unsurdur. Erkek girişimcilerde de kadın girişimcilerde de kendi işine sahip babalar girişimci için güçlü bir tetikleyici olarak ortaya çıkmaktadır (Hisrich, 1995). Kadınların aile yapıları da girişimci bir kişiliğin oluşmasında etkili olmaktadır. Ailede alınan eğitim, görgü, tecrübe, etik vb. faktörler kadınların girişimcilik istek ve yeteneği üzerinde üç türlü etkide bulunmaktadır. Bu etkiler;

Teşvik edici (olumlu etki),

Kısıtlayıcı etki (olumsuz etki),

Kararsızlık (yaratıcı etki) olarak adlandırılmaktadır (İraz, 2005).

Aileleri tarafından girişimcilik doğrultusunda teşvik edilen çocuklar diğerlerine göre girişimci özelliklerine daha fazla sahip durumdadırlar (İbicioğlu vd., 2009). Teşvik edici etki durumunda aile, kadının hayatını serbest kazanma ve kendi işini kurma konusunda teşvik etmektedir. Ebeveynler girişimci ise veya daha yakın akraba ile aile çevresinde girişimci kişiler var ise, bu kişiler kadınlara örnek olarak gösterilebilmektedir. Kadınların da onlar gibi olması ve hatta onları geçmesi istenilmektedir (İraz, 2005). Bu yapının kadını girişimcilik konusunda cesaretlendirici bir rol oynadığı söylenmektedir. Bu durumun kadınları erkeklerden daha çok motive ettiği yapılan araştırmalarla ortaya konmuştur (Orhan ve Scott,

2001). Carter ve Cannon (1988), kadının girişimci olma kararında ailenin etkisinin kritik öneme sahip olduğunu belirtmektedir. Aile içi sorumlulukları daha fazla olan kadınların ailelerinden destek alarak girişimci olmaları kadınları hem maddi hem de manevi olarak güçlendirmektedir. Yapılan araştırma sonucunda, kadın girişimciler iş kurma aşamasında maddi ve manevi en büyük desteği eş ve ailelerinden gördüklerini belirtmişlerdir (Palaz ve Turgut, 2009).

Kısıtlayıcı etki durumunda, aile içinde maddi imkânsızlıkların oluşturmuş olduğu etki veya tarıma dayalı yaşamını sürdürme kadınların girişimci olmasını engellemektedir. Bu tür ailede kadınların horlanması, tek başına başarıya ulaşma arzularını vurmaktadır. Aile içi şiddetin yaşandığı bir ortamda da kadının girişimcilik faaliyetlerine giremediği görülmektedir (İraz, 2005).

Kararsızlık yaratıcı etki durumunda ise aile, özellikle modern toplumlarda kadını toplumsallaştırmak yerine, eğitim ve formel toplumsallaştırma rolünü üzerine almaktadır (İraz, 2005).

Ailedeki girişimcilik eğilimi ve desteğinin ardından, bireyin toplumsal çevresinin, yani toplumsal kültürün aileyi tamamlayıcı niteliktedir. Başarı için toplumsal çevrenin, girişimciyi motive edici nitelikte olması gerekmektedir (İlter, 2008). Demografik özelliklerin girişimcilikte önemli olmakla birlikte mali (ekonomik) durum kadın girişimcileri de etkilemektedir.

1.11.4. Mali Durum (Ekonomik)

Girişimciler ve işletmeler için önemli olarak nitelendirilen ekonomik durum birçok öğeyi içinde barındırmaktadır. Örneğin; düşük fiyat, yüksek kalite ve memnuniyet bekleyen müşteriler, bu çevre içindeki lokomotif gücü oluştururken; yasal, politik, sosyal ve ekonomik değerlere neden olan teknolojiler de bu çevre içinde itici gücü oluşturmaktadır (Hindle ve Rushwort, 2001: 58).

İşyerleri üzerinde etkili olan ekonomik faktörler şunlardır (Akmüt vd., 2003: 202);

- İşyerinin içinde olduğu piyasa tipi, arz- talep durumu
- Ülkenin mali durumu: milli gelir, kişi başına düşen milli gelir, tüketim-tasarruf dengesi
- Toplumun ve bireyin tüketim tasarruf tercihleri

- Talebin fiyat ve fiyat esneklikleri
- Devletin ekonomik politikaları
- Konjonktürel beklentiler; ulusal-dış ekonomi ilişkileri, işyerinin içinde bulunduğu sektöre yönelik beklentileri

Bir ekonomide sektörlerdeki tekelleşme oranları yeni kurulacak girişimlerin önündeki engelleri gösterdiği için, önemli bir ekonomik çevre faktörü de ekonominin dışa açık olma düzeyidir. Dışa açık ekonomiler ihracat ve ithalat üzerinde sınırlamalar yapmayarak, yeni kurulan şirketlerin hem ülke içindeki pazara hem de dış pazara ulaşabilmesini sağlamaktadırlar (Çetindamar, 2002: 25).

1.11.5. İş Tecrübesi

Toplum, kadının yerini evi olarak görmesi, iş kadınına alışık olmaması, rol model kadın girişimci sayısının az olması, kadınların eksik ve zayıf sosyal ağ bağlantıları, girişimcilikte başarılarını olumsuz etkilemektedir. Erkek girişimcilerin daha uzun süredir iş hayatında bulunması, eğitim alma konusunda daha avantajlı olması ve toplum tarafından girişimcilik kavramının erkeklere yüklenmesi, kadın girişimcileri erkek girişimciler karşısında daha tecrübesiz konumda bırakmaktadır (İlter, 2008).

1.12. Kadın Girişimciliğini Etkileyen Kişisel Değerler

Her birey girişimci eğiliminde değildir. Bireyi girişimciliğe iten bazı bireysel değerler, onları diğerlerinden ayırmaktadır. Kısacası, bireylerin girişimci olma eğilimlerini belirleyen bazı özellikler söz konusudur. Bu özellikler, bireylerin henüz çocukken benimsemeye başladıkları değerlerdir. Değerler; bireyin tutum ve davranışlarının temel öncülleri olarak görülmektedir (Schwartz, 2012: 17). Rokeach ve Schartz'ın birlikte yaptıkları değer kuramında, tüm insanlarda doğuştan var olan üç evrensel ihtiyacın bilişsel yansıması olarak değerlerin meydana geldiğini ileri sürmektedir. Bu ihtiyaçlar şunlardır;

- İnsanların biyolojik ihtiyaçları denilen temel ihtiyaçlar
- Sosyal ilişki ihtiyaçları
- Toplum ve grubun sürdürülebilir devamlılığını sağlayan ihtiyaçlar

(Schwartz ve Bilsky, 1987; Schwartz, 1992, 1996)

Bu ihtiyaçların, insanlarda benzer ya da farklı güdülerin kaynaklık ettiği değerlere evrildiğini ifade etmektedir (Schwartz, 1996). Değerlerin kendi içerinde hem uyumu hem zıtlığı içerdiği görülmektedir. Mesela iyilikseverlikle başarı boyutu ele alındığında içinde rekabeti barındırması zıt değerler olduklarını göstermektedir. Biri kendi başarisına odaklanmak iken, diğeri başkasının başarisını öncelemektedir. İyiliksever değeri bulunan bireyin uyma ve geleneksel değerlerin benzer olması beklenmektedir. Bu durumda da geleneksel değerlerin uyarılma değeri ile atışması söz konusudur. Zira aynı şekilde g ve güvenlik değerleri; belirsizlikten kaçınma, kaynakları ve ilişkileri kontrol etme anlamında olduğu için benzerdirler (Ercan ve Sığrı, 2015: 101).

Değerler toplumdan topluma, kültürden kültüre farklılık göstermektedir. Değerlerin temelinde davranışlar, inançlar ve tutumlar bulunmaktadır. Değerlerle ilgili olarak birçok araştırma yapılmıştır. Yıldız ve Kapu'nun 2012 yılında yapmış olduğu çalışmada yardımseverlik, geleneksellik, evrensellik ve güvenlik değerleri yüksek çıkarken; hedonik (hazcı), başarı ve güç değerleri düşük çıkmıştır. Yüksek çıkan değerlere baktığımızda Türkiye'de korumacı değerlerin ön planda olduğunu, başkaları için sorumluluk duyduğu ileri sürülmektedir. Diğer bir değişle, diğer insanlar üzerinde motivasyonları vardır (Yahyagil ve tken, 2011: 1018).

Bulut (2012) ve Kuşdil ve Kağıtçıbaşı (2000) yaptıkları araştırmalarda Türkiye toplumunda evrensellik, güvenlik ve iyilikseverlik değerlerinin yüksek olduğunu belirtmişlerdir. Yahyagil (2015) ise, Türkiye toplumunda i grup kimliği, bağımlılık ve sosyal uyum değerlerinin yüksek seyrettiğini belirtmektedir. Eğitim seviyesindeki artış ile g, başarı ve hazcı değerlerde artış olduğu görülmektedir (Kurt ve Yahyagil, 2015: 89).

Tüm bu değerler dengesine bakıldığında kadınların grup içi denilen ailede birey olarak sivrilmesi ve girişimciliğe girmesiyle kişisel bağımsızlığını kazanabileceği düşünmektedir. Kadının bireysel özgürlüğü açısından kendi kişisel değerlerini yaratmasının çok önemli olduğu ve bunun da sosyo-kültürel faktörü etkilediği düşünmektedir.

1.13. Sosyo-Kültürel Faktörler

Bir topluluktaki, sosyal ve kültürel yaklaşımlar, gelenekler, görenekler, inançlar sosyo-kültürel çevreyi oluşturur. Her birey içine doğduğu çevreden etkilenir. Kadının, kadın olarak toplumdan etkilenip şekillenmesi de kendine özgüdür. Bu başlık altında kadının girişimciliğini etkileyen aile, çevre, eğitim, dinin etkisi ele alınacaktır.

1.13.1. Ailenin Etkisi

Türkiye’de toplumun en önemli yapı taşlarından birisi ailedir. Aile büyükleri kendilerine hep koruyucu ve kollayıcı bir misyon edinmiştir. Bu yüzden bireylerin tek başına hareket etme kültürü oluşmamıştır. Hep büyüklere sorularak ve danışılarak iş yapılmaktadır. Bu koruyucu ve kollayıcı misyondan dolayı aile büyükleri çocuklarına bazı öğütlerde bulunmaktadır. “Aman oğlum devlette gir bir işe, maaşın garanti olsun, ben seni düşünmeyeyim”, eşler birbirlerine “Bak çocuğumuz da oldu artık onu da düşünmemiz lazım, maceraya atılmayalım. Gir bir işe, elimize geçecek parayı bilelim” demektedir. Bu gibi konuşmalar ve öğütler birçok kişinin başından geçmiştir. Yahudi toplumlarında Türkiye’deki davranışın tam aksine bir durum bulunmaktadır (Sayar, 2000). Anneler, geleneklerinden dolayı çocuklarını bir kahraman gibi yetiştirmek zorundadırlar. Özellikle bugünkü ortamda kahramanlıktan kasıtları, ekonomik anlamda güç kazanmadır. Kutsal günlerinde aile bireyleri hep birlikte yemek yiyerek, evin çocuğu büyüklerine işinde yaptıklarını anlatarak, büyüklerinden öğütler almaktadır. Yani bu toplum içerisinde aileden gelen bir girişimciliğe destek söz konusudur (<http://www.muratyanklar.com/tag/girisimcilik-ve-aile/>, 2017).

1.13.2. Eğitimin Etkisi

Girişimciliğin doğuştan gelen kişisel özelliklerle mi yoksa sonradan edinilen özelliklerle mi ortaya çıktığıyla ilgili bir tartışma bulunmaktadır. Buna neden olan durum girişimcilikte kişisel özelliklerin ağır basması, ancak bu kişisel özelliklerin ortaya çıkmasında dışsal faktörlerin etkili olabileceği durumudur. Bireylerin girişimcilik faaliyetlerine girip girmemeleri aile desteği, finans desteği, devlet desteği, yetiştirme, eğitim gibi çok yönlü faktörlerdir. Bu faktörlerin sosyal,

ekonomik, psikolojik olduğu gör÷lmektedir (Arıkan, 2002: 52). Bu durumda eğitimin insanların girişimcilik faaliyetlerine etki ettiği düşün÷lmektedir. Bu bağlamda üniversitede girişimcilikle ilgili verilen eğitimin gençlerin girişimciliğe bakış açısını etkileyeceği düşün÷lmektedir (Soysal, 2010). Üniversitede verilecek girişimcilik eğitimi, girişimciliğin bir kariyer olarak algılanmasına katkı sağlayacaktır. Bu vesileyle kurulacak işyerlerinin gelişimine pozitif etki yaratacaktır. Girişimcilik eğitimi ile genç girişimci adayları bazı kazanımlar elde edebilmektedir. Bunlar;

- Kararlılık,
- Fırsatlara, hedeflere odaklanmak
- Başarma arzusu/hırsı
- İlk adımı atabilme gücü
- Sorumluluk alma
- İç kontrol odaklılık

Bu kazanımları elde edecek bireylerin girişimcilik faaliyetlerinde başarılı olacağı düşün÷lmektedir (Arıkan, 2002: 58). Üniversitede verilecek eğitimin bireylerde olan girişimcilik kapasitesinin, potansiyelinin ortaya çıkmasını ve kullanılmasını sağlayabilmektedir.

Girişimcilik eğitimlerinde, tüm girişimci adaylar içinde potansiyel girişimcilik ruhu taşıyan bireylerin en azından manevi olarak desteklendiği düşün÷lmektedir. Girişimcilikle ilgili farkındalığın artması, ticari becerilerin kazandırılmasını sağlamaktadır. Girişimcilik faaliyetleri, girişimcilik süreci ve girişimcilikte başarı faktörlerinin neler olduğu verilmelidir. Eğitim sürecinde başarılı girişimcilere eğitimci olarak yer verilmelidir. Genç girişimci adaylarının başarılı ve deneyimli girişimcilerin yanlarında çırak olarak deneyim kazanmaları sağlanmalıdır. Üniversitelerde girişimcilikle ilgili daha fazla ders verilmelidir (Ağca, 2007: 172).

Girişimcilik yukarıda sayılan işletmeler ve bireyler için olumlu kazanımlarının yanı sıra ÷lkelerin ekonomisine de katkıları vardır. İstihdam, yenilikçilik, kalkınma olmak üzere girişimciliğin önemli rolleri vardır. Bundan dolayı girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesi, iyileştirilmesi, desteklenmesi AB'nin öncelikli politikaları arasında yer almaktadır. AB üyesi olan ve aday üye olan ÷lkelerde girişimcilik alanındaki gelişmeler izlenmektedir. AB aday üyesi olan Türkiye'de girişimcilik faaliyetleri çok önemlidir. Türkiye'de girişimciliğin

geliştirilmesi için Çok Yıllı Programa Türkiye 2001’de katılmıştır. Bununla Türkiye’nin çeşitli şehirlerinde Avrupa Bilgi Merkezleri kurulmuş, girişimcilik yapmak isteyen kadın ve erkeklere destekler verilmiştir (Tanrısever, 2004; Akt. Ağca, 2007: 171).

AB’nin girişimcilik faaliyetlerinin geliştirilmesiyle ilgili yaptığı çalışmalar arasında en önemlisi eğitim çalışmalarındır. Girişimcilik eğitimleriyle bireyler için girişimciliğin cazip bir seçenek olduğu, bireylerin motive edilmesi, bireylere gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmak amaçlanmaktadır (TİSK, 2004).

AB bünyesindeki bu çalışmalarla 1999’da Helsinki Zirvesi Katılım Ortaklığında girişimcilik faaliyetlerinin desteklenmesi öncelikle çalışma alanı kabul edilmiştir. Girişimcilik faaliyetleri için bir Eylem Planı hazırlanmıştır. Türkiye’de girişimcilik etkinliğinin artması için bireysel düzeyde eğitim verilmesi ile ilgili çalışma hedefleri konmuştur. Girişimcilik eğitimleriyle ilgili kurum ve faaliyetler belirlenmiştir. Kurumlara destek sağlanmıştır (KOBİ Stratejisi ve Eylem Planı, 2003; Akt. Ağca, 2007: 170).

Genel olarak girişimcilik faaliyetlerini bugün Türkiye’de KOSGEB yürütmektedir. Girişimci adaylarına bilgi ve danışmanlık desteği veren KOSGEB, yerelde çalıştığı resmi, özel, sivil toplum kuruluşlarıyla işbirliği geliştirerek Uygulamalı Girişimcilik Eğitimleri vermekte, hibe desteğini almalarını sağlamaktadır. Çalışmanın esasını oluşturan Girişimcilik Eğitimleri için KOSGEB; YÖK (Yüksek Öğrenim Kurumu), Türkiye İş Kurumu ve başta Milli Eğitim Bakanlığı olmak üzere çeşitli bakanlıklarla işbirliği yapmıştır. Girişimcilik eğitimlerinin eğitim ve öğretimin her kademesinde verilmesini sağlamak amacıyla liselerde ve üniversitelerde verilmesini sağlamıştır (Tanrısever, 2004; Akt. Ağca, 2007: 169). İşbirlikler kâğıt üzerinde kalmamalı, hayata geçirilmelidir. “Eylem Planı” hedeflerine ulaşmak için kuruluşlar arasındaki diyalogun, entegrasyonun sağlanması şarttır. Kuruluşlar arasındaki entegrasyon eksikliği hedefler önündeki en büyük sorunlardandır.

1.13.3. Çevrenin Etkisi

Kişi içine doğduğu çevreden etkilenmektedir. Bireysel yaklaşımın bireylerin girişimcilik faaliyetleri üzerinde olumlu etkisi olduğunu belirten çevresel yaklaşım,

girişimcilik faaliyetlerini bireyin içinde olduğu çevrenin bir yansıması olarak görmektedir. Bu durumun oluşması, çevrenin doğası gereği girişimciyle karşılıklı etkileşim içinde olmasıdır. Bu etkileşim, girişimciliği desteklediği gibi engelleyebilmektedir (Lee ve Peterson, 2000). Çevresel faktörlerin en önemlisi kuşkusuz ailedir. Ailenin tutum, davranış, gelenek, görenek ve inançları çocuk yetiştirmeyi de doğal olarak etkiler. Ailenin yanında diğer çevresel faktörlerden olan finans kaynakları, yerel iletişim kaynakları, hükümetin girişimcilik politikaları girişimcilik faaliyetlerini etkilemektedir. Diğer faktörler: kültür, ekonomi, politika ve sosyal yaşamdır. Tüm bu faktörler girişimcinin içinde olup şekillendiği çevrede ya fırsat ya da tehdit oluşturabilmektedir (Lee ve Peterson, 2000: 402-403).

Çevresel yaklaşım çalışmalarında en çok kültürel boyut dikkatli incelenmektedir (Aytaç, 2006: 153). Bunun nedeni kültürün, girişimcilerin tutum, davranış, girişimci ruhunu çok etkilemesidir. Kültürün bireyi bu kadar çok etkilemesinin nedeni, bireyin içinde yaşadığı topluma egemen olan kültürel değerlerin doğal taşıyıcısı konumunda olmasıdır (Arıkan, 2002: 249). Bunun yanında dinin etkisini de göz ardı edilemez.

1.13.4. Dinin Etkisi

Ekonomiyi şekillendiren sosyo-kültürel faktörlerinden dinin önemli bir rolünün olduğunu belirtmektedirler (Smith 1176; Weber; 1930). Edmud Phelps'e (2007) göre değerler ve tutumlar tıpkı kurumlar ve politikalar gibi ekonominin parçalarıdır. Bunlardan bazıları ekonomiyi engelleyici iken bazıları da ekonomiye olanak sağlayıcıdır. Din ile ekonomi arasındaki ilişki yeterince araştırılmamıştır (Audretsch vd., 2007: 2).

Girişimcilik faaliyetleri ile ilgili genel geçer genellemeler yapmaktansa girişimcilikle kültürün öğelerinden olan dinin etkisini anlamak için araştırmalar yapmak gereklidir (Morrison, 2000: 59-71). Din faktörü ile birlikte psikolojik faktör de önemli görülmektedir.

1.14. Psikolojik Faktörler

Girişimcilik faaliyeti yapan bireyleri psikolojik faktörler etkilemektedir. Girişimciliği, liderlik, takım çalışması, risk alma, yaratıcılık, fırsatçılık vb. açılarıyla

ele alan araştırmalar bulunmaktadır. Bu bahsedilen bakış aılları girişimci bireylerin farklı kişilik özelliklerinin birleşmesiyle ortaya çıkan bir faaliyet olduğu belirtilmiştir (Olsen, 1998). Girişimcilik alanıyla yapılan farklı araştırmalarda evre ile kişilik özellikleri arasındaki etkileşimin önemini göstermektedir (Naffziger, 1994).

Girişimcilik faaliyetleriyle ilgilenen bireyler, aynı işi yapan işyeri sahiplerinden daha iyi iş yapmak, zor amaçlara ulaşmak, çetrefilli bir sorunu ozmek, herhangi bir işi en iyi yapmak, kendi başlarına iş kurmak, özgürce bir iş yürütmek isteyebilmektedir. Tüm bu ve buna benzer olabilecek pek çok psikolojik etmen girişimciliği etkilemektedir.

McClelland (1965) başarının, gücün ve yakın ilişkinin içgüdüsel istekler olmaktan ziyade öğrenilmiş ihtiyaçlar olduğu belirtilmektedir (Northcraft, 1994: 111). Girişimcilerin başarı ihtiyacını araştıran Stormer ve arkadaşları McClelland'ın görüşlerine ek olarak yüksek başarı güdüsünün niversite öğrencilerine, yöneticilere kıyasla girişimcilerde daha fazla olduğu görülmektedir. Dolayısıyla başarı güdüsünün aslında bir girişimcilik özelliği olduğunu ifade etmektedirler. Yüksek iş başarısı etkisinde olan girişimcilerde, kendilerini başarı ile özdeşleştirme eğilimi olup başarı ihtiyaçlarını tatmin etmek istemektedirler (Stormer, 1999: 47).

Yüksek başarı ihtiyacına sahip bireylerde, işle ilgili başarı ve başarısızlıkların sorumluluğunu alma, sorunlarda ozm üretme davranışı görülmektedir. Iř ile ilgili durum ve şartları analiz etmekte, başarı durumlarını araştırmakta, zorlukları açmak için sorumluluk almakta, işleriyle ilgili gerektiği durum ve şartlarda risk almaktadır. Yüksek başarı ihtiyacına sahip bireyler, iş çevresindeki olaylara, oluşan durumlara daha fazla odaklanıp olay ve durumları değişim potansiyeline göre değerlendirmektedir. McClelland başarı ihtiyacı üzerine yaptėı çalışmada girişimci bireydeki psikolojik özellikleri sunmuş, bu bulgular sonucunda girişimci bireylerin özelliklerine göre üç tutum ortaya koymuştur (Hisrich ve Peters, 1985: 53).

1. Amaç belirlemek ve bu amaçlara ulaşmada alınan bireysel sorumluluk, çıkabilecek sorunları ozmek
2. Yüksek oranda hesaplanmış riski alma isteği
3. Aldėı başarının sonuçlarına ait bilgi sahibi olma

McClelland'a (1965) göre, bireylerin girişimci olmasını yüksek başarı ihtiyacı sağlamaktadır. Bazı araştırmalar girişimcilik ve yüksek başarı ihtiyacı

arasında bağ olduğunu göstermekte iken bazıları tam tersi olduğunu ortaya koymaktadır (Hisrich ve Peters, 1985: 53).

Erk (güç) ihtiyacı, insanlar üzerinde kontrol sağlama arzusunu, insanları elde etme isteğini temsil etmektedir. Güç ihtiyacı; başkalarını etkilemek/ yönetmek, denetim altına almak, başkaları üzerinde hâkimiyet/hiyerarşi kurmaktır. McClelland'a göre, güç ihtiyacı iki boyutlu olabilmektedir. Birinci boyut pozitif yönlü olup başkalarını ikna eden, ilham veren özelliklere sahipken; ikincisi negatif yönlü olup itaat ettirici ve hâkimiyet altına alıcıdır (Mowen, 1993: 184-186).

Girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kişilerin güç elde etme arzusuyla iş kurma davranışında bulunması, başkaları üzerinde üstünlük/hiyerarşi sağlama isteği olarak değerlendirilmektedir. Güçlü olma ihtiyacı, kişinin çevresi üzerinde egemen olma isteğinin bir sonucu olabilmektedir. Bu nedenle gruplar, insanlar çevresel ilişkilerde, etkinliklerini/ performanslarını arttıracak, kendilerini gösterecek, seslerini duyuracak her türlü araca başvurmaktan çekinmemektedir (Eren, 2000: 501).

Başka insanları kontrol altında tutmaya yarayan araçlara sahip olma, insanlar üzerinde egemenlik/ üstünlük sağlama bu çerçevede açıklanabilmektedir. Başka insanlara emir verme, başka insanları cezalandırma da yine aynı şekilde insanlar üzerinde etki yapma, gücü elinde bulundurmanın göstergesi olarak görülmektedir. Güç ihtiyacıyla güdülenen girişimciler, çalışanlar tarafından sevilme yerine çalışanlara etki etmeyi, çalışanları kontrol etmek istemektedir. Bu yönüyle bakıldığında, girişimcilerin başkaları tarafından etkilenmek, başkalarının denetiminde olmak istemedikleri görülmektedir. Güç güdüsü, girişimcileri harekete geçirerek, iş amaçları doğrultusunda daha motive edilmiş, rahat zorlukları aşmaları da olabilmektedir. Yalnız güç güdüsü girişimci için tek ve geçerli şart değildir. Güç güdüsü başarı güdüsüyle birleştiğinde gerekli doyum sağlanmış olur. Yüksek yakın ilişki ihtiyacına sahip birey, başarıya ulaşmak için başkalarıyla yakın olma isteğindedir (Mowen, 1993: 84-186). Başkalarıyla olumlu ilişki kurma ve bu ilişkileri sürdürmeye odaklanmakta, özellikle önemsedikleri kişiler tarafından onaylanmak istemektedirler. Bu konuyla ilgili yapılan bir araştırmada başarı güdüsüne sahip bireylerle, yakın ilişki ihtiyacına sahip bireylerin bir görevi yerine getirmek için kendilerine yardımcı olacak kişileri seçmeleri istenmiştir. Başarı güdüsündekiler, yeterli düzeyde oldukları düşüncesiyle insanları seçerken, ihtiyaç güdüsündekiler ise

yakın arkadaşlarını seçmişlerdir. Bu durum yakın ilişki ihtiyacındakilerin başarılı olmaktansa yaptıkları işten zevk almak istediklerini göstermektedir (Mowen, 1993: 184-186). Kadın girişimcileri etkileyen psikolojik faktörler, yasal, siyasi ve idari faktörlerle desteklenmelidir.

1.15. Yasal, Siyasal ve İdari Faktörler

Bir ülkedeki devlet politikaların, yasal mevzuatın, siyasi ve idari ortamın girişimciliğin oluşmasında/gelişmesinde önemli bir etkiye sahiptir. Eğer girişimcilikle ilgili olumsuz bir algı veya oluşum varsa bu durum doğal olarak idari kararlara, yasalara, siyasi alana yansımaktadır. Bu durum yeni iş kuruluşlarının sayısını düşürecektir. İdari, siyasi ve yasal çevrenin girişimcilikle ilgili yapacakları her olumlu katkı girişimciliğin de kök salmasını, gelişmesini sağlayacaktır (İraz, 2005: 166). Kadınların özellikle bürokratik işlerden muzdarip olması, bürokratik mekanizmanın iyileştirilmesini, kadınlar için kolaylaştırılmasını zorunlu kılmaktadır. Yukarıda kadın girişimciliği etkileyen faktörlerden bahsettikten sonra belki de kadın girişimciliği en fazla etkileyecek faktör ekonomik faktör olduğu hissedilmektedir.

1.16. Ekonomik Faktörler

Kadınların ücretli olarak iş gücüne katılmalarıyla kendi işlerini kurmaları da başlamıştır. 1980'li yıllarda kadın girişimcilerle ilgili araştırmalar başlamıştır. Bu araştırma sonuçlarına göre, tüm dünyada ve Türkiye'de genel olarak girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar aynıdır. Yine her yerde kadınların kadın olmasından kaynaklı sorunlar farklılık göstermektedir. Toplumsal cinsiyet rolleri temelli yaklaşımlar nedeniyle kadınlara yönelik yaygın önyargılar bulunmaktadır. Kimi erkekler tarafından kadınlara duygusal, çok yönlü düşünememe, kapasitesinin az olması gibi pek çok olumsuz etiket yapıştırılmıştır. Tabi ki tüm bu olumsuzların olumsuzunu da kendileri için düşünmektedirler. Erkek egemen zihniyetin iş hayatında kadınlarla ilgili bu olumsuz görüşleri kadınların ekonomik çevre becerilerini olumsuz etkilemektedir. Erkeklerin bu önyargıları, görüşleri ne yazık ki hala devam etmektedir (Demirci, 1997; 75).

Günümüzde pek çok çalışan kadından iş gereği bile olsa seyahat etmemeleri, dış teması gerektirmeyen işlere yönelmeleri beklenmektedir. Eğer bu kadın evliyse baskı daha da artmaktadır (Şenel, 1989: 201). Türkiye’de toplumsal kalıplar ve ataerkil yapı nedeniyle kadınlar öncelikli olarak eş ve anne rolünü üstlendiğinden iş hayatında ikinci planda kalmışlardır. Ancak Türkiye’de yapısal uyum politikalarının etkisiyle azalan hane gelirlerine yönelik geliştirilen stratejilerden biri de kadınların kendi başlarına küçük işyeri kurma girişimcileridir (Ecevit, 2003).

Toplumsal rollerin kadını ev ile sınırlandırdığı, erkeği ise evin geçimini sağlayan konumuna sokmuştur. Evin gelirini kazanan ekonomik gücü elinde bulunduran erkek aynı zamanda tüm gücü elinde bulundurmuştur. Tüm kararları alan tek merci konumundadır. Bu durum kadının işlevini üreme ve ev işleri ile sınırlarken, erkeğin işlevini üretim olarak belirlemiştir. Kadının eğitim, çalışma gibi hakları ve önüne çıkan fırsatları kullanması “kadın” olması nedeniyle engellenmiştir (Koray, 2000: 211).

Modern ötesi yaşamda kadınların çalışma hayatlarının daha iyileşmesi için yaptıkları hak arayışları olumlu kazanımlar elde etseler de günümüzde hala kadın erkek ücretleri arasında fark vardır. Bu durum yasaların, erkek egemen zihniyet karşısında yetersiz kaldığını göstermektedir. Kadınların işte ilerlemesi, sendikal faaliyetlere katılmaları da sadece kadın olmaları nedeniyle dezavantaj ve sorunlarla karşılaşmalarına neden olmaktadır. Tüm bu engellerin önünde kadının da kendini konumlandığı yeri bilmesi gerekmektedir. Yüzyıllarca içine düşürüldüğü edilgen duruma devam mı edecek, yoksa kendisine yeni bir bakış açısıyla mı bakacağı ekonomik, siyasal ve sosyal haklarını elde etmesi için şarttır. Bu süreçte ailenin, toplumun da kadının bu verdiği mücadeleye olumlu bakması kadının güçlenmesini sağlayacaktır (Ayaz, 1993: 188).

İş hayatının rekabetçi özellikte olması, kadının bu piyasaya eğitim seviyesini arttırmakla girebileceğini göstermektedir. Devlet ya da kamu kesiminde işe giremeyen kadınların, kendi işini kurabilmesi için kaynak ve becerilerinin artırılması büyük önem kazanmaktadır. Bu konuda spesifik olarak çalışmalar aşağıda sunulmuştur.

Hisrich ve Öztürk'ün (1999) yaptıkları araştırmada, kadınların girişimcilik faaliyetlerini engelleyen faktörlerin rol çatışması, güvensizlik, deneyim eksikliği, geleneksel baskı, başarısızlık beklentisi, ayrımcılık, ortak bulmada güçlüklerdir. Tan (2006) bu engellerin toplumun kadınlar hakkındaki değer yargıları ve inanışları, bilgi eksikliği, sermaye bulma güçlüğü ve yasal-bürokratik engeller şeklinde sıralamaktadır. Gürol (2006) ise iş yaşamına erkek girişimcilere oranla giren kadınların örgütlenme ve yönetim konularında güçlük çektiklerini, iş yeri arama-kiralama, ara-gereç temini, ödemeler konusunda erkek girişimcilerden daha fazla problem yaşadıklarını belirtmiştir.

Yetim (2002) çalışmasında, girişimciliğin kadınların toplumsal ve ekonomik yaşamla bütünleşmesi için alternatif bir yol olarak giderek önem kazandığını belirterek Türkiye'de kadın girişimciliğine yönelik çalışmaların çeşitlendirilmesinin pek çok yönden olumlu sonuçlar doğuracağını belirtmiştir.

Önay (2012) yaptığı araştırmada, girişimcilik ile faaliyete giren kadınların maddi ve manevi kazanımlar elde ettiklerini belirtmiştir. Aynı zamanda bağımsızlık, kendini gerçekleştirme, statü ve prestij kazanma, aileye destek olma, istihdam sağlama, finansal fırsatlar, iş tatmini gibi kazanımlar da elde etmektedirler. Aynı araştırmada, kadın girişimcilerin çoğunluğunun yüksek eğitim seviyesinde olduklarını belirtmiştir. Bu durum, daha çok eğitilmiş kadınların girişimciliğe yöneldiklerini ortaya koymaktadır.

Yalman ve Gündoğdu (2014) yaptıkları araştırmada, kadın girişimcilerin kalite ve üretimi arttırmaları ile yeni pazarlara açılmaları sayesinde bölgesel kalkınmayı sağladıklarını belirtmiştir. Dolayısıyla girişimcilik konusunda çekingen davranan kadınların daha cesur ve bilinçli sağlamak amacıyla, devletin kadın girişimcilere ekonomik teşviklerinin ve eğitim desteklerinin yoğunlaştırılmasının faydalı olacağını ifade etmektedirler.

2. KADIN GİRİŞİMCİLİK PROFİLİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Batman ili ve ilçelerinde KOSGEB desteğiyle çeşitli sektörlerde işyeri açan kadın girişimcilerin profil özelliklerini araştıran bu tezde ilk olarak araştırmanın amacı ve önemi, sonra araştırmanın kısıtları, yöntemi ve bulguları sunulmuştur. Batman ili ve ilçelerinde KOSGEB Destekleriyle 2012-2017 yılları arasında 157 kadın hibe desteğiyle işyeri açmıştır. Araştırmada bu 157 hibe alan kadın girişimciden 127 kadına ulaşılmış olup, kadın girişimcilerden elde edilen verilerin analiz ve bulguları sunulmuştur.

2.1. Araştırmanın Amacı

Araştırmanın amacı; kadın girişimciler genel profili, girişimciliği etkileyen faktörlerin ve karşılaştıkları sorunlarının belirlenmesidir. Bu nedenle aşağıdaki araştırma soruları ve hipotezler önerilmiştir.

Araştırma sorusu 1: Kadın girişimcilerin profilleri nasıldır?

Araştırma sorusu 2: Kadın girişimciliğini etkileyen faktörler nelerdir?

Araştırma sorusu 3: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?

Hipotezler ise;

H1: Girişimcilik desteği ile hane geliri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

H2: İş deneyimi ile başarı durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

H3: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile başarı durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

H4: Katılımcıların medeni durumları ile başarı durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

2.2. Araştırmanın Önemi

Batman ilinde kadın girişimcilerin yaşadıkları sorunların ve kadın girişimcilik profilinin belirlenmesine yönelik ilk çalışma olması, literatüre katkı sağlaması nedenleriyle bu çalışma önemli görülmektedir.

Kadınların eğitim, miras, ekonomik haklarını toplumsal değer ve tutumlar nedeniyle erkeklere kıyasla yeterli düzeyde kullanamadıkları düşünülmektedir. Pek çok kadının hayatlarının bir noktasında ekonomik olarak güçlenmek istemeleri çok doğal bir istek olarak görülmektedir. KOSGEB'in bu açıdan kadınların hayatına "fırsat eşitliği" getirdiği görülmektedir. Bu çerçevede kadınların KOSGEB'den nasıl faydalandıkları, bu süreçte yaşadıkları deneyimlerin, sorunların incelenmesi gerekmektedir.

2.3. Araştırmanın Kısıtları

Araştırmada girişimci kadınlara ulaşmada bazı sorunlar yaşanmıştır. Bu sorunların başında, girişimci kadınların girişimcilik için hibe alırken hibeyi kendileri üzerinden alıp işyerini açmaları ve eş, oğul gibi yakın aile üyelerinden birilerinin işleri yürütmesi nedeniyle kadın girişimcilerin işyerinde olmaması, kadın girişimcilere ulaşamaması gelmektedir.

2.4. Araştırmanın Yöntemi

Araştırma nicel araştırma yöntemi üzerine kurgulanmıştır. Aralık 2017-Mart 2018 tarihleri arasında anket formu ile yüz yüze toplanmıştır. Anket formu araştırmacı tarafından literatüre dayanarak oluşturulmuştur. Özellikle kadın girişimcilerin profilleri (5, 6, 7, 8, 9, 10, 11 ve 19 anket soruları) Kocacık ve Gökkaya (2005) ölçeğinden adapte edilmiştir. Kadın girişimcilerin etkileyen faktörler ile ilgili sorular ise (12, 13, 14, 15, 16, 17, 18 ve 20 anket soruları) Arıkan (2002); Tanrıseven (2004) ve Ağca (2007) ölçeklerinden alınmıştır. Kadın girişimcilerin karşılaştığı sorunlar (30, 31, 32 ve 33. anket soruları) Arat (1993), Arıkan (2002) ve Şerkerler (2006) ölçeklerinden adapte edilmiştir.

2.5. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Batman KOSGEB Müdürlüğü 2012 yılından bu yana girişimcilere destek vermektedir. Batman KOSGEB İl Müdürlüğü kayıtlarına göre, 2012- 2017 yılları içinde toplamda 157 kadına, 431 erkeğe hibe desteği verilmiştir. 2012-2017 yılları arasında kadın girişimcilere yaklaşık 3.500.000 tl; erkek girişimcilere 9.300.000 tl hibe verilmiştir. Araştırmada 127 kadına ulaşılmıştır. Geriye kalan 30 kadına

ulaşılamamasının nedenleri arasında girişimci kadının işyerini erkek akrabaları (eş, oğul, kardeş vs.) işletmesi sebebiyle kadının işyerinde hazır bulunmaması, girişimcilik faaliyetlerinde başarılı olamayıp işyerini kapatanlar, şehir dışında bulunanlar, görüşmek istemeyenlerin olmasıdır.

2.6. Araştırmanın Bulguları

Anket formlarındaki cevaplar kodlanarak “SPSS (Statistical Package For Social Sciences-Sosyal Bilimler İçin İstatistik Paketi) For Windows 13.0. Sürümü” ile analiz edilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen verilerin istatistiksel analizleri yapılarak çizelgeler yardımıyla veriler açıklanmıştır. Sonuçların istatistiksel olarak anlamlı olup olmadıkları ve kabul edilip edilmediği de değerlendirilecektir.

Araştırma bulguları araştırma sorularına ve araştırma hipotezlerine göre aşağıda sunulmuştur.

Araştırma sorusu 1: Kadın girişimcilerin profilleri nasıldır?

Demografik Özellikleri

Çizelge 2.1. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Yaşına Göre Dağılımları

Yaş	N	Yüzde
20-29	34	26,8
30-39	68	53,5
40-55	25	19,7
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgeye göre katılan kadınların en fazla olduğu yaş aralığı %53,5 ile 30-39 yaş aralığıdır. Kadınların yaş aralığına bakıldığında, genellikle evlenip çocuk çoluğa karıştıkları, kurulu bir düzenleri olduğu zaman olarak değerlendirilebilir. Kadınların çocuklarını büyütüp aile hayatları ile iş hayatlarını dengeye koyacaklarını düşündükleri, kalan zaman ve enerjilerini iş yapmaya ayırdıkları bir zaman olarak girişimcilik faaliyetlerine girdikleri yorumu yapılabilir.

Çizelge 2.2. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Medeni Durumlarına Göre Dağılımı

Medeni Durum	N	Yüzde
Evli	95	74,8
Bekâr	32	25,2
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgeye göre evli kadınların daha fazla girişimcilik faaliyetinde bulunduğu görülmektedir. Araştırmacının detaylı bilgisine göre; evli kadınlardan biri, eşinden ayrı yaşadığını; bekâr kadınlardan beşi boşandığını, biri de eşinin vefat ettiğini belirtmiştir.

Bekâr kadınların girişimcilik oranlarının düşük olması; bekâr bir kadının işini kurmasının ve yürütmesinin önünde engeller olduğu fikrini uyandırmaktadır. Kadınların hayatlarını kurduktan, bir yuva sahibi olup oturmuş bir düzeni olduktan sonra girişimciliğe girdikleri görülmüştür.

Çizelge 2.3. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Eğitim Durumlarına Göre Dağılımı

Eğitim Durumu	N	Yüzde
Okur-yazar değil	6	4,7
Okur-yazar	11	8,7
İlkokul	38	29,9
Ortaokul	22	17,3
Lise	27	21,3
Meslek kursu	2	1,6
Yüksekokul/üniversite	21	16,5
Toplam	127	100

Yukarıdaki çizelgeye göre işyeri açan kadınların büyük çoğunluğunu ilkokul mezunuları oluşturmaktadır. Kadınların eğitim seviyesinin düşük olması kadınların girişimcilik faaliyetini engellemesi şöyle dursun, girişimciliği arttırdığını söyleyebiliriz. Kadın girişimcilerin çoğunluğu eğitimi ve başarıyı doğru orantılı bulduklarını bu yüzden eğitime önem verdiklerini belirtmişlerdir. Araştırmacının detaylı bilgisine göre girişimci pek çok kadının meslek edindirme kurslarına katıldıkları gözlenmiştir. Açık Öğretim Okullarında eğitimine devam eden kadınlar, eğitimin başarıya olumlu etkisini belirtmişlerdir.

Araştırma sonucuna bakıldığında; örgün eğitim almanın, KOSGEB desteğiyle girişimcilik faaliyetinde bulunmada artı etkisinin olmadığı, kendini sürekli geliştirmenin önemli olduğu yorumu yapılabilir.

Çizelge 2.4. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı (Girişimcilik Öncesi)

Gelir	N	Yüzde
01-999	46	36,2
1000-1999	53	41,7
2000 ve üzeri	28	22,0
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgeye göre, araştırmaya katılan kadınların girişimcilik faaliyetlerine girmeden önceki gelirlerine bakıldığında %41,7 ile en fazla gelir aralığının 1000-1999 arası olduğu görülmektedir. İkinci olarak %36,2 ile 01-999 arasındaki gelir takip etmiştir. Kadınların çoğunluğunun 2000 ve üzerinde gelirlerinin olmadığını, ekonomik olarak zorluk yaşadıklarını bu yüzden girişimcilik faaliyetlerinde buldukları yorumu yapılabilir.

Çizelge 2.5. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Gelir Durumlarına Göre Dağılımı (Girişimcilik Sonrası)

Gelir	N	Yüzde
01-999	8	6,3
1000-1999	29	22,8
2000 ve üzeri	90	70,9
Toplam	127	100,0

Çizelge 2.5'e göre araştırmaya katılan kadınların işyeri açtıktan sonra gelirlerinde artış olduğu görülmektedir. %70,9 ile kadınlar 2000 ve üzeri gelir elde ettiklerini belirtmişlerdir. Çizelge 2.4 ve Çizelge 2.5 kıyaslandığında kadınların girişimcilik öncesi ve sonrası gelirlerinde farklılık olduğu göze çarpmakta, gelirin arttığı gözlenmektedir. KOSGEB desteğiyle işyeri açmanın ekonomik gelirde

iyileşme sağladığı, kadınların ve dolayısıyla hane halkının ekonomik olarak güçlendiği yorumu yapılabilir.

Katılımcıların Sosyo-Kültürel Özellikleri

Çizelge 2.6. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Evlilik Yaşları

Evlilik Yaşı	N	Yüzde
13-15 yaş	16	12,6
16-17 yaş	23	18,1
18 ve daha büyük	60	47,2
Bekâr	28	22,0
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgede katılımcı kadınların %47,2'si 18 ve daha büyük yaşta evlenmiştir. 13-15 yaş arasında evlenenlerin oranı ise %12,6'da seyretmektedir. Kadın girişimcilerin çoğunluğunun 18 ve daha büyük yaşlarda evlendiği gözlenmiştir. Büyük çoğunluğunun 18 ve üzeri yaşta evlenmesine karşın erken yaşta evliliklerin sayısının da az olmadığı gözlenmektedir.

Çizelge 2.7. Araştırmaya Katılan Evli Kadın Girişimcilerin Sahip Olduğu Çocuk Sayısına Göre Dağılımı

Çocuk Sayısı	N	Yüzde
1-3	57	44,9
4-6	27	21,2
7-8	4	3,2
Evli	88	69,3
Bekâr	39	30,7
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgeye göre kadın girişimcilerin en fazla 8 en az 1 çocuk sahibi oldukları görülmektedir. En fazla oranın %44,9 ile 1-3 arasında çocuk sahibi olduğu gözükmektedir. Çocuk sahibi olmanın girişimcilik faaliyetleri önünde bir engel olmadığı söylenebilir. Evli ve çocuk sahibi girişimci kadınların büyük çoğunluğu işyeri açma nedeni olarak çocuklarının ihtiyaçlarını karşılamak için girişimcilik faaliyetinde bulduklarını belirtmişlerdir. Kendi işyeri olmaları nedeniyle çocuklarını işyerine getirip götürebildiklerini, işyerlerinin adeta ikinci evleri olduklarını belirtmişlerdir. Bu açıdan bakıldığında çocuk sahibi olmanın kendi

işyerini açan kadın girişimciler için sorun teşkil etmediği, çocuklarını bir yere bırakmak veya bakıcı tutmaktansa gözlerinin önünde olduğunu söylemişlerdir.

Çizelge 2.8. Araştırmaya Katılan Evli Kadın Girişimcilerin Sahip Olduğu Hane Halkı Sayısına Göre Dağılımı

Hane Halkı Sayısı	N	Yüzde
10-12	3	2,4
2-4	49	38,6
5-7	62	48,8
8-9	13	10,2
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgede katılımcıların hanedeki kişi sayılarına bakıldığında en fazla oranın %48,8 ile 5-7 kişi arası oldukları görülmektedir. Bu 5-7 kişilik hanenin ise anne, baba ve çocuklardan oluştuğu görülmüştür. Girişimci kadınlardan 3'ü geniş ailede yaşadıklarını belirtmişlerdir.

Çizelge 2.9. Araştırmaya Katılan Evli Kadın Girişimcilerin Sahip Olduğu Ev Mülkiyetine Göre Dağılımı

Evin mülkiyeti	N	Yüzde
Kira	57	44,9
Kendisine	9	7,1
Kocasına ait	18	14,2
Ailelerine veya akrabalarına ait kira ödemiyorlar	43	33,9
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgede araştırmaya katılan kadınların ev mülkiyetine bakıldığında kadınların %44,9'u kirada oturduklarını belirtmişlerdir. Sadece 9 kadın yaşadığı evin kendisine ait olduğunu belirtmiştir. %33,9'u yaşadıkları evin ailelerine veya akrabalarına ait olduğunu kira ödemediklerini belirtmişlerdir.

Çizelge 2.10. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Ailede Mirastan Pay Alma Durumu

Mirastan pay alma durumu	N	Yüzde
Evet	57	44,9
Hayır	70	55,1
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgede araştırmaya katılan kadınların %55,1'i ailelerinde kendilerine mirastan herhangi bir pay verilmediğini belirtmiştir.

Araştırma sorusu 2: Girişimciliği etkileyen faktörler nelerdir?

Çizelge 2.11. Kadın Girişimcilerin Başarı Çıktıları

		Cevaplar	
		N	Yüzde
Başarı çıktıları	Aile bütçesine katkı sağladım	82	22,7%
	Çevreme meydan okudum	48	13,3%
	Ekonomik bağımsızlığımı kazandım	75	20,7%
	Sosyal ilişkilerim daha iyi oldu	55	15,2%
	Kendimi daha iyi hissediyorum	77	21,3%
	Şiddetten kurtuldum	3	0,8%
	İşveren oldum	9	2,5%
	Ayaklarım üzerinde durabiliyorum	5	1,4%
	Kendimi kanıtladım	4	1,1%
	Hayallerimi gerçekleştirdim	4	1,1%
Toplam	362	100,0%	

Yukarıdaki çizelgede araştırmaya katılan kadın girişimcilerin %22,7'si aile bütçesine katkı sağladığı için kendisini başarılı bulmuştur. %21,3'ü kendini daha önceki ruh halinden daha iyi hissettiği için başarılı bulmuştur. %20,7'si ekonomik bağımsızlığını elde ettiğini belirtmiştir.

Araştırma Sorusu 3: Kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları belirlemek;

Çizelge 2.12 Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimcilik Faaliyetine Başlamadan Önceki İş Deneyimine Göre Dağılımı

İş Deneyimi	N	Yüzde
Evet	62	48,8
Hayır	65	51,2
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgede kadın girişimcilerin %48,8'i girişimcilik faaliyetlerinden önce de gelir getirici faaliyetler yaparken %51,2'si işyeri açmadan önce herhangi bir iş yapmadığını, yaptıkları ilk işin yürütmekte oldukları girişimcilik

faaliyeti olduğunu ifade etmiştir. Geçmişte toplumsal ve geleneksel rolleri daha ağır basan kadınların günümüzde çalışma yaşamında daha aktif yer aldıkları, bu durumun girişimciliğin gelişmesi için önemli olduğu söylenebilir.

Çizelge 2.13 Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin Girişimci Olma Nedenlerinin Önem Derecesine Göre Dağılımı

Girişimcilik Nedenleri	N	Ortalama
Ekonomik bağımsızlık için	95	6,1895
Aile bütçesine katkı için	100	5,8600
Meydan okumak için	43	5,6744
İş yaşamına atılmak için	63	5,1429
Zamanımı değerlendirmek için	62	4,2581
Sosyal ilişkiler için	34	3,7941

Yukarıdaki çizelgede araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimci olma nedenlerinin önem derecesine bakıldığında ekonomik bağımsızlık için, aile bütçesine katkı için, çevreye meydan okumak için nedenleri ilk sıralarda yer almakta olup kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerinin daha çok bir zorunluluk sonucu ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Çizelge 2.14. Araştırmaya Katılan Kadın Girişimcilerin İşlerini Kurarken Karşılaştıkları Sorunların Önem Derecesine Göre Dağılımı

Karşılaşılan Sorunlar	N	Yüzde
Ayrımcılık	49	38,6
Bilgi-deneyim paylaşımı	32	25,2
Mali destek	38	29,9
Bürokratik işlemler	2	1,6
Diğer	6	4,7
Toplam	127	100,0

Yukarıdaki çizelgede araştırmaya katılan kadınların %38,6'sı kadın olmaları nedeniyle ayrımcılık yaşadıklarını belirtmişlerdir. Batman ilinde sosyal ve kültürel değer yargıları sonucunda toplumda kadına yüklenen rol ve tutumlar çerçevesinde bu sonucun ortaya çıktığı yorumu yapılabilir. Karşılaşılan ikinci önemli sorun olan mali destek de bu çerçevede yorumlanabilir.

H1: Girişimcilik desteği ile hane geliri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır.

Çizelge 2.15. Girişimcilik Desteği ile Hane Geliri Durumu

Girişimcilik Desteği		ORT.	S.S	S.HT	SD	T	p
Öncesi	127	3,0630	1,30778	0,11605	126	10,274	0,000
Sonrası	127	4,4409	1,00517	0,08919			

Çizelge 2.15'e göre girişimci kadınların hane gelirine bakıldığında girişimcilik faaliyetinden öncesi ve sonrası gelir bağımlı grup t- testi ile karşılaştırılmasında 126 serbestlik derecesinde anlamlılık seviyesi 0,000 olarak bulunmuştur. Katılımcıların tutum ölçeği ön test- son test için yapılan ilişkili grup t- testine göre istatistiksel açıdan 10,274 düzeyinde son test lehine anlamlı bir fark bulunmuştur. Bu sonuç göstermektedir ki girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadınların önceki gelirleri ile girişimcilik faaliyetinde bulunduktan sonraki gelirleri olumlu yönde farklılaşmaktadır.

H2: İş deneyimi ile başarı durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır.

Çizelge 2.16. İş Deneyimi ile Başarı Durumu

		İş Deneyimi		Toplam	χ^2	sd	p
		Evet	Hayır				
Başarı Durumu	Evet	51	50	101	0,555	1	0,456
	Hayır	11	15	26			
	Toplam	62	65	127			

Yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi, iş deneyiminin başarı değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki- kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır.

($\chi^2=0,505$; $p>0,05$). Bu nedenle yukarıdaki hipotez reddedilmiştir.

H3: Katılımcıların eğitim düzeyleri ile başarı durum arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çizelge 2.17. Katılımcıların Eğitim Düzeyleri ile Başarı Durumu

		Eğitim Durumu							Total	χ^2	sd	p
		Okur-yazar değil	Okur-yazar	İlkokul	Ortaokul	Lise	Meslek kursu	Yüksekokul/ Üniversite				
Başarı Durumu	Evet	6	11	30	18	21	2	13	101	9,026	6	0,172
	Hayır	0	0	8	4	6	0	8	26			
Toplam		6	11	38	22	27	2	21	127			

Yukarıdaki çizelgede görüldüğü gibi, eğitim düzeyi başarı değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=0,505$; $p>0,05$). Bu nedenle yukarıdaki hipotez reddedilmiştir.

H4: Katılımcıların medeni durumları ile başarı durumları arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Çizelge 2.18. Katılımcıların Medeni Durum ile Başarı Durumu

		Medeni durumu		Toplam	χ^2	sd	p
		Evli	Bekâr				
Başarı Durumu	Evet	76	25	101	0,052	1	0,820
	Hayır	19	7	26			
Toplam		95	32	127			

Çizelge 2.18'de görüldüğü gibi, medeni durumun başarı değişkenine bağımlı olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ki-kare (chi-square) testi sonucunda değişkenler arasındaki bağımlılık istatistiksel olarak anlamlı bulunmamıştır ($\chi^2=0,052$; $p>0,05$). Bu nedenle yukarıdaki hipotez reddedilmiştir.

Sonraki kısım, araştırmanın sonuçlarını ve tartışma kısmı eleştirel olarak sunulacaktır.

3. ARAŞTIRMA BULGULARI VE TARTIŞMA

Bu bölüm araştırmadaki kadın girişimcilerinin hakkında oluşturulan araştırmanın soruları ve hipotezleri literatürle karşılaştırılarak ele alınmıştır. Yapmış olduğumuz araştırma 127 kadın girişimciye uygulanarak elde edilen bilgiler bu kısımda incelenerek yorumlanmıştır.

Araştırma sorusu 1 katılımcıların demografik ve sosyo-kültürel özelliklerini araştırmayı hedeflemiştir. Demografik özelliklerden ilki yaş, araştırmaya katılan kadın girişimcilerin yaşına göre dağılımı %53,5 ile en yüksek payı 30-39 yaş grubu almaktadır. Bu bulgumuz literatürde Kocacık ve Gökçaya (2005) çalışmasıyla tutarlıdır.

Medeni durumuna bakıldığında, %74,8 ile en yüksek payı evliler yer almaktadır. Bu bulgu literatürde Wagner ve Sternberg (2004) çalışmasıyla tutarlıdır. Girişimcilerde yerleşik bir düzeni olan, evli, bir yuva sahibi kişilerin daha fazla girişimcilikte buldukları görülmektedir.

Katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında büyük çoğunluğunun ilkökul mezunu olduğu ortaya çıkmaktadır. Bu bulgu bize kadınların bir girişimcilikte bulunurken eğitim düzeyinin düşük veya yüksek olmasının bir öneminin olmadığını göstermektedir. Bu bulgu, literatürde Önay'ın (2012) yüksek eğitim seviyesindeki kadınların girişimciliğe yöneldikleri görüşünü desteklemektedir. Araştırmaya katılan kadın girişimciler eğitimi ve başarıyı doğru orantılı düşündüklerini belirtmişlerdir. Hayat Boyu Öğrenme programlarında mesleki kurslara gittiklerini, Açık Öğretimde eğitimlerine devam ettiklerini ifade etmişlerdir. Kurdukları işletmelerde başarılı olmak için kendilerini geliştirmeleri gerektiğinden söz etmişlerdir. Kadın girişimcilerin, KOSGEB desteğiyle işyeri açabilmeleri için KOSGEB'in Uygulamalı Girişimcilik Eğitimini almaları gereklidir. Girişimcilik faaliyetinde bulunan katılımcı kadınların aldıkları bu eğitimin yanı sıra KOSGEB' in aralıklarla kadın girişimcilere danışmanlık eğitimleri vermeleri gerektiğini belirtmişlerdir. Soysal (2010) kadın girişimcilere danışmanlık eğitiminin önemi belirterek mevcut araştırmanın bulgularını desteklemiştir.

Katılımcı kadınların gelir düzeylerine bakıldığında girişimcilik yapmadan önce hanenin aylık geliri en fazla %41,7 ile 1000-1999 arasında seyrederken

girişimcilik faaliyetlerinden sonra hanenin aylık geliri en fazla %70,9 ile 2000 ve üzeri gelir olmuştur. Girişimcilikle kadınların dolayısıyla ailenin aylık kazancı arttığı ekonomik olarak güçlendikleri yoruma yapılabilir. Bu bulgu literatürde Önay (2012) kadınların girişimcilik faaliyetlerinde bulunmaları maddi kazanımlar elde ettikleri bilgisini destekler niteliktedir.

Katılımcı kadınların evlenme yaşı incelendiğinde Batman ili ve ilçelerinde girişimcilik faaliyetlerinde bulunan kadınların büyük çoğunluğunun (%47,2) 18 ve daha büyük yaşta evlendikleri görülmektedir. 16-17 yaş aralığındaki evlilik % 18,1 iken 13-15 yaş aralığındaki evlilik oranı %12,6'dır.

Araştırmaya katılan kadınların en fazla 8 en az 1 çocuk sahibi olduğu görülmüştür. Kadın girişimcilerin çocuk sahibi olmalarının girişimcilik faaliyetlerine başlamalarında sorun teşkil etmediği yorumu yapılabilir. Kadınların bir kısmı işlerini yürütürken toplumsal rolleri ve iş yaşamları arasında sıkıştıklarını belirtmişlerdir.

Kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu (%44,9) kirada oturduklarını belirtmişlerdir. %33,9'u yaşadıkları evin evli ise kayınbaba, bekâr ise babasına ait olduğunu ifade etmiş. Kadınların sadece 9' u yaşadıkları evin kendisine ait olduğunu belirtmiştir. Kadınlardan sadece biri işyerini açtıktan sonra kiradan çıkıp ev sahibi olduklarını ifade etmiştir.

Kadın girişimcilerin % 50,1'i ailelerinde kadınlara mirastan pay verilmediğini %49,9'u da ailelerinde kadınlara mirastan pay verildiğini belirtmiştir. Mirastan pay verildiğini söyleyenlerin ise mirastan alınan dayanağın ne olduğunu bilmedikleri görülmüştür. Kimisi Medeni Kanun'a göre verileceğini düşündüğünü kimisi geleneklere göre verilebileceğini kimisi de herhangi bir fikrinin olmadığını belirtmiştir. Kadınların gerek mülkiyet gerekse miras haklarını kullanmaları konusunda yeterince bilgiye sahip olmadıkları fikrine ulaşılabilir. Bunun da Batman ili için geleneksel rol ve tutumlardan kaynaklandığı düşünülmektedir.

Araştırma sorusu 2 girişimciliği etkileyen faktörleri belirlemeyi araştırmayı hedeflemiştir. Kadınları girişimciliğe yönelten bazı nedenler vardır. Bunlar; aile bütçesine katkı sağlamak, çevresine meydan okumak, ekonomik bağımsızlık, sosyal ilişkiler ve zamanını değerlendirmek. Kadınlara girişimcilik faaliyetlerine bulduktan sonra "Kendinizi başarılı buldunuz mu? Bulduysanız hangi konuda başarılısınız?" diye sorulduğunda verilen cevaplar kadınların kendi özel

durumlarına, bireysel özelliklerine göre ortaya çıkmıştır. Kadın girişimciler ilk ve en önemli başarı çıktısı olarak aile bütçesine katkı sağladığı için kendini başarılı bulmuştur. Sırasıyla kendimi daha iyi hissettiğim, ekonomik bağımsızlığımı kazandığım, sosyal ilişkilerim daha iyi olduğu, çevreme meydan okuduğum, işveren olduğum, ayaklarım üzerinde durduğum, kendimi kanıtladığım, hayallerimi gerçekleştirdiğim ve şiddetten kurtulduğum için başarılıyım demiştir. Tüm bu araştırma sonuçlarına göre kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerinde bulunma nedenlerinin altında yatan en önemli etkenin ihtiyaçların karşılanması, geçinmek olduğu görülmektedir. Bu durumun kadınların girişimcilik faaliyetlerine başlamalarının bir zorunluluk olarak ortaya çıktığı şeklinde yorumlanabilir.

Araştırma Sorusu 3 kadın girişimcilerin karşılaştıkları sorunları belirlemeyi araştırmayı hedeflemiştir. Kadın girişimcilerin %48,8'i girişimcilik faaliyetlerinden önce de gelir getirici faaliyetler yaparken %51,2'si işyeri açmadan önce herhangi bir iş yapmadığını, yaptıkları ilk işin yürütmekte oldukları girişimcilik faaliyeti olduğunu ifade etmiştir. Geçmişte toplumsal ve geleneksel rolleri daha ağır basan kadınların günümüzde çalışma yaşamında daha aktif yer aldıkları, bu durumun girişimciliğin gelişmesi için önemli olduğu söylenebilir. Kadınların daha önce bir iş deneyimine sahip olup olmamaları girişimcilik için adım atmalarını engellememiştir. "Deneyimsizlik" işin kurulma ve işin yürütülmesi sürecinin sancılı geçmesine neden olmakta ama girişimcilik için adım atılmasını engellememektedir.

Araştırmaya katılan kadın girişimcilerin girişimci olma nedenlerinin önem derecesine bakıldığında ekonomik bağımsızlık için, aile bütçesine katkı için, çevreye meydan okumak için nedenleri ilk sıralarda yer almakta olup kadın girişimcilerin girişimcilik faaliyetlerinin daha çok bir zorunluluk sonucu ortaya çıktığı düşünülmektedir. Yapılan araştırmada kadın girişimcilerin çoğunluğunun aile üyeleriyle birlikte işi yürüttükleri gözlemlenmiştir. Yalnız başına işyeri açan kadın ile ailesiyle birlikte iş açan kadınlar kıyaslandığında ailesiyle birlikte iş yapan kadın girişimcilerin daha başarılı oldukları gözlemlenmiştir.

Araştırmaya katılan kadınların en fazla sorun yaşadıkları durum (%38,6) kadın olmaları nedeniyle yaşadıkları ayrımcılıktır. Batman ili ve ilçelerinde sosyal ve kültürel değer yargıları sonucunda toplumda kadına yüklenen rol ve tutumlar

çerçevesinde bu sonucun ortaya çıktığı yorumu yapılabilir. Karşılaşılan ikinci önemli sorun olan mali destek de bu çerçevede yorumlanabilir.

Girişimcilik desteği hane geliri arasında anlamlı bir farklılık bulunmaktadır, hipotezi kurulmuştur. KOSGEB desteğiyle işyeri açmadan önceki gelir ile işyeri açtıktan sonraki gelir arasında anlamlı bir farklılık bulunmuş, hipotez kabul edilmiştir.

İş deneyimi ile başarı durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktır, hipotezi kurulmuş olup yapılan araştırma sonucunda bu hipotez reddedilmiştir. Yani iş deneyimine sahip olunup olunmaması kadınların girişimci olmaları önünde engel olmadığı gibi başarılı olmalarını garantileyen bir durum da değildir.

Katılımcı kadınların eğitim düzeyleri ile başarı durumu arasında anlamlı bir ilişki bulunmaktadır, hipotezi kurulmuştur. Yapılan araştırma sonucunda bu hipotez reddedilmiştir. Araştırma sonucunda kadın girişimcilerin eğitim düzeylerine bakıldığında sırasıyla ilkokul, lise, ortaokul, üniversite, okur-yazar, meslek kursu, okur-yazar değil şeklindedir. Görüldüğü üzere eğitim düzeyinin yüksekliği ile girişimci olma arasında bir fark bulunmamaktadır.

4. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde araştırma sonuçlarına ve bu sorunlara çözüm önerileri getirilmiştir.

Son yıllarda dünyada ve Türkiye’de kadın girişimciliği konusu üzerine birçok araştırma yapılmış ve incelenmiştir. Bu yapılmış olan çalışma Batman ili ve ilçelerinde faaliyet gösteren kadın girişimciler üzerine çalışma bulunmadığı için yapıma kararı alınmıştır. Bu çalışma ile Batman ilinde faaliyet gösteren kadın girişimcilerin genel profillerini belirlemek amaçlanmıştır. Devletin kadın girişimciler için vermiş olduğu destekler ile kadın girişimcilerin iş kurmak için daha çok çalıştıkları gözlemlenmektedir. Bunun da Türkiye’de ekonomik kalkınmaya katkı sağladığı, işsizliği azalttığı, toplumun refah ve çağdaşlaşmasını sağladığı görülmektedir.

Literatür incelendiğinde Türkiye’de kadın girişimcilerin orta yaş diliminde yer aldıkları, evli ve çocuk sahibi oldukları, eğitimlerinin genelde ilköğretim düzeyinde olduğu, kişisel beklentilerini karşılamaktan daha çok ekonomik ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla girişimcilik faaliyetinde buldukları görülmektedir. Kadın girişimcilerin çoğunlukla sermayelerini kendi birikimleri ile karşıladıkları ve kadınların iş kurma noktasında karşılaştıkları en büyük sorunun sermaye eksikliği olduğu belirlenmiştir. Batman ili ve ilçelerinde yapılan çalışmada da literatürde yer alan bu sorunlar desteklenmiştir.

Literatürde Türkiye’de kadınların sosyal ağ yapılarının zayıf olduğu görülmektedir. Kadınlar maddi ve manevi destek için öncelikle aile ve arkadaş çevrelerinden faydalanmaktadırlar. Girişimci kadınlar meslek odaları, dernekler, danışmanlık şirketleri gibi profesyonel sosyal ağlardan yeterince faydalanamadıklarını belirtmişlerdir. Batman ili ve ilçelerinde kadın girişimcilerin büyük çoğunluğu meslek odalarının, kadın derneklerinin kadınlara yapılan pozitif ayrımcılığın başarılarına katkı sağladığını belirtmişlerdir. Katılımcıların tümü KOSGEB desteklerinden faydalanmaktadırlar. KOSGEB Destekleri sayesinde iş kurduklarını, hibe desteklerinin devam etmesi gerektiğini belirtmişlerdir. Katılımcı kadınlar sosyal ağları çok iyi kullanamamalarından dolayı ekonomik olarak sıkıntı yaşamaktadırlar. Kadınların aile desteği alması başarılarında büyük bir rol

oyunmaktadır. Batman ili ve ilçelerinde çeşitli iş kollarındaki kadın girişimcilerin aile desteği alanların almayanlara kıyasla daha başarılı olduğu görülmüştür.

Yapmış olduğumuz çalışma sonucunda ortaya çıkan sonuçlar neticesinde bazı öneriler geliştirilmiştir. Bunlar;

-Kadınların işgücüne katılmaları ile birlikte bu potansiyelden faydalanılarak, kaynakların israf edilmesinin önlenmesi, doğru kararların alınmasını sağlamak için yönlendirme faaliyetleri büyük önem taşımaktadır. Bu nedenle KOBİ'leri destekleyen kurumlar içerisinde kadın girişimcileri yönlendirecek ve bilgilendirecek ofisler kurulmalıdır.

-Yerel düzeyde; Ticaret ve Sanayi Odası, Esnaf ve Sanatkarlar Odası, Kadın Sivil Toplum Örgütleri gibi kurumlar bünyesinde kadın girişimcilik ofisleri kurularak bu kurumların kadın girişimcilere danışmanlık yapması sağlanmalıdır.

-Girişimcilikte rol modellerinin eksik olması da önemli bir problem olarak görülmektedir. Bu kişiler kadın girişimci olmak isteyenlerin arzularını ve güvenilirliklerini etkileyecektir. Rol modellerinin etkisi cinsiyet ile doğrudan ilişkili olduğu için kadın girişimcilerin toplumdaki başarılarının anlatılması ve aktarılması gerekmektedir.

-Kadın girişimcilerin birbiri ile iletişimde olabilecekleri platformlar kurularak sorunlarını ve deneyimlerini burada paylaşabilmelidir.

-Kadın girişimcilerin KOSGEB hibe ödemelerinin zamanında yapılmaması nedeniyle sorun yaşadıkları ortaya çıkmıştır. Bu nedenle ödemelerin zamanında yapılması kadınların şevkinin kırılmaması için hayati önem taşımaktadır.

-İşyeri açmak isteyen pek çok kadının sermayesi olmaması nedeniyle girişimcilik faaliyetlerinden kaçındığı ortaya çıkmıştır. KOSGEB desteğiyle işyeri açan kadın girişimcilerin çoğunluğu KOSGEB'in kadınlara işletme kuruluş aşamasındayken "ön sermaye" vermesini önermişlerdir. Kendilerinin işyeri açarken zorlandıklarını, ödemelerin geç olması nedeniyle tedarikçilerle sorun yaşadıklarını, borç ile yapılan alışverişlerde daha ucuza alabilecekken borç olduğu için tedarikçilerin yüksek fiyatla mal ve hizmet verdiklerini belirtmişlerdir. Bu nedenle kendilerinin tabiriyle "ön sermaye" verilmesiyle kadın girişimcilerin kuruluş aşamasında yaşadıkları tüm zorlukların önüne geçileceğini ifade etmişlerdir.

-Görüşme yapılan kadınların büyük bir kısmı mesleki araç- gerecin temininde sorunlar yaşadıklarını belirtmişlerdir. Malzemelerin alınması esnasında KOSGEB'den bir çalışanın kendilerine refakat ederek uygun, kaliteli ve ucuz malzemenin alınmasına destek olmalarını önermişlerdir.

-KOSGEB hibe desteği verilecek kadınların iyice araştırılmasını, kötü niyetli ve iyi niyetli kadın girişimcilerin ayıklanması gerektiğini belirtmişlerdir. Kimi girişimcilerin KOSGEB desteklerini istismar ettiklerini, denetlemenin iyi yapılması gerektiğini belirtmişlerdir.

KAYNAKLAR

Ağca, V. (2007), “Avrupa Birliğinin Girişimcilik Politikası ve Türkiye’ye Yansımaları”, içinde Türkiye’de İşletmecilikte Yeni Perspektifler, edit. Kurt, M. ve Bayraktaroğlu, S., Gazi Kitabevi, Ankara.

Ak, F. ve Diğerleri (2000). Popüler Kültür Ürünlerinde Kadın İstihdamını Etkileyebilecek Ögeler. T.C. Başbakanlık KSS Yayını, Ankara.

Aklar N., (1993), Türkiye’de Kadın Girişimciliğin Desteklenmesi Konusunda Politikalar. Yayına Hazırlayan: Necla Arat, Ankara: TES-AR Yayınları.

Akmut, Ö. vd., (2003). Girişimciler İçin İşletme Yönetimi, Gazi Kitabevi, Ankara.

Altun, C., Altun, Y. ve Ozan B., (2008, 17 Ekim). Kadınların Çalışma Hayatındaki Yeri ve Konuyla İlgili Yapılan Son Düzenlemeler. www.muhasabenet.net

Arat, N. (1986). Kadın Sorunu. Say Yayınları, İstanbul.

Arıkan, S. (2002). Girişimcilik Temel Kavramlar ve Bazı Güncel Konular. Siyasal Kitapevi, Ankara.

Aslan, İ., Güneş, P., (2017). “Kadın Girişimcilerin Ekonomik Kalkınmanın Üzerindeki Rolü: Bingöl ve Diyarbakır Örneği”, <https://www.researchgate.net/publication/10.01.2018>.

Audretsch, D. B., Werner B., Tamvada, J. P. (2007). “Religion and Entrepreneurship”, Jena Economic Research Papers, 2007-075,26.11.2011, <http://www.econstor.eu/bitstream/10419/25667/1/559546769.PDF>.

Ayaz, N., (1993). “Çalışan Kadınlar”, 9 Eylül Ün. İkt. İdr. Bil. Fak. Dergisi, Cilt:8, Sayı:1, İzmir.

Aydın, M. A. (1999). Türk Hukuk Tarihi, 3. Baskı, İstanbul.

Aytaç, Ö. (2006). Girişimcilik: Sosyo-Kültürel Bir Perspektif, Dumlupınar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Dergisi, Sayı:15.

Aytaç, Ö., İlhan, S., (2007). Girişimcilik ve Girişimci Kültür: Sosyolojik Bir Perspektif, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi 18, 101-120.

Baltacı, N.Ö., (2011). Kadınları Güçlendirme Mekanizması Olarak Mikrokredi, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, Ankara.

Berry, T., (2007) “Market Fit is Critical”, <http://timberly.bplans.com/2007/06/marketfit-is-c.html> (24.11.2017).

Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı (2010). “Türkiye Sanayi Stratejisi Belgesi 2011 – 2014 (AB Üyeliğine Doğru)”, 22-42.

Bozkurt, Ö., (2009). Yenilikçi Bir Faaliyet Olarak İç Girişimciliğin Çalışanların İş Tatmini Üzerine Etkisi: Sakarya İli İmalat Sanayi Üzerine Bir Alan Araştırması. Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Bölümü İşletme Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Sakarya.

Bulut, C. S., (2006). Antalya İli Kumluca İlçesinde Örtü Altı Alanlarda Üretimde Bulunan Üreticilere Girdi Sağlayan Firmaların Tarımsal Bilgi Sistemindeki Yeri ve Rolü, Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 66 s.

Can Y. ve Karataş A. (2007). Yerel Ekonomilerde Kalkınmanın İtici Gücü Olarak Kadın Girişimcilerin Rolü ve Mikro Finansman: Muğla İli Örneği, Selçuk Üniversitesi, Karaman İ.İ.B.F. Dergisi Yerel Ekonomiler Özel Sayısı, 251-261.

Carter S. Ve Cannon T. (1988). Women In Business, Employmen Gazette 96 (10), 565- 571.

Carter S. ve Rosa P. (1998). The Financing Of Male And Female Owned Business, Entrepreneurship And Regional Development 10 (3), 225-241.

Chowdhury, M. J. A., (2009). Microcredit, Micro-Enterprises, And Self-Employment Of Women: Experience From The Grameen Bank In Bangladesh. University of Dhaka, Bangladesh.

Çelebi, N., (1993). Turizm Sektöründeki Küçük İşyeri Ve Örgütlerinde Kadın Girişimciler, T.C.Başbakanlık Kadının Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.

Çetindamar, D., (2002). Türkiyede Girişimcilik, TÜSİAD Yayınları, İstanbul.

Dalkıranoglu, T. (2006). Çalışma Yaşamında Kadın İşgücü Ve Cinsiyet Ayrımcılığı: Konaklama İşletmelerinde Bir Uygulama. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Eskişehir.

Datta R., (2003, Spring). From Development to Empowerment:The Self-Employed Women's Association in India. International Journal of Politics, Culture and Society, Vol. 16, No. 3.

Demirci, G. F., (1997). "Eğitimde Kadın", Amme İdaresi Dergisi, Sayı:24.

Dellgran, Peter Andhöjer, Staffan(2005) 'Privatisation As Professionalisation? Attitudes, Motives And Achievements Among Swedish Social Workers', European Journal Of Social Work, 8: 1, 39-62.

Durgun Şahin, N., (2002). Çalışma Yaşamında Kadın Yöneticiler ve Muğla Örneği. Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset ve Sosyal Bilimler Anabilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Ankara.

Ecevit, Y., (1993). Kadın Girişimciliğinin Yaygınlaşmasına Yönelik Bir Model Önerisi. Kadını Girişimciliğe Özendirme ve Destekleme Paneli, haz. Aypar Altinel, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü. Ankara.

Ecevit, Y., (2003). Toplumsal Cinsiyetle Yoksulluk İlişkisi Nasıl Kurulabilir? Bu İlişki Nasıl Çalışabilir? Çukurova Üniversitesi, Tıp Fakültesi Dergisi, Özel Eki, 25, 4, 83-88.

European Commission, (2002). Good Practices In The Promotion Of Female Entrepreneurship, Examples From Europe And Other OECD Countries.

https://www.femtech.at/sites/default/files/female_entrepreneurship_0.pdf adresinden erişildi.

Ercan, Ü., Sığırı, Ü. (2015), “Kültürel Değerlerin Liderlik Özelliklerine Etkisi: Türk ve Amerikalı Yöneticiler Üzerine Bir Araştırma”, Amme İdaresi Dergisi, 48(3), 2015, ss.95-126.

Eren, E. (2000). Örgütsel Davranış Ve Yönetim Psikolojisi, Beta Yayınları.
GFK,(2010),“GirişimcilikAraştırması”,<http://www.dogrudansatisdunyasi.com/?p=24> (24.11.2017).

Gökakın, Z., (2000). Doksanlı Yılların Yeni Kahramanları: Türkiye’de Kadın Girişimci Profili, 8. Ulusal Yönetim Organizasyon Kongresi Bildirileri. Nevşehir.

Gül, S., (2007). Türklerin Kültür Tarihi, Nokta Kitap, İstanbul.

Güney, S., (2006). Kadın Girişimciliğe Genel Bakış, Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi, 1 (1), 25-43.

Gürol, M. A. (2000, Ekim). Türkiye’de Kadın Girişimci Ve Küçük İşletmesi, Atılım Üniversitesi Yayını, Ankara.

Hindle, K., Rushworth, S. (2001). Regional Differences in Business Start Up in Australia: Implications for Future Research and Public Policy, Unitecand Massey University, Auckland.

Hisrich, R., (1989). Women Entrepreneurs: Problems and Prescriptions For Success In The Future In: Women- Owned Businesses. Hagan O., Rivchun, C., And Sexton D., (Eds.). Praeger New York, NY.

Hisrich, R. D. ve Öztürk S. A., (1999). Women Entrepreneur In Developing Economy, The Journal Of Management Development, 18 (2), 114-124.

Hisrich, R. D., Peters P. M. (1985). Entrepreneurship: Starting, Developing And Managing A New Enterprise, Third Ed, Richard D. Irvin Inc.

<http://www.abigem.net>

<http://www.aiesec.org.tr>

<http://www.kadingirisimciler.org.tr>

<http://www.kedv.org.tr>

<http://www.hurriyet.com.tr>

<https://www.google.com/amp/s/www.alaturkaonline.com/turkiyede-kadin-haklarinin-tarihsel-gelisimi/amp>

<https://www.kobilersizinicin.com/turkiyede-girisimcilik.aspx>
<http://www.girisimhaber.com>

<http://www.kosgeb.gov.tr>

<http://www.kagider.org>

<http://www.muratyanklar.com/tag/girisimcilik-ve-aile>

<http://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home.html>

Işıқтаç, Y. (2002). Kadın Hakları, Toplumsal Yaşamda Kadın, Editör: Gürsel Yaktıl Oğuz, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi. Eskişehir.

İbicioğlu, H., Özdağlı, K., Aparslan, K. M., (2009). Girişimci Özellikler ve Girişimcilik Türü Tercih Üzerinde Ebeveyn Etkisi: Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Araştırması, Selçuklu Üniversitesi, Sosyal Bilimler Mesle Yüksekokulu Dergisi 12 (1-2), 521-538.

İlter, B., (2008). Girişimcilik Sürecinde Kadın Girişimcilerin Karşılaştıkları Sorunların Analizi: KAGİDER Örneği, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yayınlanmamış Doktora Tezi), Afyonkarahisar.

İnciroğlu, L., (2013). Kadınların İstihdama Katılımı ve Yaşanan Sorunlar

İraz, R. (2005). Girişimcilik ve Kobi'ler, Çizgi Kitabevi, Konya.

İpçioğlu, İ., (2011). Kadın Girişimcilik, Girişimcilik ve KOBİ'ler: Teori ve Uygulama İçinde (Ed: B. Zafer ERDOĞAN), 97-110, Ekin Yayınları, Bursa.

Jalbert S., (1999). The GLOBAL GROWTH OF WOMEN IN BUSINESS Economic Reform Today Women: The Emerging Economic Force Number 3,

Kalkınma Bakanlığı (2006). "Dokuzuncu Kalkınma Planı (2007 – 2013)", 40-82.

Kalkınma Bakanlığı (2013). "Orta Vadeli Program 2014 – 2016", 46.

Kalkınma Bakanlığı (2012). "Orta Vadeli Program 2013 – 2015", 38.

Kavaf, A., (2010 25 Mart). "Avrupa'da Kadın Girişimciliğinin Teşvik Edilmesi" Konulu Konferans Konuşması.
http://www.selmaaliyekavaf.com.tr/habericerik.asp?hb=288&keepThis=true&TB_iframe=true&height=500&width=850

Kırel Ç., Kocabaş F., ve Özdemir A. (2010, Mayıs). İşletmelerde Algılanan Cinsiyet Temelli Ayrımcılık: Eskişehir'de Özel Sektörde Bir Alan Araştırması.Çimento İşveren Dergisi. Ankara.
<http://www.ceis.org.tr/dergiDocs/makale143.pdf>

Kocacık, F., Gökkaya, V. B. (2005). Türkiye'de Çalışan Kadınlar ve Sorunları, C. Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt:6, Sayı:1.

Koç, Sinanoğlu, E. (2005). Kadın Girişimciler Kavramı ve Serbest Meslek Mensubu Kadın Girişimcilere İlişkin Konya İlinde Uygulamalı Bir Araştırma. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilim Dalı Yönetim ve Organizasyon Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi, Konya.

Koray, M.(1993).Türkiye'de Kadınlar,Yeni Yüzyıl,Türkiye'nin Sorunları Dizisi 4.

Koray, M., (2000). Sosyal Politika, Ezgi Kitapevi, Bursa.

KOSGEB (2011). “2011-2015 KOSGEB Stratejik Planı”, 9-41.

KOSGEB (2013). “2013 Yılı Performans Programı”, 13-18.

Kurt, İ., Yahyagil, M. Y. (2015), “Universal Values, Creative Behavior and Leadership: Turkish Case”, *International Business Research*, 8(6), pp. 89-103.

KSGM. (2000, Aralık) Türkiye'de Kadınlara Ait Girişimlerin Desteklenmesi. Beyda Basımevi. Ankara.

KSGM. (2008). Kadın Ve Eğitim (Politika Dokümanı). Ankara.

Kutunis, R. Ö., (2006). Girişimci Kadınlar, Değişim Yayınları, 1. Basım, İstanbul.

Kutunis, R. Ö., Hancı, A. (2004). Kadın Girişimcilerin Kişisel Özgürlük Algılamaları, Osmangazi Üniversitesi, İ.İ.B.F., 3. Ulusal Bilgi, Ekonomi ve Yönetim Kongre Bildirisi, Eskişehir, 457-464.

Kutunis, R. Ö., (2003). Girişimcilikte Cinsiyet Faktörü: Kadın Girişimciler, 11. Yönetim Ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı (Afyon).

Lee, S. M. and Peterson, S. J. (2000). “Culture, Entrepreneurial Orientation, and Global Competitiveness”, *Journal of World Business*, 35, 4.

Lerner, M., Brush, C. ve Hisrich, R. (1997). Israeli Women Entrepreneurs: An Examination of Factors Affecting performance. *Journal of Business Venturing* 12, 315-339.

Liman, F. (1993). ABD, Kanada ve İngiltere'de Kadın Girişimciliğin Gelişimi. Kadın Girişimcilik, Haz: Necla Arat, TES-AR Yayınları, Ankara.

Mboko S., Smith-Hunter A.E., (2009). Women Entrepreneurs In Zimbabwe: A Case Study, *The Journal Of Global Business Issues* 3 (1), 157-169.

Minibaş, T. (2005). Ekonomik Kalkınma ve Kadın İstihdamı, 4. Uluslararası Kadın Yöneticiler Forumu. www.turkelminibas.net/?sayfa=makaleac&id=23

Minns, C. ve Rizov, M. (2005). "The Spirit of Capitalism? Ethnicity, Religion, and Self-Employment in Early 20th Century Canada", *Explorations in Economic History*, 42.

Morrison, A. (2000). "Entrepreneurship: What Triggers It?", *International Journal of Entrepreneurial Behaviour & Research*, Vol. 6, 59-71.

Mowen, J. C. (1993). *Consumer Behavior*, 3. Ed., Macmillan Publishing Company, New York.

Naffziger, D., W., Hornsby, J. S., Kuratgo, D. F. (1994). "A Proposed Research Model Of Entrepreneurial Motivation", *Entrepreneurship Theory And Practice*, Vol. 18, Issue 3, 29-42.

Nayır, D. Z., (2008). İş ve Ailesi Arasındaki Kadın: Tekstil ve Bilgi İşlem Girişimcilerinin Rol Çatışmasına Getirdikleri Çözüm Stratejileri. *Ege Akademik Bakış Dergisi*, Cilt 8, Sayı 2: 631-650.

Northcraft, G. B., Neale M. A. (1994). *Organizational Behavior, A Management Challenge*, Second Ed.

Palaz S. Ve Turgut B., (2009). Kadın Girişimcilerin Kişisel ve İş Yaşamına İlişkin Özellikleri, Motivasyonları ve Beklentileri Üzerine Bir Araştırma: Bandırma Örneği, *Girişimcilik ve Kalkınma Dergisi*, İstanbul 4 (1), 99-115.

Olsen, P. (1998). "Entrepreneurship: Opportunistic Decision Makers", *Journal Of Small Business Management*, Volume 11, Issue 2, 25-31.

Örücü, E., Kılıç, R., Kılıç, T. (2007). Cam Tavan Sendromu ve Kadınların Üst Düzey Yönetici Pozisyonuna Yükselmelerindeki Engellemeler: Balıkesir İli Örneği, *Celal Bayar Üniversitesi, İ.İ.B.F. Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 14 (2), 117-135.

Sayar, S.(2000), Yahudi Karakteri (Tarihi ve Sosyo-Psikolojik Bir Yaklaşım, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* s.9 cilt 9).

Schumpeter, J.A., (1961). *The Theory Of Economic Development: An Inquiry Into Profits, Capital, Credit, Interest And Business Cycle* New York, Oxford University, Press.

Schwartz, S. H. (1992), “Universal in the Content and Structure of Values: Theoretical Advances and Empirical Tests in 20 Countries”, *Advances in Experimental Social Psychology*, 25, pp.1-65.

Schwartz, S. H. (1996), *Value Priorities and Behavior: Applying a Theory of Integrated Value Systems*. C. Seligman, J. M. Olson ve M. P. Zanna, (Der.), *The Psychology of Values: The Ontario symposium*, Vol. 8 içinde (1-24). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Schwartz, S. H. (2012), “An Overview of the Schwartz Theory of Basic Values”, *Online Readings in Psychology and Culture*, 2(1), 1-16.

Schwartz, S. H., Bilsky, W. (1987), “Toward a Psychological Structure of Human Values” *Journal of Personality and Social Psychology*, 53, 550–562.

Soysal, A. (2010). *Türkiye’de Kadın Girişimciler: Engeller ve Fırsatlar Bağlamında Bir Değerlendirme*, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 65-1.

Stormer, F., Kline, T., Goldenberg, S. H. (1999). “Measuring Entrepreneurship With General Enterprising Tendency Test. Criterion Validity And Reliability”, *Human Systems Management*, Volume 18, Issue 1.

Şahin, E., (2006). *Kadın Girişimcilik ve Konya İlinde Kadın Girişimcilik Profili Üzerine Bir Araştırma*, Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İşletme Anabilim Dalı.

Şekerler, H. (2006). *Kadın Girişimciler, Karşılaştıkları Sorunlar ve Bu Sorunlara Yönelik Çözüm Önerileri*. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Ana Bilim Dalı. Yüksek Lisans Tezi. Kütahya.

Şenel, S. (1989). “Yönetimde Kadın ve Kadın Yöneticilerin Sorunları”, *Anadolu Ün. Afyon İ.İ.B.F. Dergisi* (15. Kuruluş Yılı Armağanı).

Tabakoğlu, A. (1986). Sosyal ve İktisadi Yönleriyle Ahilik, Türk Kültürü ve Ahilik, (XXI. Ahilik Bayramı Sempozyumu Tebliğleri), Ahilik Araştırma ve Kültür Vakfı Yayınları No:1, İstanbul.

Tan, F. Z. S., (2006). Tarihi Akış İçinde Kastamonu Kadın Girişimciliği, 14. Ulusal Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, Erzurum.

Tanık, E., Geçmişten Günümüze Kadın Hareketi. (tarihsiz)

Tekin, M., (2005). Girişimcilik, Günay Yayıncılık, Konya.

TÜSİAD (2003). “”Türkiye’de Girişimcilik” Özet Bulgular”, Basın Bülteni, TS/BAS/03-018, s.8. “Türkiye’de Yükselen Değer Girişimcilik”, (Aralık 2011), <http://www.girisimhaber.com/post/2011/12/24/Turkiyede-Yukselen-DegerGirisimcilik.aspx> (24.11.2017).

TÜİK (2013). “Girişimcilik, 2010 Girişimcilik istatistikleri yayımlandı”, Haber Bülteni, Sayı: 13664.

Türk E. (2005) İş Dünyasındaki Marka Kadınlar, Neden Kitap, 1. Basım, Kasım, İstanbul.

Uluköy, M. Ve Demireli, C. (2014). Cinsiyetin Girişimcilik Özellikleri Üzerine Etkisi, Erkek Girişimcilik ve Kadın Girişimciliğin Karşılaştırmalı Analizi, Yönetim ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi, (22), 47-55.

Wagner, J. ve Sternberg, R. (2004). Start-up Activities, Individual Characteristics, and the Regional Milieu: Lessons for Entrepreneurship Support Policies From German Micro Data. The Annals of Regional Science, 38.

www.tusiad.org

www.tugiad.org.tr

www.tesk.org.tr

Yahyagil, M. Y., Ötken, A. B. (2011), "Cultural Values from Managers' and Academicians' Perspectives: The Case of Turkey", *Management Research Review*, 34(9), pp. 1018-1041.

Yalçın, A. (1979). *Türkiye İktisat Tarihi*, Ankara.

Yetim, N. (2008). Sosyal Sermaye Olarak Kadın Girişimciler: Mersin Örneği. <http://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423877182.pdf> adresinden tarihinde erişildi.

Zapalska, A. G. Ve Fogel, G.K., (1998). Characteristics Of Polish And Hungarian Entrepreneurs, *Journal Of Private Enterprise*, Cilt 19, Sayı 2, 132-144.

Zhao, F., (2005). Exploring The Synergy Between Entrepreneurship And Innovation, *International Journal Of Entrepreneurial Behaviour And Research* 11 (1), 25-41.

EKLER**EK-1 Anket****Anket No:****ANKET FORMU**

Bu anket Batman ili ve ilçelerinde KOSGEB Desteğiyle işyeri açan, işini büyötmek için kredi desteği alan kadın girişimcilerin girişimcilik profillerinin araştırıldığı Batman Üniversitesi İşletme Yüksek Lisans Tezi için hazırlanmıştır. Elde edilen bilgiler, bilimsel analiz çalışmasında kullanılacak olup gizlilik ilkesine uygun olarak saklanacaktır. Katılımınız için teşekkür ederim.

Meral TUNÇ BARANOĞLU
Batman Üniversitesi
Sosyal Bilimler Enstitüsü

1. Ziyaretin Gerçekleştiği İl:**1. Ziyaret Tarihi:****2. Görüşmecinin Adı Soyadı:****4.Görüşmenin Yapıldığı Dil:**

1.Türkçe 2.Kürtçe 3.Arapça 4.Diğer

5. Yaşınız:**6. Doğum Yeriniz:****7. Medeni durumunuz:**

1.Evli

8.(bu soruyu kadın evli ise sorunuz)

1. Yalnız dini nikâhlı
2. Yalnız resmi nikâhlı
3. Resmi ve dini nikâhlı
5. Evli, ayrı yaşıyor

2.Bekâr

9.(bu soruyu kadın bekar ise sorunuz)

- 1.Hiç evlenmemiş
- 2.Boşanmış
- 3.Kocası yaşamıyor

10. Evlilik yaşıınız:

1. 12 ve daha küçük 2. 13-15 yaş 3. 16-17 yaş 4. 18 ve daha büyük

11. Kaç çocuğunuz var: .....**12. Eğitim Durumunuz:**

- 1.Okur-Yazar Değil 2. Okur-Yazar 3. İlkokul 4.Ortaokul 5.Lise
6. Meslek Kursu 7.Yüksekokul /Üniversite **(Tamamlamış olduğu okulu yazın lütfen.)**

13. Yaşadığınız ev kime ait?

1. Kira 2. Kendisi 3. Kocasına
4. Aile üyelerine veya akrabalarına ait kira ödemiyor.

14. Ailenizde Kadınlar Mirastan Pay Alabilir mi?

- 1.Evet 2.Hayır

15. Miras Paylaşımında Dayanak

1.Medeni

3.Bilmiyorum

2.Gelenek-görenek

16. Miras Nasıl Dağıtılır?

- 1.Kadın ve erkeğe eşit bir şekilde
2.Erkeğe 2 hak, kadına 1 hak
3.Diğer (belirtiniz.....)

Girişimcilik Öncesi**17. Hanede Kaç Kişi Yaşıyordu? .....****18. Ev Kime Aitti?**

- 1.Kira 2.Kendisine 3.Kocasına ait
4.Ailelerine veya akrabalarına ait kira ödemiyorlar

19. Gelir getiren bir faaliyetiniz var mıydı?

- 1.Evet 2.Hayır

20. Hanenin Aylık Ortalama Geliri:

1. 01- 999 TL arası 2. 1000-1999 TL arası 3.2000 TL ve üzeri

İŞ YAŞAMINA İLİŞKİN BİLGİLER**21. Girişimci olmada sizi etkileyen nedenleri önem sırasına göre belirtiniz. (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)**

- .....Aile bütçesine katkı için
 .....Ekonomik bağımsızlık için
 .....İş yaşamına atılmak için
 ..... Diğer.....
- .....Sosyal ilişkiler için
 .....Zamanımı değerlendirmek için
 .....Meydan okumak için

22. Şu anda faaliyet gösterdiğiniz sektör hangisidir?

- 1.Hizmet 2. Sanayi 3. Diğer.....

23. Hizmet sektörü ise hangi kolunda faaliyet yürütüyorsunuz?**24. Sanayi sektörü ise hangi kolunda faaliyet yürütüyorsunuz?****25. Bu işletmeyi kaç yaşında kurdunuz?**

- 1.20-29 2.30-39 3.40-55

26. Aylık geliriniz ne kadar?

1. 01- 999 TL arası 2. 1000-1999 TL arası 3.2000 TL ve üzeri

27. Kadınlar için verilen hibe desteğini yeterli buluyor musunuz?

1. Evet 2. Hayır

28. KOSGEB desteğiyle açtığınız işletmede başarılı oldunuz mu? Evet ise neden, hayır ise neden?

1. Evet

29. Cevabınız evet ise neden? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Aile bütçesine katkı sağladım
 2.Çevreme meydan okudum
 3. Ekonomik bağımsızlığımı kazandım
 4.Sosyal ilişkilerim daha iyi oldu

2. Hayır

30. Cevabınız hayır ise neden? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz)

1. Bilgi yetersizliği
 2. Cinsiyet ayrımcılığına uğradım
 3.Gerekli krediyi bulamadım
 4. Yakınlarım destek olmadı
 5. Diğer.....

31. Aldığınız KOSGEB desteğiyle ilgili olumlu değerlendirmeniz var mı?

Belirtiniz.

32. Aldığınız KOSGEB desteğiyle ilgili olumsuz değerlendirmeniz var mı?

Belirtiniz.

33. Kadın girişimci olarak yaşadığınız en önemli sorun nedir?

1. Ayrımcılık	2. Bilgi- deneyim paylaşımı
3. Mali destek	4. Diğer.....

34. KOSGEB'in çalışmalarının daha iyi olması için bir öneriniz var mı? Var ise nedir?

ÖZGEÇMİŞ

Adı-Soyadı: Meral TUNÇ BARANOĞLU

Doğum Tarihi: 14.09.1986

Medeni Hali: Evli

E-mail : tuncmeral72@hotmail.com

EĞİTİM BİLGİLERİ

Öğrenim Başlangıç Bitiş Tarihi	Bölüm
2000-2004	Batman Yabancı Dil Ağırlıklı Lise
2007-2009	Cumhuriyet Üniversitesi Bankacılık ve Sigortacılık Önlisans
2011-2014	Anadolu Üniversitesi-Sosyoloji Bölümü
2014-2015	Kafkas Üniversitesi- Pedagojik Formasyon Eğitimi

ALDIĞI/KATILDIĞI DİĞER EĞİTİMLER

Eğitim Başlangıç Bitiş Tarihi	Eğitimin Adı
11-21 Eylül 2013- Romanya	Intercultural Understanding and Employability
18-20 Eylül 2017-Ankara	Afetlerde Cinsel Sağlık Üreme Sağlığı için Asgari Sağlık Hizmet Paketi
21-22 Eylül 2017- Ankara	Toplumsal Cinsiyete Dayalı Şiddet ve Kadın Güçlenmesi
10-12 Ekim 2017-Gaziantep	Genç Dostu Sağlık Hizmeti
19-20 Mart 2018- İstanbul	Capacity Building for Refugee Mental Health Project (Care Plus)
18-27 Ocak 2014-Batman	KOSGEB Destekli Uygulamalı Girişimcilik Eğitimi
22.09-31.10.2018-Batman	Kişisel Gelişimde İçsel İletişim ve Sezgi Dili
17.07-04.12.2010-Batman	Ebru Sanatı
25-26 Haziran 2014- Batman	Kişisel Gelişim
01.03-18.08.2011- Batman	Bilgisayarlı Muhasebe
27.08-08.10.2012-Batman	İşaret Dili
22.02-04.04.2012-Batman	Gıda Hijyeni ve Sanitasyon

02-06 Şubat 2015-Batman	Aile İçi İletişim ve Empati
19.03-07.08.2011-Batman	Bilgisayar İşletmenliği
10-17 Eylül-Batman	Evlilik Öncesi Eğitici Eğitimi
26-27 Kasım 2011-Batman	Avrupa Birliği Eğitim Kursu
26.10-07.12.2013-Batman	İnsan Hakları Okulu Eğitimi
03-07 Mayıs 2012-Batman	Anket Eğitimi
26 Nisan 2014-Batman	İstihdamda Kadına Yönelik Ayrımcılık ve CEDAW Eğitimi
13.04.2011-Batman	Datasoft Ticari ve Muhasebe Program Eğitimi
10-17 Mayıs 2012-Batman	Kendi İşini Kur Eğitimi
06-08 Aralık 2017-Batman	Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele İl Eylem Planı Çalıştayı

İŞ DENEYİMLERİ

İşe Başlangıç-Bitiş Tarihi	Çalıştığı Kurumlar
2010-halen devam etmekte	Kadın Merkezi Vakfı-İl Sorumlusu
2010-2 ay	GAP Gazetesi-Anketörlük
2009-3 ay	Aydınlar Sigorta Acentesi-Sigortacılık Ara Elemanı
2008-1 ay	TARSİM Genel Merkez- Ar-Ge Elemanı

GÖREV ALDIĞI PROJELER

Başlangıç Bitiş Tarihi	Proje Adı	Pozisyonu
2011	Üretim Pazarlayarak Güçlenelim-SODES	Asistan
2012-2013	Kadınlara Hayat-SODES	Koordinatör
2013	Geleneksel Ev Yapımı Reçel Projesi- Tarım İl Müdürlüğü	Asistan
2014	O Köy Bizim Köyümüzdür Projesi- Sabancı Vakfı	Asistan
2015-2017	Dünyayı Kadınlar ve Çocuklar Değiştirecek Projesi-SİDA	İl Proje Yürütücüsü
2017-2018	Sığınmacı Kadın ve Kız Çocukları İçin Güvenli Mekanlar Projesi- UNFPA	İl Sorumlusu-Sosyal Çalışmacı